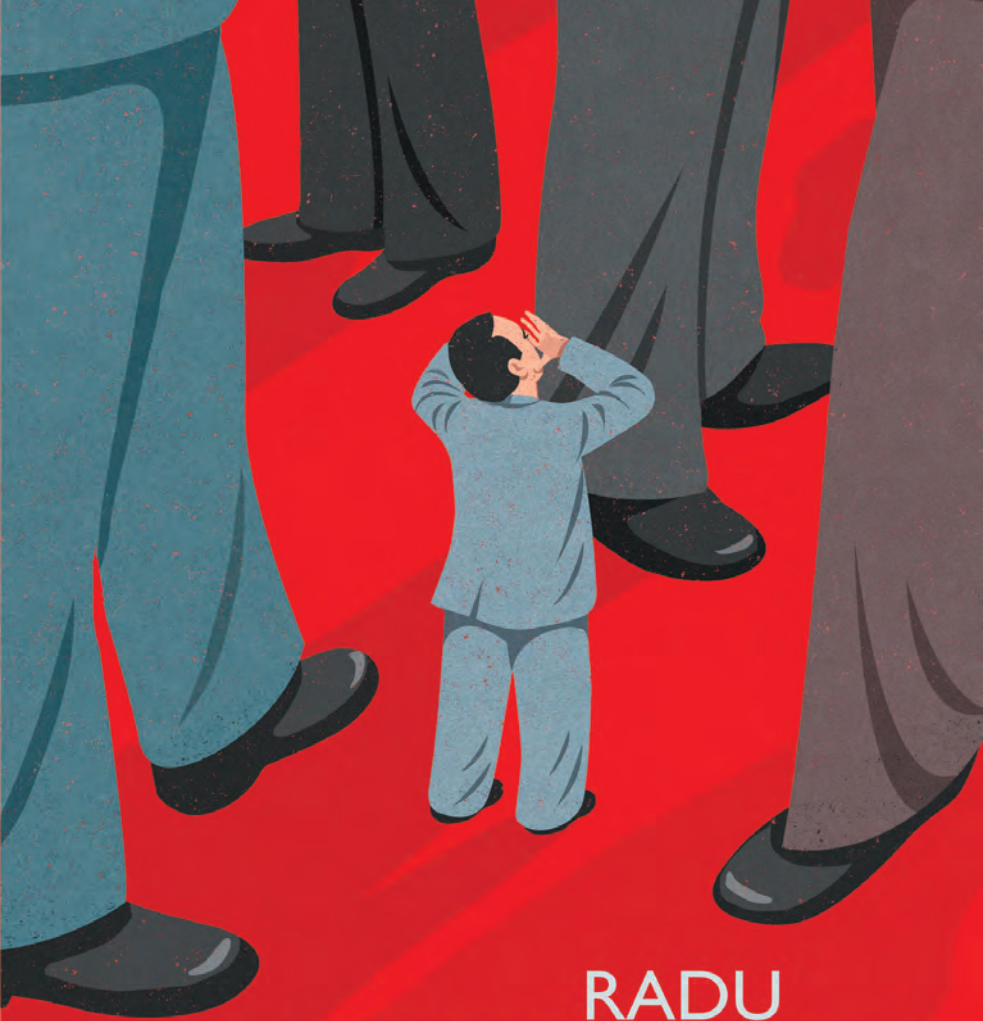

RADU
PARASCHIVESCU
ROMÂNIA
ÎN 7 GESTURI

ROMÂNIA
ÎN 7 GESTURI

Radu Paraschivescu (n. 1960, București) trăiește în Balta Albă și se visează la Roma. E mefient față de avioane, reptile și sfaturile medicilor. Croiește articole pentru ziare și reviste, traduce romane, se ocupă cu hermeneutica ofsaidului în emisiuni de analiză fotbalistică și – mai rar decât i-ar plăcea – scrie cărți. Are câțiva prieteni francezi de nădejde (Millefeuilles, Plaisir Sucré, Macaron etc.), fără să-și fi trădat prima iubită: ciocolata de casă. Se îmbată cu vocea lui David Gilmour și chitara lui Mark Knopfler. La Humanitas, domiciliul lui profesional, publică niște cărți de „Râsul lumii“. Se îndrăgostește repede și-i trece greu. Detestă clișeele, laptele și broccoli. A scris despre nesimțiți, Inês de Castro, Maradona și Caravaggio.

Cărți: *Efemeriada* (2000, Libra); *Balul fantomelor* (2000, RAO, reeditare Humanitas, 2009); *Bazar bizar* (2004, Mașina de scris, reeditare Humanitas, 2007); *Fanionul roșu* (2005, Humanitas, Premiul Ioan Chirilă pentru cea mai bună carte de sport a anului); *Ghidul nesimțitului* (Humanitas, 2006); *Fie-ne tranziția ușoară. Mici rostiri cu tâlc* (Humanitas, 2006); *Mi-e rău la cap, mă doare mintea. Noi perle de tranziție* (Humanitas, 2007); *Cu inima smulsă din piept* (Humanitas, 2008); *Răcani, pișani și veterani* (coord., Humanitas, 2008); *Dintre sute de clișee. Așchii dintr-o limbă tare* (Humanitas, 2009); *Fluturile negru* (Humanitas, 2010); *Toamna decanei. Convorbiri cu Antoaneta Ralian* (Humanitas, 2011); *Astăzi este mâinele de care te-ai temut ieri* (Humanitas, 2012); *Măimuța carpatină* (Humanitas, 2013); *Muște pe parbrizul vieții. Nou catalog de perle* (Humanitas, 2014); *Noi vorbim, nu gândim. Nouă colecție de perle românești* (Humanitas, 2015); *Povești de dragoste la prima vedere* (coautor, alături de Ioana Pârvulescu, Gabriel Liiceanu, Ana Blandiana și Adriana Bittel – Humanitas, 2015).

RADU
PARASCHIVESCU
ROMÂNIA
ÎN 7 GESTURI

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Redactor: Mona Antohi
Coperta: Ioana Nedelcu
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
DTP: Florina Vasiliu, Carmen Petrescu

Ilustrația copertei © johnholcroft.com

© HUMANITAS, 2015

ISBN 978-973-50-5110-5 (pdf)

EDITURA HUMANITAS

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51

www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro

Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro

Comenzi telefonice: 0372.743.382; 0723.684.194

În rău, specia umană ne va surprinde mereu.

Monica Lovinescu

Argument

E straniu felul în care te așezi uneori în albia timpului. E la fel de stranie schimbarea de decor a filmului căruia te ambiționezi să-i scrii scenariul și să-i iscălești regia.

Când m-am gândit pentru prima dată la o carte în care să explic, prin câteva gesturi făcute în public, o serie de metehne ale semenilor noștri și, prin extensie, ale societății în care ne ducem zilele, nu aveam de unde să știu că destinul celor prezentați în carte avea să se schimbe atât de spectaculos.

Când am început să adun materialul pentru *România în 7 gesturi*, Ioan Becali circula liber prin fotbal și prin viață, Mihai Stoica la fel, Corneliu Vadim Tudor trăia, iar Ion Iliescu era încă departe de punerea sub acuzare pentru comiterea de infracțiuni împotriva umanității.

Când am terminat documentarea, lucrurile se schimbaseră atât de urât pentru o parte din personajele cărții, încât m-am întrebat dacă nu cumva s-ar cuveni să

renunț, spre a nu fi bănuیت că vreau să jubilez în dreptul unei celule sau al unui mormânt.

Când am scris primul rând al primului capitol, nu-mi închipuiam că soarta le poate oferi muritorilor basculări atât de acrobatice.

Și atunci? Ar fi trebuit să mă repliez? Să-mi arunc ideea la coș și să mă apuc de altceva? Nu cred. Fiindcă aici, în rândurile acestei cărți, nu e vorba de persoane, ci de ceea ce trădează comportamentul lor public: acomodarea, delimitarea strategică de un trecut care compromite, demagogia și gargara patriotardă, trecerea dintr-o tabără în alta la momentul oportun, amnezia conjuncturală, tehnica mistificării, minciuna ca *modus operandi*, conștiința impunității, comerțul cu drame, mârlnăria cu ifos, pamfletul folosit ca alibi pentru înjurături, lașitatea păzită de bodyguarzi etc. Persoanele care au comis aceste gesturi se bucură de notorietate și își duc (sau și-au dus) o bună parte din viață în ochiul public. Indiferent dacă vin din politică, mass-media sau sport, ele pot fi preluate ca modele. Multiplicate în pliurile societății, refăcute în microuniversul unei scări de bloc, al unei întreprinderi private, al unei școli. Or, când modelul e un mistificator, un delincvent sau un bolșevic, consecințele nu pot fi decât gravissime. Mai cu seamă într-o țară unde încă există oameni care deplâng dispariția comunismului, a lui Nicolae Ceaușescu și a pedepsei capitale. O țară al cărei ani-

mal emblematic tinde să fie, dacă n-o fi ajuns deja, rechinocerul.

Am ales cele șapte gesturi de pe o listă lungă. De ce m-am oprit asupra lor? Pentru că mi s-a părut că au, mai mult decât altele, forță de sugestie și valoare de simbol. Nici unul dintre ele nu-l privește doar pe cel care l-a comis. Fiecare este exponentul unei clase, al unei categorii, al unui tip de-a gândi (sau de-a perverti gândirea). Dincolo de epitetele care ne vin în minte când parcurgem cartea gest cu gest – fripturist, lichea, criminal, cinic, mizerabil, laș sau mojić – trebuie să stea îngrijorarea legată de viteza de dispersie a acestor comportamente. Un șef de partid care bruschează, scuipă și înjură femeii știindu-se filmat poate face prozeliți în toate straturile și segmentele populației. Un manager de club sportiv care-i îndeasă pumni unui supporter poate provoca avalanșe ale violenței nu doar pe stadioane. Un ziarist care, după ce mistifică și manipulează ani la rând, trece la catedră și predă cursuri de jurnalism cariază generații întregi de viitori componenți ai breslei.

Iată de ce am ales aceste gesturi și nu pe altele. După cum am spus, ar fi existat și alte opțiuni. Să ne gândim, de pildă, la felul cum s-a aruncat tehnicianul Adrian Sobaru de la balcon într-o ședință a parlamentului. Sau la protestul lui Isaia Faur, care l-a stropit cu cerneală pe Emil Constantinescu pe când acesta din urmă era președintele țării. Sau la atâtea și atâtea alte gesturi

șocante în imediat, dar fără ecou și tâlc. Gesturile asupra cărora m-am oprit nu numai că-l privesc pe fiecare dintre noi și pe toți laolaltă, dar au produs pagube (uneori) ireparabile. Ajunge să ne gândim, pentru edificare, la comportamentul lui Ion Iliescu.

E de presupus că unii se vor întreba de ce nu m-am oprit și asupra unor gesturi onorante și nobile, care exaltă și confirmă grația binelui. De ce să scriu despre scuipatul lui Ioan Becali și nu despre inițiativa unui ONG de-a curăța parcurile bucureștene de ambalaje? De ce mi-am fixat atenția asupra minciunilor scandaloase ale lui Cornelius Roșiiianu, când aş fi putut să prezint voluntariatul studenților la Medicină pe ambulanțele SMURD-ului? De ce Mihai Tatulici și nu un generos care dotează trei spitale pe banii lui fără să ceară nimic în schimb? În fond și la urma urmelor, nu cumva nu-mi place România? Și de ce, mă rog? Ce am cu ea? Ce rău mi-a făcut? Aud?

Cum am spus în zeci de situații, îmi place la nebunie România. Ori de câte ori fac testul identificării și apartenenței, îl trec fără emoții. Aici e locul meu. Îi aparțin și, într-o măsură infimă, îmi aparține. Nu mă văd trăind altundeva pe lume (cu condiția să pot pleca din când în când în Toscana, la Roma, în Provence sau în Périgord) și nu cred că aş putea să ofer și să primesc în alt loc ceea ce ofer și primesc aici. România e purtătoare de farmec și mister, exercită fascinație și atrage în continuare musafiri care nu-i văd doar hainele ponoase, ci și trăsăturile frumoase.

Atâta doar că, de câteva decenii încoace, România – o știm, am auzit-o de multe ori – e bolnavă. Organismul ei altădată robust s-a cam șubrezit. Sistemul de generare a anticorpilor a început să dea rateuri. Iar unde apare un bolnav apare, de obicei, și un medic. Cred că fiecare dintre cei care țin cu adevărat la țara lor (numească-se ea Irlanda, Uzbekistan, Turcia, România sau Chile) datorează un soi de sinceritate dureroasă locului unde se naște. Iar asta se face fără mândrie găunoasă și lozinci din care gălgâie ipocrizia. Un om întreg la minte vrea ca țara lui să se prezinte din ce în ce mai armonios și să fie din ce în ce mai sănătoasă. De aceea, ține de buna lui alcătuire să pună lupa pe lucrurile care nu merg, pe mecanismele care se blochează sau se strică, pe impostori și nelegiuți.

Când te doare ficatul și mergi la control, nu te aștepți ca medicul să-ți admire finețea degetelor, rotunjimea umerilor sau conturul bicepsilor. Și nici acul de cravată sau pantofii de firmă. Te duci la control fiindcă e ceva în neregulă în corpul tău și vrei să rezolvi problema. *România în 7 gesturi* poate fi citită ca o fișă medicală în care figurează câteva maladii caracteriologice. Atâta doar că scriitorul nu e medic și, prin urmare, nu poate decât să semnaleze neregulile. Speranța lui e că fiecare cititor va găsi leacul pe cont propriu, punându-și în joc discernământul și demnitatea. Cu cât o vor face mai mulți și mai repede, cu atât României îi va fi mai bine.

R.P.

„Îți trag palme, mă-nțelegi?“

Trăim la umbra lozincilor. Am făcut-o, o facem, o vom face. Găsim mereu o formulă de urnire în devălmașie, o turbină producătoare de energie ideologică pentru mase, o eoliană care împrăstie reflexe de turmă. Lozinca românească e sintetică și, de vreo trei decenii încoace, are ritm și rimă. Exemple? Cu ghiotura. Au fost înainte de decembrie 1989– de la „Peste plai, peste pășune, / Țării cât mai mult cărbune“ până la „Stima noastră și mândria, / Ceaușescu-România“ – , au fost și după: „Douăș unu', douăș doi, / Cine-a tras în noi?“, „Noi muncim, nu gândim“, „I-M-G-B / face ordine“, „Cu televizorul / ați mințit poporul“, „Cine-a stat cinci ani la ruși / Nu poate gândi ca Bush“ etc. Ca paranteză și fapt divers, e spectaculoasă bascularea lui Nicolae Ceaușescu din postura factotumului comunist-mesianic în cea a criminalului. Formulele de tipul „Ceaușescu-n tot ce face / Este omul pentru pace“ sau „Ceaușescu și poporul / Apăra-vor viitorul“ au fost înlocuite de

„Ceașescu judecat / Pentru sângele vărsat“ sau – ecou al stadioanelor de fotbal – „Oleeee, ole, ole, oleeee, / Ceașescu nu mai eeee!“.

La sfârșitul lui decembrie 1989, când Mihai Tatulici i-a tras o palmă lui Nicu Ceașescu, lozinca la modă era laconică și nu avea rimă. Ea se rezuma la două cuvinte: „Fără violență“. Altfel spus, să fim drepți, dar manierați. Fermi, dar blânzi. Verticali, dar pașnici. Această invitație la cumpătare a făcut mai mult rău decât bine, fără ca vreunul dintre arhitecții noilor comportamente să se simtă incomodat de ricoșeurile și derapajele provocate. Era, să nu uităm, o societate a mesajelor esopice, în care de multe ori afirmațiile se cereau traduse prin chiar opusul lor. În această logică, „avem de toate“ însemna de fapt „nu avem de nici unele“ – mai ales dacă vorbeai la un telefon despre care bănuiai că era ascultat. (Doar glasul străzii își permitea să fie mai îndrăzneț și să lanseze distihuri cu rimă ascunsă, din categoria „foaie verde și-o sipică, / noi avem o leafă mare“ sau „frunză verde de dudău, / o s-o ducem și mai bine“.) Așa stând lucrurile, „Fără violență“ putea să devină, la rândul ei, o formulă valabilă doar cu semn schimbat și să însemne în realitate „Căpăciți-i!“.

Pe de altă parte, apelul la non-violență era un fel de-a întoarce obrazul celălalt. Populației eliberate de sub Ceașescu i se recomanda să răspundă cu noblețe celor care-o supuseseră decenii în șir unui tratament

primitiv și degradant. „Au fost jigodii cu voi? Fiți nuferi cu ei.” Sigur, nu toată lumea a vibrat la această mantră a generozității. Au existat politrucii luați la scărmanat, secretari cu propaganda care s-au trezit cu mașinile arse și roțile tăiate, primărițe care-au fugit deghizate în femei de serviciu, prim-secretari pe județ amenințați cu linșarea. Însă au fost cazuri izolate. Cei mai mulți dintre români s-au mulțumit să afle despre împușcarea soților Ceaușescu și s-au declarat răcoriți. Ar fi interesant de știut câți dintre cei care au salutat cu chiot și sticle de trascău execuția de la Târgoviște suspină astăzi melancolic și declară cui stă să-i asculte că era mai bine când era mai rău, dar asta e deja altă discuție.

În al treilea rând, nu-i exclus ca „Fără violență” să fi însemnat o tentativă de armonizare cu schimbările de sistem din alte țări. Nicăieri în fostul lagăr comunist preluarea controlului nu se făcuse cu vărsare de sânge. Liderii roșii plecaseră din jilțurile puterii fără masacre, execuții și episoade de gherilă urbană. În Cehoslovacia exista amintirea Primăverii de la Praga, a Revoluției de Catifea și a florilor pe care manifestanții le înfipseseră în puștile soldaților. România era datoare să contracareze cumva excesele din perioada 21–25 decembrie 1989 și să arate că era, în fond, capabilă să discearnă între justiție și răzbunarea sălbatică. Mai ales că Revoluția Română era transmisă *live* în Europa, spre mirarea crescândă a unui public care nu pricepea de ce teroriștii atât de temuți ai lui Nicolae Ceaușescu

nu izbuteau nici măcar să-l rănească ușor pe vreunul dintre cei aflați în balconul fostului Comitet Central și îmbăiați în lumina reflectoarelor. Sau de ce mitralierele instalate pe blocurile din jurul Pieței Palatului nu uciseseră, cu toate rafalele lor, nici un om din cei două sute de mii strânși în piață. Se murise, da, dar nu în logica unei insurgențe veritabile. Catifeaua revoluției fusese muiață în sânge pe de o parte fiindcă așa prevedea scenariul, iar pe de alta din cauză că niște bieți curioși văzuseră din greșeală ceea ce nu aveau voie să vadă și plătiseră. Cum însă ne aflăm în țara unde glumele pot țâșni și din răni, România, susține Mircea Dinescu, a răspuns Revoluției de Catifea din Cehoslovacia prin Revoluția de Telemea („Ne știm de la brânză, dom’ Mircea, de la coada la brânză!” i-ar fi strigat o gospodină poetului în văpaia acelor zile.)

Ultima parte a lui decembrie 1989a fost plină de contradicții și răsuciri pentru Mihai Tatulici. Nici n-ar fi putut fi altfel, câtă vreme istoria se găsisese să-și iasă din țâțâni în cel mai prost moment cu putință pentru tânărul (pe atunci) om de televiziune. Programul TV din acea perioadă stă mărturie despre forța omagială a tatulismului. Conform ziarului *Scântea*, Mihai Tatulici pregătise, tocmai pentru 22 decembrie 1989, o emisiune cu titlul *Viața și opera tovarășului Nicolae Ceaușescu, model de conduită socialistă*. Știm, firește, de la existențialistul Dan Iosif că destinul fiecărui om e marcat de soartă. Dar parcă soarta n-a lucrat

nicăieri mai parșiv pentru compromiterea unui om care-și făcuse din *enkomion* temei, vocație și *raison d'être*. Ce ironie! Să trudești atâtea zile la un delir al proslăvirii și să-ți vină rândul să-l dai pe post tocmai când obiectul adorației e alungat de la putere. Să ai ocazia să-l tămâiezi pe satrap cu trei zile înaintea Crăciunului și s-o ratezi. Să obții, prin efort susținut, o catifelare a limbii aptă să înlesnească tușeul anal perfect și să te vezi scos din program din cauza unei prăpădite de revoluții (sau ce-o fi fost). Netrebna asta de istorie! Nu se mai satură de farse!

E timpul pentru o reevaluare a episodului. Sigur, cu un bemol la cheie, plasat de Mihai Tatulici însuși. Într-un interviu pentru ziarul *Adevărul*, acesta își amintește de rolul pe care l-a jucat în tragicomedia manipulării din decembrie 1989. Mihai Tatulici consumă destul detergent pentru înălbirea Televiziunii, cu tot cu slujbași, dar memoria nu poate fi driblată. Televiziunea Română, care se pregătea să se intituleze nemeritat Liberă, devenise, imediat după fuga lui Ceaușescu, o uzină de zvonuri alarmiste, a căror propagare avea rostul de a-i ține pe oameni fixați în case, în așa fel încât să nu se simtă împinși să vadă cu ochii lor lucrurile nefirești care le erau servite pe post de știri. Căci, se știe, *curiosity killed the cat*. Teroriștii lui Nicolae Ceaușescu – orfani fără inimă, automate ale morții, fanatici fideli mamei și tatălui adoptiv din cabinetele 1 și 2 – făceau vrute și nevrute, după cum

poate vă amintiți: puneau stăpânire pe reactorul de la Cernavodă, atacau baza militară de la Roșu, distrugeau instalațiile de purificare a apei din București, coborau pe funii din înalțuri și trăgeau din orice poziție, amplasau încărcături de dinamită la metrou, se costumau în medici și-i sugrumau pe răniții care ajungeau la spitalele din centru etc.

În ceea ce privește contribuția lui Mihai Tatulici la buna desfășurare a puciului, ea constă, într-o primă fază, în aducerea de bilețele la o masă unde, în văzul lumii, Teodor Brateș (secondat discret de Victor Ionescu) le citește cu voce tare, se uită disperat la cameră și-n felul ăsta bagă spaima în teleprivitori. „Da, bineînțeles, am dus bilețelele – cu apa otrăvită, cu toate prostiile. Le duceam în studio și gata. O dată sau de două ori le-am dus. Treaba lor ce făceau cu ele, nici nu mă interesa ce făceau“, le confirmă, peste ani, Mihai Tatulici ziariștilor Cristian Delcea și Mihai Voinea. Și ce mare lucru, în fond? Un stropșor de teamă, un dram de suspans, un piculeț de psihoză. Atât. Să nu facem din țânțar armăsar, ne invită Mihai Tatulici. Până la urmă, n-am fost acolo, nu știm ce vulcan era Televiziunea și cum roiau pericolele în jurul vitejilor care se jucau de-a revoluția în direct.

E-adevărat, n-am fost toți la Televiziune. Televiziunea, în schimb, a fost la toți. Și le-a făcut cadou câteva imagini-document. Să le revedem, cu încetinitorul, ca să pricepem mai bine cum se poate sări dintr-o

barcă în alta fără să-ți pierzi echilibrul și fără să te uzi. Suntem pe data de 22 decembrie când, în studioul 4 al Televiziunii Române, câțiva membri ai gărzilor patriotice îl înfățișează ochiului public pe nimeni altul decât Nicu Ceaușescu. E neras, cu părul în dezordine și cu sânge pe haine. Pare să fi scăpat recent dintr-o chelfăneală. Plimbă în jur privirea clasică a animalului hăituit, care-și dă seama că nu mai are scăpare. Vânătorii, mulți la număr, suplinesc deficitul strategic prin exces de furie. Încă n-au învățat să se organizeze, dar pot oricând să-i tragă un glonț în cap prăzii sau – și mai rău – s-o dea pe mâna gloatei.

Nicu Ceaușescu e o captură serioasă, un trofeu, iar arătarea lui la televizor, în seara de 22 decembrie, ațâță setea de revanșă a unui popor care încă nu știe ce s-a întâmplat cu Nicolae și Elena. Amănuntele arestării lui ies la iveală după ani buni: revoluționarii au grijă întâi și-ntâi să-l ușureze de un ceas din aur de aproape opt mii de dolari. La urcarea în autobuzul care trebuie să-l aducă, sub pază, la Televiziune, un necunoscut (ulterior Ceaușescu jr. avea să declare că totuși îl cunoștea) îl lovește pe la spate cu un cuțit care e cât pe-aci să-i atingă intestinul subțire. La Televiziune, este preluat de căpitanul – ulterior amiralul – Emil „Cico” Dumitrescu și urcat la etajul unsprezece. Deși i se interzice să vorbească (Ion Iliescu e la curent cu virtuțile tăcerii), răbufnește când Teodor Brateș îl acuză în direct și-n văzul lumii că luase ostatici copii pentru

a-și asigura evadarea: „N-am luat, dom’le, nici un ostatic.“ Este ținut sub pază până a doua zi dimineața la șapte, iar ofițerul care se ocupă de el, un anume căpitan Chioreanu, are grijă să-l amenințe ori de câte ori aude focuri de armă: „Mă, te-omor, auzi? Te-omor!“ „Da-mpușcă-mă naibii odată și gata!“ se stropșește la un moment dat prizonierul.

Prezentarea unui asemenea trofeu cere o regie amplă. Zis și regizat. Cu un minut înainte ca una dintre camerele TV să se oprească asupra lui Nicu Ceaușescu, Teodor Brateș, cu figura lui de ceasornicar la pensie, are un puseu de revoltă amestecată cu ironie și se adresează țării: „O clipă, o clipă, vă rugăm! Vedeți cine este aici, în studio? Este prințisorul moștenitor Nicu Ceaușescu. Cel care la recentul congres, la această parodie de congres, a cântat osanale tatăcului și mămi-chii. Cu nerușinare, pur și simplu! Sigur, nu e cazul să ne vorbească. Am vrut doar să vă informăm că a fost prins. Și că va fi supus judecății poporului.“

Stop. Să nu trecem atât de ușor peste Teodor Brateș. Omul merită câteva rânduri, fiindcă tot în câteva rânduri a schimbat macazul. Teodor Brateș recunoaște, la mulți ani după evenimente, că a intrat în emisie fiindcă „avea texte“ – o formulă ștregăresc-echivocă din care se poate înțelege orice. Atunci însă, viața îl somează pe Brateș să demonstreze că e capabil de năpârlire conjuncturală. Iar Brateș demonstrează. Din tovarăș dârz și bun combatant pe frontul ideologiei comuniste, el

se preschimbă în aliat și strateg catodic al poporului. În cele șaptezeci de ore cât rămâne în emisie, flancat de gărzi patriotice, viitori miniștri (Ilie Șerbănescu) sau colegi (Petre Popescu, George Marinescu, Victor Ionescu, plus o serie amplă de figuranți), Teodor Brateș devine producătorul unei farse regizate în alte birouri. În costum și cu helancă, el trimite câteva mesaje care azi provoacă râsul, dar care atunci au semănat panică, ură și frică. E cazul îndemnului „Nu lăsați copilașii să bea apă, să nu-i omorâm cu mâinile noastre!”, menit să-i inducă românului naiv și manipulabil senzația că înoată în nesiguranță și că doar un cap bine pitit între umeri îi poate da șanse de scăpare.

Înainte ca Nicu Ceaușescu să fie arătat lumii, la intrarea în studioul 4 se produce o învâlmășeală. Forfota se întetește, vacarmul la fel. Ordine și dispoziții răstite se întretaie incontrollabil. Prin studio se perindă oameni care au de transmis ceva decisiv României. Unul cere un program de colinde, altul decretează încetarea cozilor la mâncare. Nu miroase doar a libertate, ci și a haos. Undeva la margine, Mihai Tatulici își face apariția și se insinuează în apropierea lui Nicu Ceaușescu.

E încă tânăr (are 41 de ani), înalt, combativ și gata să pună umărul la legitimarea noii puteri. Calviția îi dă târcoale, însă fără să atace decisiv. Mihai Tatulici știe, în acea seară de 22 decembrie 1989, că orice strop

de energie trebuie cheltuit în slujba revoluției și e dispus să acționeze în consecință. În primul rând însă, trebuie să-și declare fidelitatea pentru cauză. Și nu oricum, ci printr-un gest care să-l plaseze în tabăra corectă, cea din care e bine să faci parte. Nu de alta, dar există destui cârcotași în Televiziune care-l privesc chiorâș. De ce? Eh, prostii. Vezi Doamne, din cauza emisiunii ăleia despre Nicolae Ceaușescu, pe care postul public ar fi trebuit s-o difuzeze chiar pe 22 decembrie. Și, mă rog, din cauză că nu era prima. Ba chiar făcea parte dintr-o serie destul de lungă, dacă stai să te gândești. Asta-i bună! De parcă s-ar fi putut și altfel. De parc-ar fi existat oameni capabili să urce în ierarhie fără compromisuri și numere de scatofagie. Poftim? Chiar au existat? Hm, treaba lor. Ne naștem la fel, dar nu suntem la fel.

Toate aceste gânduri circulă cu viteză prin mintea lui Mihai Tatulici în timp ce se apropie de Nicu Ceaușescu. Prizonierul îl vede și dă să schițeze un surâs. În sfârșit, o figură dacă nu prietenoasă, măcar cunoscută. Ehe, din câte buclucuri nu-l scosese pe nesăbuitul ăsta de Mihai, de câte ori nu-și folosisese numele ca să-l scape basma curată, de câte ori nu intervenise pentru el. Dacă s-ar apuca să povestească Sagona, vestitul fotograf de la Obeliscul din Costinești, câte a făcut zvezcul ăsta pe-acolo, ar ieși o carte. Ei, dar până la urmă așa e normal, să se apere unul pe celălalt, iar cei mai influenți să-i ia sub aripa lor pe cei mai mici. Și

uite că acum se-ntoarce roata. Cine-ar fi crezut? Acum e rândul lui Mihai să-i facă un bine. Să-l ia de-aici, să le spună paznicilor să se poarte mai frumos cu el și să-l ducă naibii într-un loc unde să se poată curăța de sânge. A fost luat pe sus și cărat de la Sibiu, n-a avut timp să se spele sau să-și schimbe hainele. De mâncat nici nu s-a mai pus problema.

Ei bine, Mihai chiar face o mișcare spre el. Atâta doar că nu e mișcarea așteptată. Mihai se ridică pe deasupra celorlalți, ca un voleibalist care vrea să străpungă blocajul adversarului, și-i trage o palmă. Deh, nu-i prinde obrazul din plin, ca să lase urme, dar, vorba aia, gestul contează. Iar gestul e fără echivoc. Mihai Tatulici îl pălmuește pe Nicu Ceaușescu, pentru ca după aceea, simțind că nu e destul, să scuipe revoluționar în direcția lui. Și să-i arunce răstit: „Nu ți-e rușine de ce i-ai făcut poporului ăstuia? Spune, nu ți-e rușine?”

Prins între militarii și civilii care se pregătesc să-l aducă lângă Teodor Brateș, Nicu Ceaușescu mai are timp să-i șuiere doar atât lui Mihai Tatulici: „Mi-ai mâncat din palmă.” Pe urmă e împins în față și oferit publicului care așteaptă cu sufletul la gură să vadă ce le mai aduce Revoluția. Lângă el, căpitanul Emil „Cico” Dumitrescu asigură asistența că „suntem oameni umani [*sic*] și va fi judecat pentru faptele care [*sic sic*] le-a făcut”. Cei din jur aprobă cu entuziasm,

deși se vede cu ochiul liber că unora dintre ei tare le-ar plăcea să participe la un linșaj transmis în direct.

Episodul e dezmințit de Mihai Tatulici, însă confirmat de o parte dintre cei aflați în studioul 4 al Televiziunii în seara aceea fierbinte și confuză. Nu e singurul lucru pe care ziaristul preferă să uite că l-a făcut. În interviul deja amintit din *Adevărul*, Mihai Delcea și Cristian Voinea afirmă următoarele: „Spuneți în cartea *Revoluția Română în direct* că ați primit în acele zile comunicări care, însumate, ar fi adunat vreo două sute de elicoptere inamice.” Mihai Tatulici ripostează opărit: „Spun alții, nu eu. Eu n-am nici un text în carte. Arătați-mi voi unde am scris asta.” Delcea și Voinea se conformează, scot cartea și-i arată lui Mihai Tatulici unde a scris. Tatulici se uită, iar pe urmă acceptă matul fără ca mușchiul rușinii să i se clintească: „Am și uitat că am scris textul ăsta. Ptiu! Nu e posibil. Am uitat că am scris. Eu n-am mai deschis cartea de ani buni. Mersi frumos. Înseamnă că am primit și eu, dacă am evocat câteva din alea.”

Lucrurile stau la fel și pentru scena în care Mihai Tatulici întoarce armele și palmele. Și chiar dacă memoria lui dă un nou rateu programat, există oameni cu ținere de minte, care vin și spun că lucrurile s-au petrecut aieva. Unul dintre ei este Dorel Țurcan, angajat ca electrician la TVR, care asistă întâmplător la scenă: „Când l-au adus pe Nicu Ceaușescu să-l bage în studioul 4, pe hol s-a creat o îmbulzeală în jurul

lui. Peste această îmbulzeală s-a ridicat Tatulici, care a ridicat mâna să-l lovească. Imediat au sărit ceilalți pe el, să-l lase în pace pe Nicu, că și așa era bătut măr. Tatulici, dacă are curaj, să îndrăznească să nege în fața mea“, încheie Dorel Țurcan, cu siguranța de sine a celui pe care nu-l trădează nici ochii, nici memoria. Relatarea lui este coroborată de Adrian Valentir, cameraman al televiziunii, care urmează să devină în scurt timp operatorul de casă al naționalei de fotbal, și de procurorul Dan Voinea, aflat întâmplător la intrarea în studio și dispus ulterior să facă reconstituirea evenimentelor. „Este unul dintre episoadele emblematice ale Revoluției“, conchide el.

În volumul *Singur între două veacuri*, Mihai Tatulici umple aproape cinci sute de pagini cu amintiri, întâmplări, evocări, puneri la punct și, când e cazul, mici dezvăluiri. După ce le citești, ești gata să juri că tocmai ai descoperit un om exemplar. Un bronz fără pată. Un seamăn care n-a cunoscut compromisul și concesia, un Domn care își merită majuscula, un cavaler al cauzelor nobile, un maestru al soluțiilor înțelepte, un bărbat fără a cărui veghe neîntreruptă zidurile cetății s-ar surpa, iar oamenii dinăuntru ei și-ar pierde rosturile. E cu atât mai mare măhnirea (exprimată în ultimele pagini ale cărții) că un asemenea giuvaier uman a ajuns indezirabil. Căci, recunoaște Mihai Tatulici, în ciuda prestației lui excepționale și în ciuda porțiilor generoase de bine revărsate cu polonicul

personal asupra țării, destui oameni nu prea îl mai suportă. Și nu prea îl mai cred. Și încep să-și aducă tot mai des aminte de piruetele de tipul celei din studioul 4 al TVR, când cu pălmuirea lui Nicu Ceaușescu.

Deși e un fanatic al detaliului, în *Singur între două veacuri* Mihai Tatulici trece neglijent peste episodul din decembrie 1989. La pagina 152a cărții se află o menționare prin ricoșeu, fiindcă de fapt accentul cade pe cu totul altceva: „Abia ieșisem din clinciurile de după 1989. Deci, nu mai eram dușmanul poporului, nu mai eram «prietenul» lui Nicu Ceaușescu (totodată, cel care-l «pălmuisse» în studioul 4), nici «nomenclaturistul», eram autorul și prezentatorul programului de succes *Veniți cu noi pe programul doi*.” Pălmuirea lui Nicu Ceaușescu se bucură de trei perechi de ghilimele prin care eroul îi persiflează pe cei care-și permit să nu-i conteste doar perfecțiunea, ci și caracterul. La pagina 194a aceleiași cărți, într-o scrisoare de reproș către Dumitru Iuga, președintele Sindicatului Liber din TVR, Mihai Tatulici se referă la episodul în cauză adoptând stragia exprimării prezumtive: „Toate acestea puteau să deranjeze. Omenеște vorbind. Și, în egală măsură, folclorul despre palmele pe care *i le-aș fi dat* lui Nicu Ceaușescu în studioul 4 ori legăturile mele (anterioare) de prietenie cu el.” Partea proastă pentru Mihai Tatulici este că există destui martori atât ai incidentului din decembrie 1989, cât și ai relațiilor dintre ziarist și fiul cel mic al lui Nicolae Ceaușescu.

Altminteri, ce sens ar fi avut răbufnirea acestuia din urmă: „Mi-ai mâncat din palmă”?

Ce se petrece atunci în studioul 4 nu este o simplă probă de cameleonism sau de acrobație comportamentală. Saltul din barca în curs de scufundare a comunismului în ambarcațiunea cu miros de proaspăt a noii orânduiri atestă existența în România a unei veritabile culturi a acomodării. Lui Mihai Tatulici îi vine mai ușor decât altora să facă acest tip de gimnastică fiindcă, așa cum singur o scrie pe zeci de pagini confesive, a trăit, în plin comunism, ca un capitalist. De altfel, un capitol din cartea lui de memorii se cheamă chiar așa: „Nebunii capitaliste în comunism, la Costinești”. (Până la urmă, chiar e păcat că nu-l găsește nimeni pe Sagona și nu-l îndeamnă să completeze amintirile lui Mihai Tatulici cu ale lui. Ar ieși ceva de pomină.) Oricum însă, ziaristul are dreptate. Dacă știi lângă cine să te plasezi și cum să intri pe sub pielea cui trebuie, viața în comunism poate fi trandafirie. Ba chiar capitalistă.

De altfel, capitalismul ceaușist îi surăde lui Mihai Tatulici cu toată gura și dantura în 1982. În acel an binecuvântat, Tatulici câștigă nici mai mult, nici mai puțin decât un premiu care constă într-o excursie prin BTT (Biroul de Turism pentru Tineret) în Japonia. Pentru ce e premiul? Pentru munca de concepție la *Revelionul tineretului* de pe programul 2 al TVR, de care Tatulici se ocupă în mod direct. E lucru știut, Nicolae Ceaușescu încurajează frenetic tombolele

turistice pentru rezultate bune în producție, iar sigilarea granițelor e doar literatură proastă. Orice om al muncii poate să se ducă la BTT (chiar dacă depășește limita de vârstă, cum se întâmplă cu Mihai Tatulici) și să ceară, mai ales în 1982, un city break la Yokohama, Tokio sau Kyoto. Cererea i se va îndeplini fără formalități și pierdere de vreme. Sigur, nu beneficiază toți turiștii de serviciile de interpret ale lui Irinel Columbeanu, cum e cazul lui Mihai Tatulici. Iar aici nu e vina lui Columbeanu, ci a turiștilor români. Ei sunt mulți în Japonia aceluși an, iar el, bietul, e singur. De cine să se ocupe mai întâi?

În plus, trebuie să fii un frustrat iremediabil ca să insinuezi că doar un intim al Securității poate fi interpret sau ghid în Țara Soarelui-Răsare. Conform bancului cu „așa a ajuns Bulă la Paris“ de pe vremea repartițiilor post-absolvire, Irinel Columbeanu nimește departe de București fiindcă, se știe, repartizarea se face în ordinea descrescătoare a mediilor. Șeful de promoție alege postul din Videle, al doilea clasat merge la Slobozia, al treilea la Topleț, al patrulea la Șomcuta Mare, iar lui Columbeanu, clasat pesemne mai la coadă, îi rămâne doar ceva prin Japonia. Singura care infirmă ipoteza e păcătoasa de Înalță Curte de Casație și Justiție, care stabilește, printr-o decizie luată în octombrie 2014, că Irinel Columbeanu, cunoscut drept „Alcatel“ printre dansatoarele de la Sexy Clubul lui Constantin Constantin în 1995, mai are un nume, de data asta

conspirativ: „Ivănescu“. E numele de pe cartea de vizită fabricată la serviciul de protocol al Securității. Mai răsfirat, băieți, mai răsfirat.

Pentru mulți oameni, trecerea de la comunism la capitalism e un simplu joc de măști. Drumul Damascului are, pentru ei, o conotație geografico-turistică, la fel ca Drumul Mătăsii sau Drumul Vinului. Totul e să știi să-ți joci cartea în momentul decisiv. Ca atâția alții, Mihai Tatulici e, în decembrie 1989, un virtuoz al cacealmalei. Prin palma care caută obrazul lui Nicu Ceaușescu și prin cuvintele care-o însoțesc, el se pune la dispoziția celor care se pregătesc să preia controlul. Cosmetizarea se face în cea mai mare viteză. Emisiunea de tămâiere a lui Nicolae Ceaușescu rămâne în sertar, ca un martor mut al înclinației spre coprofagie. În iureșul de atunci, nu mai stă nimeni să se uite la programul TV și să vadă ce prăpastie se cascadează între convingerile lui Mihai Tatulici de dinainte de 22 decembrie 1989 și cele din seara aceleiași zile. Dacă n-ai ști cum stau lucrurile, ai crede că e vorba de doi oameni pe care-i cheamă întâmplător la fel.

Iar dacă mai e nevoie de o dovadă a glisării dezinvolve a lui Mihai Tatulici de la unitatea de monolit a PCR la exuberanța foșnitoare a capitalismului, e suficient să vă reamintiți de aportul lui la bunul mers al Afacerii Caritas. În 1992, pe programul 2 al TVR, Mihai Tatulici joacă rolul de agent de marketing și de girant public al lui Ioan Stoica și al jocului său

piramidal. Duplexurile TV București–Cluj, în care Tatu-lici îi ridică mingi la microfon lui Ioan Stoica, sub privirile primarului de-atunci al Clujului, Gheorghe Funar, confirmă preferința ziaristului pentru cauzele naționale în spatele cărora se ascunde profitul personal. În aceeași perioadă, în vitrina fostei librării a Universității din Cluj se lăfăie un volum cu un titlu care merită cinci premii naționale pentru promovarea escrocheriei: *Fenomenul Caritas sau mântuirea românilor prin ei înșiși*. Autori: Dan Zamfirescu și Dumitru Cerna (un funcționar al Primăriei din Cluj, al cărui nume real este Bobină), care scriu fără teamă de consecințe următoare: „Fenomenul Caritas aruncă în aer tocmai proiectul exterminării acestui popor prin sărăcie și disperare. În fața acestui genocid antiromănesc planificat cu pârgheii internaționale aparent imposibil de înfruntat, s-a înălțat dintr-odată miraculoasa schemă piramidală a lui Ioan Stoica.” Cum însă nu doar musiu Stoica trebuie drapat în elogi, ci și primarul, Zamfirescu și Cerna/Bobină riscă o comparație în fața căreia orice om cu scaun la cap e dator măcar cu un hohot: „Nimeni nu poate face abstracție de faptul că domnul Funar a fost, poate, primul om politic de astăzi care s-a ridicat cu o anume charismă și cu gesturi menite a polariza atenția [...]. Dar ca să existe «Fenomenul Funar» a trebuit ca domnul Funar să devină primarul municipiului Cluj-Napoca, după cum, fără clujeni, domnul Stoica ar fi fost – cu tot geniul afacerilor aduse

de pe meleagurile sale făgărășene – un Napoleon fără Franța și fără poporul francez.“ Tot atunci, o față bisericească din Ardeal găsește de cuviință să se exalte în fața șarlataniei: „Fenomenul Caritas a venit ca un fenomen divin.“ Tot atunci, Sala Sporturilor Horia Demian devine centru de depunere a sumelor. Tot atunci, trenul Craiova–Cluj e botezat „Trenul speranței“. Și tot atunci, în paginile ziarelor din Cluj (*Mesagerul transilvan* și altele) există, în fiecare ediție, pagini cu liste ale depunătorilor așteptați să-și ridice sumele de opt ori mai mari decât cele depuse.

În volumul de memorii, Mihai Tatulici evocă (și critică) un singur lucru din toată Afacerea Caritas: dorința multor români de-a se îmbogăți peste noapte. La fel ca la incidentul cu palma dată lui Nicu Ceaușescu, memoria îi joacă un rengaș, împiedicându-l să-și aducă aminte de munca de convingere asiduă pe care o depune în emisiunile-duplex pe care le realizează cu Ioan Stoica și în folosul lui. Iată încă o dovadă despre capacitatea memoriei de-a obstrucționa, când e cazul, memoriile.

Oricum însă, pentru felul cum trudește în folosul oamenilor, refuzând să obosească, pentru enciclopedismul personalității sale și pentru o legiune de merite incontestabile, Mihai Tatulici are în prezent o stradă care-i poartă numele. La fel ca Mihai Eminescu, Grigore Moisil, Constantin Brâncoveanu sau George Enescu. Strada Mihai Tatulici se află în localitatea

Frătăuții Noi, din județul Suceava, unde realizatorul de televiziune a făcut planetei onoarea de-a veni pe lume. Fâstâcit de emoție, realizatorul TV Dan Negru dă de veste despre această măreață faptă printr-o frază din care se grăbește să alunge logica: „Mihai Tatulici a primit numele unei străzi în localitatea unde s-a născut.“ Când, obosit de atâta muncă în folosul spiritual al comunității, se va plimba pe strada care-i poartă numele, pășind agale pe asfaltul astfel înnobilit, Mihai Tatulici se va călca singur în picioare. Trebuie să fii foarte elastic ca să execuți un asemenea procedeu. Dar nu e cazul să avem emoții. Mihai Tatulici se numără printre acrobații desăvârșiți ai nației. O știm deja de ani buni.

A roși. A nu roși.
Roșianu

Tonul e patetic, frazele nu se leagă întotdeauna fără cusur. Recitite după douăzeci și cinci de ani, ele pot trezi surâsuri indulgente, dar, mai important, pot evoca un timp când totul trebuia luat de la capăt. Și oricum, în discuție nu este o operă literară, ci cu un text scris sub semnul urgenței. Iar asta expediază concesiile stilistice în planul doi. Nu poți visa la fraza ideală când ești în criză de timp. Nu-ți verifici perfecțiunea enunțului testându-l prin citirea cu voce tare, cum făcea Flaubert. Lucrul pe care ți-l propui este să dezlipești ochelarii de cal de pe pleoapele semenilor, să le activezi reflexele civice și morale, să-i smulgi din liniștea confortabilă (și neprovocatoare de întrebări) în care vrea să-i cufunde puterea.

Pe 11 martie 1990, când își pune numele sub Proclamația de la Timișoara, George Șerban speră că textul lui va clătina redutele neocomuniste și va mobiliza energiile celor fără pete pe comportament și

conștiință. Șerban e îngrijorat, însă păstrează, în temeiul naivității și încrederii care ne-au locuit pe toți în primele luni ale lui 1990, un sâmbure de speranță că lucrurile vor reveni pe făgașul normal.

Pentru cine nu mai ține minte sau pentru cine vrea să re trăiască marile candori democratice de după decembrie 1989, iată textul integral al Proclamației. Aici, în pagină, el nu poate fi trunchiat, răstălmăcit sau desconsiderat. Prin urmare:

Populația orașului Timișoara a fost inițiatoarea Revoluției române. Între 16 și 20 decembrie 1989 ea a purtat, de una singură, un înverșunat război cu unul dintre cele mai puternice și mai odioase sisteme represive din lume. A fost o încheștare cumplită, pe care noi, timișorenii, o cunoaștem la adevăratele ei proporții.

De o parte populația neînarmată, de cealaltă parte Securitatea, Miliția, Armata și trupele zeloase de activiști ai partidului. Toate metodele și mijloacele de reprimare s-au dovedit însă neputincioase în fața dorinței de libertate a timișorenilor și hotărârii lor de a învinge. Nici arestările, nici molestările, nici chiar asasinatelor în masă nu i-au putut opri. Fiecare glonț tras a adus pe baricadele Revoluției alți o sută de luptători. Și am învins.

În 20 decembrie 1989, Timișoara a intrat definitiv în stăpânirea populației, transformându-se într-un oraș liber, în marea închisoare care devenise, în acele zile, România. Din acea zi, întreaga activitate din oraș a fost condusă,

de la tribuna din Piața Operei, de Frontul Democrat Român, exponent al Revoluției de la Timișoara. În aceea zi, armata a fraternizat cu demonstrații, hotărând să apere împreună cu ei victoria obținută. În 21 decembrie, în Piața Operei, peste o sută de mii de glasuri scandau: „Suntem gata să murim!”

O serie de fapte întâmplare în România, îndeosebi după 28 ianuarie 1990 vin în contradicție cu idealurile Revoluției de la Timișoara. Aceste idealuri nici nu au fost aduse la cunoștința opiniei publice românești de către mass-media centrală decât parțial și confuz. În asemenea condiții, noi, participanții nemijlociți la toate evenimentele dintre 16 și 22 decembrie 1989, ne vedem nevoiți să explicăm întregii națiuni pentru ce au pornit timișorenii Revoluția, pentru ce au luptat și mulți și-au jertfit viața, pentru ce suntem în continuare hotărâți să luptăm cu orice preț și împotriva oricui, până la victoria deplină.

1. Revoluția de la Timișoara a fost, încă din primele ei ore, nu doar anticeaușistă, ci și categoric anticomunistă. În toate zilele Revoluției s-a scandat, de sute de ori: „Jos comunismul!” În consens cu aspirația sutelor de milioane de oameni din Estul Europei, am cerut și noi abolirea imediată a acestui sistem social totalitar și falimentar. Idealul Revoluției noastre a fost și a rămas reîntoarcerea la valorile autentice ale democrației și civilizației europene.

2. La Revoluția de la Timișoara au participat toate categoriile sociale. Pe străzile Timișoarei au căzut, sechestrați de gloanțe, unul lângă altul, muncitori, intelectuali,

*funcționari, studenți, elevi, copii și chiar locuitori ai sate-
lor, veniți în sprijinul Revoluției. Suntem categoric împotri-
va tehnicii, tipic comuniste, de dominație prin învrăjbirea
claselor și categoriilor sociale. Pe temeiul ideologiei „luptei
de clasă” s-au urcat la putere bolșevicii în 1917 pe același
temei, nomenclatura comunistă română a instigat după
1944 o clasă socială împotriva alteia, a dezbinat societate-
a pentru a o supune mai ușor terorii. Avertizăm împo-
triva pericolului repetării acestei triste istorii și chemăm
muncitorii, intelectualii, studenții, țăranii și toate catego-
riile sociale la un dialog civilizat și constructiv, pentru
a reface neîntârziat unitatea din timpul Revoluției.
Trebuie plecat de la realitatea că toate aceste categorii
sociale au fost oprite în regimul comunist și nici una
nu dorește astăzi răul celorlalte.*

*3. La revoluția de la Timișoara au luat parte oameni
din toate categoriile de vârstă. Chiar dacă tineretul a fost
preponderent, este drept să recunoaștem că oameni de
toate vârstele s-au bătut cu aceeași dârzenie pentru cauza
Revoluției. Lista victimelor, deși incompletă, este o dovadă
în acest sens.*

*4. Pentru victoria Revoluției de la Timișoara s-au
jertfit, alături de români, și maghiari, și germani, și sârbi,
și membri ai altor grupări etnice care de secole conlocuiesc
în orașul nostru pașnic, în bună înțelegere. Timișoara este
un oraș românesc și european, în care naționalitățile au
refuzat și refuză naționalismul. Invităm pe toți șovinii
din România, indiferent că sunt români, maghiari sau*

germani, să vină la Timișoara, la un curs de reeducare în spiritul toleranței și al respectului reciproc, singurele principii care vor domni în viitoarea Casă a Europei.

5. Încă în data de 16decembrie, din primele ore ale Revoluției, una dintre lozincile cele mai scandate a fost: „Vrem alegeri libere!“ Ideea pluralismului a fost și a rămas una dintre cele mai scumpe timișorenilor. Suntem convinși că fără partide politice puternice nu poate exista o democrație autentică, de tip european. Cu excepția celor extremiste, de stânga sau de dreapta, toate partidele au drept la existență în cetatea Timișoarei. În orașul nostru nu au fost atacate și devastate sediile partidelor politice, nici unul dintre membrii acestora nu a fost amenințat, insultat sau calomniat. Membrii partidelor politice sunt concetățenii noștri, sunt colegii noștri de muncă, sunt prietenii noștri care au opinii politice. Democrația europeană înseamnă libera exprimare a opiniilor politice, dialogul civilizat între exponenții lor și competiția loială pentru cucerirea adeziunii politice și, implicit, a puterii de stat. Am fi acceptat în sistemul democrației românești și Partidul Comunist Român, dacă el nu ar fi fost compromis total și definitiv de către nomenclatura sa, degenerând în fascism roșu. În țările est-europene în care partidele comuniste și-au păstrat minima decență, societatea le contestă în principiu, dar le tolerează în fapt. La noi, partidul comunist a ajuns însă până la genocid și, prin aceasta, s-a autoexclus din societate. Nu-l vom tolera nici în

principiu, nici în fapt, indiferent sub ce denumire ar încerca să renască.

6. După patru decenii de educație și propagandă exclusiv comunistă, există în conștiința tuturor românilor prejudecăți aparținând acestei ideologii. Existența lor nu este o vină pentru purtător. Manipularea lor însă de către grupuri interesate de renașterea comunismului și reinstaurarea lor la putere este un act contrarevoluționar. Pe lista de lozinci multiplicată la xerox și împărțită pe 28ianuarie demonstranților din Piața Banu Manta din București se aflau și slogane vechi de 45 de ani. Identificarea, de pildă, a partidelor „istorice” cu partide vânzătoare de țară este un astfel de slogan și constituie o calomnie. Dimpotrivă, activiștii comuniști de acum 45 de ani, dintre care unii au și astăzi funcții importante în conducerea țării, se fac vinovați de trădarea României și aservirea ei URSS-ului. Ei sunt cei care scandau atunci: „Stalin și poporul rus / libertate ne-au adus!”, și nu membrii partidelor istorice. Aceștia din urmă s-au opus transformării României într-un satelit al Moscovei și unii au plătit cu viața această îndrăzneală. Se impun redactarea de urgență a unei scurte, dar corecte, istorii a perioadei 1944–1950 și difuzarea ei în tiraje de masă.

7. Timișoara a pornit Revoluția împotriva întregului regim comunist și întregii sale nomenclaturi, și nicidecum pentru a servi ca prilej de ascensiune politică a unui grup de disidenți anticeaușiști din interiorul PCR-ului. Prezența acestora în fruntea țării face moartea eroilor din

Timișoara zadarnică. I-am fi acceptat poate în urmă cu zece ani, dacă la Congresul al XII-lea al partidului s-ar fi alăturat lui Constantin Pârvulescu și ar fi răsturnat clanul dictatorial. Dar n-au făcut-o, deși aveau și prilejul, și funcții importante, care le acordau prerogative. Dimpotrivă, unii chiar au ascultat de ordinul dictatorului de a-l huli pe disident. Lașitatea lor din 1979 ne-a costat încă zece ani de dictatură, cei mai grei din toată perioada, plus un genocid dureros.

8. Ca o consecință a punctului anterior, propunem ca legea electorală să interzică pentru primele trei legislaturi consecutive dreptul la candidatură, pe orice listă, al foștilor activiști comuniști și al foștilor ofițeri de Securitate. Prezența lor în viața politică a țării este principala sursă a tensiunilor și suspiciunilor care frământă astăzi societatea românească. Până la stabilizarea situației și reconcilierea națională, absența lor din viața publică este absolut necesară. Cerem, de asemenea, ca în legea electorală să se treacă un paragraf special care să interzică foștilor activiști comuniști candidatura la funcția de președinte al țării. Președintele României trebuie să fie unul dintre simbolurile despărțirii noastre de comunism. A fi fost membru de partid nu este o vină. Știm cu toții în ce măsură era condiționată viața individului, de la realizarea profesională până la primirea unei locuințe, de carnetul roșu și ce consecințe grave atrăgea predarea lui. Activiștii au fost însă acei oameni care și-au abandonat profesiile pentru a sluji partidul comunist și a

beneficia de privilegiile deosebite oferite de acesta. Un om care a făcut o asemenea alegere nu prezintă garanțiile morale pe care trebuie să le ofere un Președinte. Propunem reducerea prerogativelor acestei funcții, după modelul multor țări civilizate ale lumii. Astfel, pentru demnitatea de Președinte al României ar putea candida și personalități marcante ale vieții culturale și științifice, fără o experiență politică deosebită. Tot în acest context, propunem ca prima legislatură să fie de numai doi ani, timp necesar întăririi instituțiilor democratice și clarificării poziției ideologice a fiecăruia dintre multele partide apărute. De-abia atunci am putea face o alegere în cunoștință de cauză, cu cărțile pe față.

9. Timișoara nu a făcut revoluție pentru salarii mai mari sau pentru avantaje materiale. Pentru acestea era suficientă o grevă. Suntem toți nemulțumiți de sistemul de salarizare, există și în Timișoara categorii de muncitori care lucrează în condiții extrem de grele și sunt prost plătiți (vezi, de pildă, cazul celor ce muncesc în turnătorii sau în industria detergenților) și totuși, nici un colectiv nu a făcut grevă pentru mărirea lefurilor și nu și-a trimis delegați să trateze cu guvernul revendicări materiale exclusive. Majoritatea timișorenilor știu ceea ce toți economiștii se străduiesc în aceste zile să aducă țării la cunoștință: mărirea în acest moment a salariilor ar declanșa automat inflația, așa cum s-a întâmplat în unele state est-europene. Iar inflația odată pornită, sunt necesari ani de eforturi pentru a o stopa. Numai creșterea producției,

deci a cantității de marfă aflată pe piață, va permite, în paralel, creșterea generală a nivelului de salarizare. În plus, pentru bugetul sărac al României prioritare trebuie să fie acum cheltuielile destinate restabilizării unui nivel minim de civilizație. Se impun, de pildă, investiții urgente în domeniul asistenței medicale și al salubrității.

10. Deși milităm pentru reeuropenizarea României, nu dorim copierea sistemelor capitaliste occidentale, care își au neajunsurile și inechitățile lor. Suntem însă categoric în favoarea ideii de inițiativă particulară. Fundamentul economic al totalitarismului a fost atotputernicia proprietății de stat. Nu vom avea niciodată pluralism politic fără pluralism economic. S-au găsit însă și voci care să asimileze, în spirit comunist, inițiativa privată cu „exploatarea” și pericolul catastrofei de-a apărea oameni bogați. Se speculează în acest sens invidia leneșului și teama de muncă a fostului privilegiat din întreprinderile comuniste. Dovada că timișorenii nu se tem de privatizare este faptul că mai multe întreprinderi și-au anunțat deja intenția de-a se transforma în societăți anonime pe acțiuni. Pentru ca aceste acțiuni să fie totuși cumpărate pe bani curați, ar trebui înființate în fiecare oraș comisii de inventariere a averilor foștilor privilegiați ai puterii, corupției și penuriei. De asemenea, acțiunile unei întreprinderi se cuvin oferite spre răscumpărare în primul rând lucrătorilor ei. Considerăm constructivă ideea, mai radicală, a privatizării prin împrumutarea tuturor lucrătorilor unei întreprinderi cu un număr egal

de acțiuni, statul urmând să păstreze numai acel procent de fonduri care să-i asigure controlul activității. În felul acesta, s-ar oferi tuturor lucrătorilor șanse egale de prosperitate. Dacă cei leneși și-ar pierde șansa, nu s-ar putea totuși plânge de discriminare.

11. Timișoara este hotărâtă să ia în serios și să se folosească de principiul descentralizării economice și administrative. S-a și propus experimentarea în județul Timiș a unui model de economie de piață, pornindu-se de la capacitățile sale puternice și de la competența specialiștilor de care dispune. Pentru atragerea mai ușoară și mai rapidă a capitalului străin, îndeosebi sub formă de tehnologie și materii prime speciale, și pentru crearea de societăți mixte, cerem și pe această cale înființarea la Timișoara a unei filiale a Băncii Române de Comerț Exterior. O parte din câștigurile în valută ale părții române din aceste societăți mixte va intra în salariile muncitorilor, într-un procent ce va fi negociat, de la caz la caz, cu liderii sindicali. Plata unei părți din salariu în valută va asigura o bună cointerесare materială a muncitorilor. În plus, pașapoartele nu vor mai fi carnetе bune doar de ținut în sertar. O altă consecință pozitivă ar fi scăderea cursului valutar la bursa liberă, ceea ce ar atrage după sine creșterea imediată a nivelului de trai.

12. După căderea dictaturii au fost invitați în țară toți românii plecați în exil, pentru a pune umărul la reconstrucția României. Unii s-au întors, alții și-au anunțat intenția de-a o face. Din păcate, instigați de forțe obscure,

s-au găsit și oameni care să-i hulească pe exilații reîntorși, să-i califice drept trădători, să-i întrebe tendențios ce au mâncat în ultimii zece ani. Este o atitudine care nu ne face cinste. În disperarea care ne-a stăpânit în ultimii patruzeci de ani, poate că nu a fost român căruia să nu-i fi trecut prin minte, măcar o dată, să scape de mizerie luând calea exilului. Mulți dintre românii aflați astăzi departe de țară au plecat după persecuții politice și chiar după ani grei de închisoare. Ar fi rușinos din partea noastră să-i hulim și noi cu vorbele activiștilor comuniști de odinioară. Exilul românesc înseamnă sute de profesori eminenți, care predau la cele mai mari universități din lume, mii de specialiști prețuiți la cele mai puternice firme occidentale, zeci de mii de muncitori calificați în tehnologiile cele mai avansate. Să fim mândri de ei și să transformăm răul în bine, făcând din trista și dureroasa diaspora românească o forță înnoitoare pentru România. Timișoara îi așteaptă cu dragoste pe toți exilații români. Sunt compatrioții noștri și, azi mai mult ca niciodată, avem nevoie de competența lor, de europenismul gândirii lor și chiar de sprijinul lor material. De asemenea, cultura română va fi întreagă numai după ce se va reintegra în ea cultura din exil.

13. Nu suntem de acord cu stabilirea zilei de 22 decembrie ca zi națională a României. În felul acesta se eternizează persoana dictatorului, sărbătorindu-se de fiecare dată un număr de ani de la căderea lui. În majoritatea țărilor care și-au legat ziua națională de o revoluție, ziua

aleasă a fost cea a declanșării revoluționare, fiind astfel glorificat curajul poporului de-a se ridica la luptă. Un singur exemplu: ziua națională a Franței este 14 iulie, când, în 1789a început Marea Revoluție franceză prin dărâmarea Bastiliei. În consecință, cerem instituirea zilei de 16decembrie ca zi națională a României. Astfel, copiii, nepoții și strănepoții noștri vor celebra curajul poporului de-a înfrunta opresiunea. Cu excepția ziarului România liberă, presa, radioul și televiziunea au comentat ca fiind revoluționare numai evenimentele din 21–22decembrie de la București. Ne închinăm cu pietate în fața eroilor bucureșteni, ca și în fața eroilor din Lugoj, Sibiu, Brașov, Târgu-Mureș, Cluj, Arad, Reșița și din toate celelalte orașe care au avut nevoie de martiri pentru a cuceri libertatea. Ne doare și ne revoltă însă politica centrală de minimalizare a Revoluției noastre, evident și prin efortul de diminuare a numărului morților. Noi am fost pe străzile Timișoarei în zilele Revoluției și știm că numărul lor este mai mare decât cel anunțat oficial. Îi asigurăm însă pe aceia care astăzi tăinuiesc adevărul că nu vom înceta lupta până când nu vor fi aduși în fața instanței, în calitate de complici la genocid.

Această Proclamație s-a născut din necesitatea de-a aduce la cunoștința națiunii române adevăratele idealuri ale Revoluției de la Timișoara. A fost o revoluție făcută de popor și numai de el, fără amestecul activiștilor și securiștilor. A fost o revoluție autentică și nu o lovitură de stat. A fost categoric anticomunistă și nu doar anti-

ceaușistă. La Timișoara nu s-a murit pentru ca activiștii comuniști din rândurile doi și trei să treacă în frunte și unul dintre participanții la genocid să fie numit de către aceștia ministru de Interne. Nu s-a murit pentru ca dezbinarea socială și națională, cultul personalității, cenzura mass-mediei, dezinformarea, amenințările telefonice și scrise și toate celelalte metode comuniste de constrângere să fie practicate în văzul lumii, în timp ce nouă ni se cere pasivitate în numele stabilității sociale. Această Proclamație se adresează în primul rând celor care au primit Revoluția cadou și se miră de ce suntem nemulțumiți, de vreme ce dictatura a căzut, s-au abrogat o serie de legi proaste și a mai apărut câte ceva în prăvălii. Acum știu de ce suntem nemulțumiți: nu acesta a fost idealul Revoluției de la Timișoara. Noi, autorii acestei Proclamații, participanți la evenimentele dintre 16 și 22 decembrie 1989 nu considerăm Revoluția încheiată. O vom continua pașnic, dar ferm. După ce am înfruntat și am învins, fără ajutorul nimănui, unul dintre cele mai puternice sisteme represive din lume, nimeni și nimic nu ne mai poate intimida.

TIMIȘOARA, 11 MARTIE 1990

Proclamația aceasta din care lumea abia dacă mai ține minte punctul 8 este concepută, de la un cap la altul, sub semnul pluralului („ne vedem nevoiți“, „nu suntem de acord“, „nimic nu ne poate intimida“, „suntem în continuare hotărâți să luptăm“ etc.). Pe de altă parte, singurul ei semnatar este George Șerban. Alexandra

Indrieș (pe numele real Gloria Barna, iar după căsătorie Gloria Lillin), una dintre conștiințele limpezi ale Timișoarei, preferă rolul de sfetnic din umbră al celui care scrie textul, așa că refuză orice formă de recunoaștere publică. Numele îi este folosit doar în postumitate. După moartea ei în 1993, Societatea Timișoara îi păstrează vie amintirea instituind Premiul Alexandra Indrieș, care se acordă în fiecare an „pentru contribuția avută prin intermediul cuvântului scris la dezvoltarea spiritului civic, la promovarea principiilor democrației și ale statului de drept în România“.

Cine recitește acum textul lui George Șerban are într-un fel sentimentul că se uită într-un album cu vechi poze de familie. Deci așa arătam. Deci știam că în limba română „hotărât“ nu e sinonimul lui „determinat“. Deci construcția europeană ni se părea plauzibilă.

E foarte ușor de observat subtonul de mândrie pe care George Șerban nu e în stare (și poate că nici nu vrea) să și-l reprime. Pe alocuri, textul Proclamației are un „ce“ publicitar, care înfățișează Timișoara ca pe o destinație obligatorie pentru cei care au uitat sau n-au uitat vreodată ce va să zică o urbe elegantă, cosmopolită, în care toleranța și curtoazia circulă braț la braț. *Invităm pe toți șovinii din România, indiferent că sunt români, maghiari sau germani, să vină la Timișoara, la un curs de reeducare în spiritul toleranței și al respectului reciproc*, scrie în acest sens George Șerban la punctul 4. Însă dincolo de micile manifestări de

patriotism local, firești și ele într-un oraș care a livrat României atâtea premiere (primul oraș din Europa continentală cu străzi iluminate electric, prima rețea de telefonie de pe teritoriul actual al României, primul ziar apărut pe teritoriul de azi al României și alte zece-cincisprezece isprăvi de aceeași anvergură), Proclamația de la Timișoara e un document necesar și bine-venit. El confirmă maturitatea în gândire a timișorenilor și aspirația lor europeană – o aspirație pe care puterea de atunci de la București mai degrabă a mimat-o decât a nutrit-o cu adevărat. Citită acum, la peste douăzeci și cinci de ani de la redactare, Proclamația măsoară în același timp abaterea de la traiectoria bună a României și explică de ce multe dintre deciziile luate de regimul Iliescu produc o impresie lamentabilă în Europa.

Cu aproape trei luni înainte de citirea Proclamației, chiar pe 22 decembrie 1989, Frontul Democratic Român, al cărui prim președinte este profesorul universitar Lorin Fortuna (da, același, toată lumea se miră), tipărește un manifest intitulat *A căzut tirania!*, pe care-l împrăștie prin oraș. Curioșii care-l ridică de jos sau din cutiile de scrisori – și nu sunt deloc puțini – citesc următoarele:

*Din însărcinarea COMITETULUI DE ACȚIUNE al FRON-
TULUI DEMOCRATIC ROMÂN, dăm citire următoarei
proclamații:*

I. FRONTUL DEMOCRATIC ROMÂN este o organizație politică constituită la TIMIȘOARA pentru a realiza un dialog cu guvernul român, în scopul democratizării țării. FRONTUL DEMOCRATIC ROMÂN condiționează începerea acestui dialog cu demisionarea tiranului NICOLAE CEAUȘESCU.

II. Propunem guvernului român ca bază de discuții următoarele revendicări:

- 1. Organizarea de alegeri libere;*
- 2. Libertatea cuvântului, presei, radioului și televiziunii;*
- 3. Deschiderea imediată a granițelor de stat;*
- 4. Integrarea României în rândul statelor care garantează și respectă drepturile fundamentale ale omului;*
- 5. Eliberarea neîntârziată a tuturor deținuților și dizidenților politici din România;*
- 6. Revitalizarea economiei naționale;*
- 7. Reforma învățământului în spirit democratic;*
- 8. Dreptul de a manifesta liber;*
- 9. Libertatea reală a cultelor religioase;*
- 10. Îmbunătățirea asistenței medicale și a alimentației publice.*

III. Referitor la evenimentele din Timișoara:

Cerem cu fermitate să fie trași la răspundere cei care au dat ordin să se tragă în popor;

Cerem restituirea decedaților pentru a fi înmormântați după datină, cu doliu național;

Cerem eliberarea imediată a tuturor celor arestați în urma manifestațiilor;

Cerem autorităților recunoașterea oficială a COMITETULUI DE ACȚIUNE A FRONTULUI DEMOCRATIC ROMÂN înființat la Timișoara.

Mulțumim tuturor celor care s-au ridicat împotriva tiraniei, precum și colectivelor Teatrului Național din Timișoara pentru sprijinul acordat.

Poporul Român a învins

Cele două documente au, în mod firesc, puncte comune și deosebiri. Dacă Proclamația scrisă de George Șerban e amplă și propune variante de acțiune în diverse domenii (măsuri de întremare economică, inițiative care țin de administrația locală, măsuri de politică fiscală etc.), documentul inițiat de Frontul Democratic Român e sintetic și cuprinde intenții, fără să ofere soluții. Sigur, rostul unui asemenea act nu este să imprime direcții de acțiune și să se substituie experților. Menirea lui este trezirea la realitate și apoi asigurarea unei forme de coeziune socială. La fel ca George Șerban, FDR încearcă să repună Timișoara pe șinele democrației autentice, numai că asta nu-l scutește de bănuieli și acuzații, mai cu seamă că unele dintre manevrele sale provoacă nedumerire. Mai simplu spus, judecătorul Mihai Decean, unul dintre fondatorii FDR, îi acuză direct pe Lorin Fortuna și Claudiu Iordache

de colaborare cu „o anumită parte a Securității” și de acceptare a rolului de interfață între societatea civilă timișoreană și fostul prim-secretar al județului Timiș, Radu Bălan. Dincolo de asta, disensiunile grave dintre membri, pașii ezitanți și erorile de percepție împiedică FDR să devină o mișcare politică despre care să se vorbească intens și care să aibă un viitor consistent. În ce privește traiectoria ulterioară a lui Lorin Fortuna, ea este una dintre cele mai triste alunecări pe tobogan ale ultimelor decenii. Din vorbitor în balconul Operei bănașene, Lorin Fortuna devine realizator de emisiuni la OTV-ul lui Dan Diaconescu, unde delirează pe teme pretins ezoterice, pentru ca mai apoi să participe la diverse șicanări și vendete de trotuar.

La peste douăzeci de ani după momentul decembrie 1989 și după redactarea Proclamației de la Timișoara, fostul crainic al postului public Cornelius Roșianu e sapiențial și concesiv. După ce mai multe posturi TV difuzează știrea morții lui George Marinescu, colegul lui din platoul *Telejurnalului*, Roșianu face o tentativă de-a pune lucrurile la punct: „George Marinescu a fost un om bun. Avea un bun-simț și o delicatețe deosebite [...]. George Marinescu nu a fost al lui Ceaușescu. Prezenterii doar și-au făcut datoria. Dacă nu ar fi fost oameni care să-și facă datoria, ar fi fost o țară goală. Și părinții dumneavoastră pot fi considerați oamenii lui Ceaușescu, fiindcă și-au făcut meseria.”

Rostite într-o emisiune de la Realitatea TV, pe la mijlocul lui septembrie 2011, cuvintele lui Roșianu ascund un sofism cât casa și trădează sfidarea specifică excepțivilor. Aproape că n-are rost să-i demonstrez argumentul. Aproape că n-are rost să-i spui că nu pot fi considerați oamenii lui Ceaușescu toți cei care au trăit pe vremea lui. Dacă trebuie totuși s-o faci, e doar ca să arăți că, vorba lui Abraham Lincoln, nu poți prosti pe toată lumea tot timpul. Nu, profesorii care își țineau orele în săli înghețate n-au fost oamenii lui Ceaușescu. Nici medicii care operau în condiții înjositoare. Nici muncitorii care plecau la fabrică spânzurați ca niște ciorchini umani de barele autobuzelor și tramvaielor care veneau din jumătate în jumătate de oră. Nici gospodinele care puneau ceasul să le trezească la trei noaptea ca să fiarbă un ou, în ideea că la ora aceea gazele erau ceva mai puțin leșinate. Nici elevii de gimnaziu pe care-i prindea iarna depănânduș porumbul în campaniile agricole ale anilor 1980. Nici țăranii care veneau la oraș să cumpere pâine. Nici studenții care stăteau cu mânuși în camerele de cămin și învățau pentru examene la zece grade Celsius. Și, desigur, nici cei care, sătui de comunismul românesc, preferau să-și riște viața încercând să treacă dincolo.

Pe de altă parte, Cornelius Roșianu e conștient că un crainic de știri de pe vremea lui Nicolae Ceaușescu nu putea să se aștepte la simpatie populară. Cocteilul de forță, lipsă de scrupule, bun-plac și cinism pe care-l

servea zilnic Ceaușescu supușilor era prezentat, tot zilnic, la *Teledifuziunea* drept „grijă față de om“, „dragoste părintească“, „cutezanță revoluționară“ și „gândire genială“. Aceste sintagme se auzeau obsesiv într-o perioadă pe care oamenii de rând o botezaseră „vremea celor trei F: Foame, Frică, Frig“. Or, preamărirea seară de seară a lui Nicolae și a Elenei Ceaușescu nu putea să nu provoace furie și dezgust, chiar dacă pecetea de viață a românilor din anii 1980 era surdina. În ce-i privește pe crainicii de știri, ei erau cei care prefațau aparițiile TV ale lui Ceaușescu, fie la *Teledifuziunea*, fie de Revelion, fie cu alte ocazii. Vi-l mai amintiți, de pildă, pe Ilie Ciurăscu? An de an, el anunța cu un glas profund și vag mormântal: „Cu prilejul Anului Nou, vorbește tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România“, pentru ca la finalul alocuțiunii să conchidă, în aceeași manieră: „Cu prilejul Anului Nou a vorbit tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România.“ În aceste condiții, românii aveau măcar dreptul consolator să redirigeze o parte din înjurăturile adresate lui Ceaușescu spre cei care-i anunțau aparițiile, întâlnirile oficiale, vizitele de lucru și cuvântările.

Cornelius Roșianu știe asta. El știe la fel de bine că poți persevera chiar și în sfidare, ceea ce-l îndeamnă să se adreseze mai departe publicului, în aceeași emi-

siune de la Realitatea TV. Roșianu o face fără tremur în glas, cu liniștea celui antrenat să spună că negrul e alb: „Nu trebuie să ne negăm trecutul. Am fost nevoiți să trăim sub comunism. A trebuit să facem ce cereau legile de-atunci. Cel mai greu era pentru cei care erau în acel cerc restrâns și care prezentau știrile cu Ceaușescu. Intram în foc atunci când ei nu puteau să prezinte. Era foarte greu, pentru că se lucra cu sufletul la gură, se lucra pe film. Ajungeai să montezi jurnalul în timp ce el se derula. Era greu să prezinți anumite știri în care nu credeam nici noi și nici telespectatorii. Când a venit vremea, în '89, ne-am făcut cu prisosință datoria.“

Hotărât lucru, dacă s-ar acorda un Oscar pentru făgărnicie, Cornelius Roșianu n-ar trebui să lipsească dintre nominalizați. Cum însă nu s-a gândit nimeni să înființeze un asemenea premiu (Societatea Timișoara a înființat „Secera și ciocanul“, dar a avut de premiat restauratori neocomuniști mai importanți decât foștii crainici ai *Telejurnalului*), nu rămâne decât să lucrăm pe text, așa cum Roșianu și colegii au lucrat pe film. Iar textul pe care-l recită Cornelius Roșianu ține de un tip de autovictimizare pe care îl pot lua în serios doar amnezicii sau românii care se nasc după 1989. Toată lumea știa cât de greu era să pătrunzi într-o instituție cum era Televiziunea Română pe vremuri. Toată lumea îi percepea pe cei care lucrau acolo, fie ei crainici de știri, comentatori sportivi sau realizatori de emisiuni economice, ca pe niște privilegiați. Toată

lumea trăia în admirația (și uneori în invidia) unor oameni ca Delia Budeanu, Cristian Țopescu, Tudor Vornicu sau Sanda Țăranu. Și nimic, dar absolut nimic nu l-ar fi împiedicat pe Roșianu, dacă nu credea cu adevărat în ceea ce făcea, să se dea la o parte și să lase pe altcineva în loc.

„Am fost nevoiți să trăim sub comunism. A trebuit să facem ce cereau legile de-atunci.“ Asta spune Cornelius Roșianu după două decenii de viață liberă, deși nu e limpede nici până astăzi care dintre legile de atunci îl obliga să se comporte așa. Cât despre fatalitatea de-a trăi sub comunism, ea nu e doar ghinionul lui Cornelius Roșianu. Și Doina Cornea, și Radu Filipescu, și alți români mai tineri sau mai vârstnici decât Roșianu au prins aceleași vremuri (asta spre a se înțelege o dată pentru totdeauna că vârsta nu e nici merit, nici vină). Dar, spre deosebire de fostul crainic de știri, și-au ținut spinarea dreaptă și au refuzat să pactizeze.

Ca toți cosmeticienii care au grijă să-și fardeze viețile, zăgrăvind-și cedările drept fapte de vitejie, și Cornelius Roșianu prezintă simptomele a ceva ce se cheamă, în lipsa unui termen mai bun, amnezie conjuncturală. Așa se explică faptul că Roșianu uită să precizeze care dintre „legile de-atunci“ l-a obligat să semneze un angajament cu Securitatea, să primească numele conspirativ Olteanu Ion și să furnizeze informații cu privire la o parte dintre foștii colegi. (Faptul

că vechiul CNSAS a emis un verdict de necolaborare cu Securitatea este una dintre numeroasele scăpări ale instituției, în condițiile unei legi de funcționare prost întocmite.) În aceste condiții, nu mai miră pe nimeni naturalețea cu care, peste ani, Cornelius Roșiiianu se prezintă, cui stă să-l asculte, drept oaie neagră, *maverick* al știrilor și chiar disident. O face și într-un interviu apărut în *Evenimentul zilei* în 2007: „Eu intram să prezint *Telejurnalul* doar când nu puteau ceilalți. Nu mă băgau tot timpul, că eram cam gură-spartă. Îmi cam plăcea, cum s-ar spune, să fluier în biserică.” Din păcate, nimeni n-a găsit răgazul să-i ceară viteazului măcar un exemplu de îndrăzneală sau de risc.

Căzutul în picioare este un sport cu tradiție în România. Dintr-un anumit punct de vedere e normal, ținând cont că proba de gimnastică la care România câștigă o sumedenie de medalii de aur (la fete, ce-i drept) este cea de sărituri însoțite de aterizări perfecte, marca Szabó, Comănesci, Grigoraș, Miloșovici, Amânar sau Roșu. Însă nu doar fetele cad mereu în picioare la campionatele mondiale și europene. La fel se întâmplă și cu băieții din echipa de gimnastică propagandistică a știrilor de pe vremea lui Nicolae Ceaușescu. Nici unul dintre ei nu are de pățimit, nici unul nu înfruntă oprobriul public, nici unul nu simte că i se cascadează un hău sub ochi. Toți cad în picioare. Petre Popescu, George Marinescu, Paul Șoloc, Victor Ionescu, Ilie Ciurăscu, Nicolae Melinescu, Florin Mitu și ceilalți

așteaptă să se liniștească apele și își văd liniștit de treabă, fără să simtă nevoia penitenței. Unul dintre ei ajunge să reprezinte statul român la Washington, chiar dacă de coadă îi atârnă tinicheaua colaborării cu Securitatea. Nu-i alungă nimeni cu pietre pe acești oameni, nu le cere nimeni socoteală. Ar fi și greu, de fapt, într-o țară care răstoarnă de la putere un comunist pentru a alege un altul. Drept dovadă, acel *Mea culpa* îngânat în ceasul al doisprezecelea de George Marinescu la pupitrul știrilor de seară e văzut astăzi de Cornelius Roșianu drept un moment de slăbiciune care nu-și avea rostul, fiindcă, în fond, crainicul nu-și făcuse decât meseria.

Probabil că episodul cel mai dur din cariera tandemului Roșianu–Marinescu este întâlnirea cu Victor Rebengiuc în zilele acelea de ușurare, confuzie, spaimă și nesiguranță. Rebengiuc se numără printre puținii actori care refuză să recite poezii omagiale și să apară pe scenă de ziua lui Nicolae sau a Elenei Ceaușescu. Spre deosebire de Florina Cercel, Adela Mărculescu, Silviu Stănculescu, Mircea Bașta sau Gelu Nițu, Rebengiuc cultivă distanțarea față de regim, așa că tirada lui din studioul 4 e legitimă.

Îmbrăcat cu o cămașă peste care are un pulover vernil, Rebengiuc se uită cu o anume severitate la cei doi crainici și începe: „Dintre cei care au luat cuvântul până acum aici, la Televiziune – nu foarte mulți, câțiva, câți am putut eu să văd, greșesc când spun «foarte mulți» – , și care încep prin a-și cere scuze, eu cred că

asta este o atitudine nu tocmai potrivită. Cred că lucrurile n-ar fi ajuns aici dacă fiecare dintre noi ar fi avut tăria, la timpul potrivit, să-și înfrângă frica și să încerce să aibă o atitudine demnă față de tot ceea ce se întâmpla în jurul lui. Și dacă fiecare dintre noi ar fi spus un «nu», un «NU!», atunci când era solicitat să spună versuri la televizor, atunci când era solicitat să pronunțe cuvinte, nume proprii care nu se mai pot pronunța, nici atunci și nici acum – eu nu pot pronunța un asemenea nume propriu și n-am putut nici înainte s-o fac –, cred că dacă ei s-ar fi gândit atunci, acum n-ar mai fi trebuit să vină și să-și ceară scuze. Ce-aș vrea să le propun? Înainte de-a veni la Televiziune să-și ceară scuze, le ofer o hârtiuță, un sul, ca să-și ștergă gura.“

Rebengiuc dezlipște eticheta sulului de hârtie igienică și apoi îl trânteste pe masă și-și ridică mâna dreaptă, mimând sila. Cornelius Roșianu, care încercase la un moment dat o întrerupere (jugulată repede de actor), se crispează oripilat în fața ultrajului, pe când George Marinescu se uită la Rebengiuc cu priviri albe, pentru ca la final, după ce Roșianu ia sulul de pe masă, să-și întoarcă privirile spre public și să schițeze un surâs complice: „Eh, nea Victor și poantele lui. Actorii ăștia.“

Există vreo legătură între invitația la igienă bucală a lui Victor Rebengiuc, Proclamația de la Timișoara și prestația lui Cornelius Roșianu? Aparent, nu. Dar numai aparent. În realitate, momentul 11 martie 1990

dovedește că Roșianu are o agendă de lucru în care slujirea puterii e prezentă în continuare. Când *Teledinutul* de la București preia materialul trimis dinspre Timișoara, Cornelius Roșianu, aflat în studio, „își face cu prisosință datoria“, ca să-l cităm. Și în ce anume constă datoria? În bruieră sistematică a lui George Șerban, autorul și cititorul cu voce tare al Proclamației din balconul Operei timișorene. Cât timp Șerban dă citire textului, sub ochii timișorenilor strânși în ziua aceea rece și ploioasă de martie, Cornelius Roșianu nu face altceva decât să vorbească pe deasupra. Comentează, interpretează, oferă păreri personale, propune decodificări inedite ale evenimentului, își verifică abilitățile oratorice. Unele comentarii se situează la limita abjecției, altele vin din registrul persiflării. De pildă, când crainicul califică Proclamația drept „un așa-zis document“, formula marchează o relativizare al cărei scop este inculcarea în rândul privitorilor a părerii că tot ce se petrece la Timișoara e un fel de joc al orgoliilor locale, o leapșă patetică și resentimentară pe care n-are rost s-o iei în serios. Iar Roșianu știe că nimeni nu-l va sancționa și nu-l va trage la răspundere pentru atâta lucru. Minutele în care vocea lui acoperă vocea lui George Șerban cu păreri zeflemitoare, însoțite de un surâs ștângăresc, de tipul „sper că n-aveți timp să-i credeți pe zănaticii ăștia“, lasă în memoria publică unul dintre cele mai toxice exemple de măsluire televizuală.

„A trebuit să facem ce cereau legile de-atunci“, se scuza peste ani Cornelius Roșianu în intervenția de la Realitatea TV. Să fi existat oare vreo „lege de-atunci“ și în cazul Proclamației de la Timișoara? Mai mult ca sigur, numai că legea respectivă e nescrisă și poate fi sintetizată după cum urmează: „Nu cedăm puterea nici în ruptul capului.“ Iar astăzi o știu și copiii: Proclamația de la Timișoara ar fi fost lăsată să treacă fără bruiaj dacă n-ar fi cuprins două puncte amenințătoare pentru Ion Iliescu și pentru regimul lui.

Textul care contestă direct legitimitatea lui Ion Iliescu este, firește, punctul 8, care propune o măsură elementară de primenire: Legea lustrației. Nu este doar moral, ci și sănătos să aplici o asemenea măsură după ce te desparți de un regim opresiv, care pusese sârmă ghimpată în jurul țării. Timișoara propune instituirea unui cordon politico-sanitar fiindcă își dă seama că valul doi al nomenclurii comuniste preia și își consolidează puterea. Punctul 8 este, în aceste condiții, o invitație la decență și la normalitate, precum și o pledoarie pentru reeuropenizarea României. Astea înseamnă că, în ciuda imperfecțiunilor ei, Proclamația de la Timișoara nu este câtuși de puțin o fandoseală romantică sau o manifestare ornamentală a democrației, cum se chinuie să acrediteze în primul rând cei vizați de punctul 8, în frunte cu Ion Iliescu. De altfel, când i se cere părerea cu privire la Legea lustrației, Iliescu o consideră nici mai mult, nici mai puțin decât stalinistă.

După ce legea trece totuși prin parlament, cu două decenii mai târziu decât s-ar fi convenit, același Ion Iliescu revine cu precizări: „Adoptarea Legii lustrației nu este doar anacronică. Ea este antidemocratică și anticonstituțională. Adoptarea ei de către Parlamentul României este neavenită și constituie o adevărată diversiune, după principiul țara arde și baba se piaptână.” Nu este prima declarație scandaloașă a lui Ion Iliescu. După cum se va vedea în capitolul următor, nu este nici ultima. Ca să nu mai spunem că, adoptată la timp, Legea lustrației a produs efecte în țări ca Ungaria, Cehia sau Polonia.

Cât timp George Șerban dă citire punctului 8, Cornelius Roșianu vorbește peste el fără să i se pară că refuză publicului dreptul la adevăr. El recurge la același *modus operandi* și pentru bruieră punctului 11, pe care are grijă să-l mistifice grosolan, în așa fel încât opinia publică să fie montată împotriva timișorenilor. Dacă pe 20 decembrie 1989 Nicolae Ceaușescu văzuse în insurgenții Timișoarei „câteva grupuri de elemente huliganice”, pe 11 martie 1990 Roșianu îi califică pe cei care susțin Proclamația drept „secesioniști și separatiști”. Acuzația este realizată cu instrumentarul securist al manipulării și dezinformării, câtă vreme în textul Proclamației nu se scrie nimic despre secesiune și separare, ci se propune doar un proiect de descentralizare economică și administrativă. Cuvintele lui Francis Bacon (*Audacter calumniare, semper aliquid haeret*) și

apoi ale lui Beaumarchais (Pân' la urmă, vai, bârfitul, / E ca mort, nenorocitul, / În opinia mulțimii, e pe veci înmormântat") – altfel spus, „Calomniați, calomniați, până la urmă tot va rămâne ceva“ – își verifică spectaculos valabilitatea, fiindcă există destui oameni în România lui 1990 care, intoxicați cu minciunile lui Roșianu, chiar cred că timișorenii vor să rupă Banatul de restul României și să ceară pașaport bucureșteanului care își vizitează vărul din Lovrin sau băcăuanului care se duce la socrii din Biled. E, de fapt, perioada unei duble manipulări, fiindcă la câteva zile după ce Roșianu murdărește cu vocea Proclamația de la Timișoara, Securitatea orchestrează o nouă acțiune de dezbinare: Operațiunea Târgu-Mureș.

Există totuși și lucruri pe care Cornelius Roșianu nu le poate acoperi, oricât de puternică i-ar fi vocea și oricât de mare entuziasmul. Iar aceste lucruri țin de discuțiile pe care apropiații lui Ion Iliescu le poartă cu o parte dintre membrii Societății Timișoara la puține zile după ce George Șerban citește Proclamația din balconul Operei. Într-o convorbire purtată în 2005, scriitorul Daniel Vighi, membru fondator al Societății Timișoara, îi dezvăluie Laurei Forțiu că tatonările lui Iliescu nu se referă nici măcar voalat la punctul 11 și la pretensele intenții secesioniste ale Timișoarei, ci strict la punctul 8. După ce Ion Iliescu nu reușește să obțină cauționarea Societății Timișoara pentru o vizită în orașul de unde începuse revolta, consilierii lui deschid

negocierile privitoare la punctul 8. „La ieșire, consilierii lui Iliescu au încercat să ne cumpere pentru a renunța la punctul 8, pentru că el [Ion Iliescu – *n.a.*] și-a dat seama încă de atunci de importanța acestui punct. Au încercat să se târguiască cu noi, să-l acceptăm pe Iliescu, să facem o excepție de la punctul 8, au vrut să ne ofere chiar funcții în FSN. Am refuzat ferm, am spus că nu facem politică. Discuția aceasta a avut loc după ce Proclamația a fost lansată, tipărită în patru limbi și dată agenților de presă. Nu s-a discutat absolut nimic despre punctul 11, iar o altă întâlnire nu a mai avut loc.“ Declarația îi aparține lui Daniel Vighi și arată pe de o parte importanța reală a Proclamației, pe de alta motivele pentru care ea a fost tratată revoltător pe coridoarele puterii de la București.

Mai trebuie spus că Ion Iliescu a încercat în câteva rânduri să impună ideea că textul Proclamației ar fi suferit anumite modificări, ca urmare a negocierilor pe care George Șerban și Societatea Timișoara le-ar fi purtat totuși cu emisarii politici din Capitală. Dovada acestei noi minciuni à la Iliescu (după cea cu „Frontul nu va deveni partid și nu va participa la alegeri“ și după altele și altele) se găsește la Muzeul Banatului din Timișoara, care găzduiește textul Proclamației așa cum a fost scris de mână de George Șerban.

Revenind la Cornelius Roșianu și la felul cum și-a făcut datoria „cu prisosință“ față de stăpânii de la București, nu e de mirare, la cum arată lucrurile în

TVR, că nimeni din conducerea Televiziunii Române nu-l cheamă la ordine și nu-i impută lipsa de profesionalism. Mai mult, după decembrie 1989 Roșianu rămâne în TVR până în 1997, izbutind chiar să ajungă redactor-șef al Actualităților pe vremea când la conducerea instituției este numită Alina Mungiu-Pippidi. Este scos din schemă în 1997, lucrează o vreme la Tofan Grup, pe urmă devine director general adjunct la TVRM, o băltoacă televizuală greu de egalat în plicticoșenie, pentru ca din 2003 să se întoarcă, aproape pe furiș, la postul public, unde mai lucrează din umbră câțiva ani, în calitate de producător delegat al programului 2.

La negativ, forma verbului „a roși“ devine, cu începere din 11 martie 1990, „Roșianu“. Să nu ne facem iluzii, să nu așteptăm regrete sau căință. Nu e cazul și oricum, nu mai suntem atât de naivi. În clipa când Cornelius Roșianu va ajunge la momentul unuia dintre bilanțuri și se va privi în oglindă, cea care va roși va fi, mai mult ca sigur, oglinda.

Iliada și Mineriada
(*un memento, măi dragă*)

Nu cânta, zeiță, mânia ce-aprinse pe-Ahil' Peleianul, nici greaua urgie ce-Aheilor mii de amaruri le-aduse. Cântă altceva, zeiță. Reorientează-te. Fii pe fază, ce Dumnezeu. Nu mai ești în *Iliada* pe care o știai, ci în Iliada lui Ion Ilici Iliescu, în Iliada combinată cu Mineriada. În Ilimineriada sau în Mineriliada, cum vrei.

Ești în Piața Universității din București, zeiță. Sau poate la Romexpo. Și te pregătești de o plimbare în tunelul timpului. Deși te afli în iunie 1990, te despart puține ore de Evul Mediu. Drum bun, zeiță. Să ne spui cum a fost și ce-a trebuit să cânți. Să ne spui cum se plantează panseluțele cu bâta. Să ne spui cum se rupe cu bătaia un necunoscut din cauză că poartă barbă sau are ochelari. Să ne spui câtă umbră fac crucile de la Străulești 2. Și să ne mai spui, zeiță, de ce are pământul atâta răbdare cu unii dintre ocupanții lui. Chiar am vrea să știm.

Când i se pune o întrebare incomodă, Ion Iliescu recurge în linii mari la același comportament. Se încruntă, își tratează interlocutorul cu „mata“ sau „dragă“ și contestă evidența. Aerul de bunic și porecla „Bunicuța“ nu au voie să inducă în eroare. Când stai de vorbă cu Ion Iliescu, e bine să știi că adevărul i se află în priviri, nu în cuvinte. Pe acestea din urmă ni le-a dat Dumnezeu ca să ne ascundem gândurile, scrie Stendhal. Iar Ion Iliescu este, cu tot ateismul lui, mare amator de roșu și negru. Roșu ca sângele nevinovaților uciși după 22 decembrie 1989, negru ca fundul de mină din care urcă spre București ortacii, cu ghizii securiști în frunte.

Orice tratat se va scrie despre arhitectura minciunii și a discreditării va trebui să alocă un capitol consistent acestui om care irosește în câteva luni capitalul de simpatie al unei țări întregi. Mineriada din iunie 1990 este certificatul de deces al unei Românie care se străduiește să se recupereze la mecanismele construcției europene. Câteva zeci de ore de barbarie ajung pentru trimiterea țării cu sute de ani înapoi. Miezul lui iunie 1990 este un timp al ororilor – în Piața Universității, dar nu numai. Biblioteca Națională devine sanctuar pentru cei care au prezența de spirit să evite linșajul ascunzându-se la etaje, printre dicționare și antologii. Gheorghe Bercan și Marius Dobrescu, directorii de atunci ai Bibliotecii, merită mulțumiri și complimente pentru decizia de a-i găzdui pe fugăriți. Minerii și cei

care-i manevrează fac ravagii la (de fapt, în) Universitate, la sediile partidelor de opoziție, în redacțiile ziarelor în care apar articole defavorabile lui Iliescu. În jurul Universității, se declanșează vânătoarea de oameni. Nefericiții care trec prin zonă și nu au alură proletară sunt luați la ciomege. Tehnica e simplă și eficientă: doi mineri prind un trecător, iar alți trei-patru îl lovesc cu bastoanele, cu pumnii sau cu picioarele. Chiar și astăzi, la douăzeci și cinci de ani distanță, scenele răvășesc și revoltă.

Treptat, violența se răspândește din Piața Universității spre împrejurimi. Un sexagenar care vrea să intre în magazinul Cocor nu mai apucă, fiindcă doi mineri (unul cu o bătă, altul cu un topor, instrumente ale muncii de convingere) dau în el până îl lasă lat. Alții se bucură de tratamente identice, din tot felul de motive: unul are ochelari cu rame subțiri, altul mănâncă niște bomboane care ar putea fi droguri, un al treilea poartă o haină care-l face să aducă a legionar, un al patrulea e bărbos. Peste o mie de bărbați și femei sunt interogați ilegal, amenințați, bătuți și umiliți la Jilava, Băneasa și Măgurele. Despre sălbăticiile petrecute atunci în centrul Capitalei se scriu cărți și se fac filme. La început, opinia publică din afara României crede că n-a auzit bine. Primele relatări ale corespondenților de presă au loc în registrul stuporii. Tulburări și mișcări de stradă există peste tot în lume, din Berlin la Chattanooga și din Helsinki la Valparaíso. Însă

imaginea unor trupe de ocupație cu lămpașe și târnăcoape e ceva cu totul inedit, cum inedită e și ideea că o categorie profesională poate parcurge câteva sute de kilometri cu trenul ca să căpieze în bătaie niște semeni. Comparativul de superioritate al acestei situații și așa buimăcitoare este faptul că invitația la carnaj e formulată de șeful statului în persoană. Iar superlativul situației este că, după încheierea agresiunii și îngroparea morților, autorul invitației îi strânge pe sălbatici într-un spațiu expozițional și le mulțumește. O face zâmbind ca pe afișele care îi recomandă alegerea „pentru noi, pentru liniștea noastră”. Chiar așa.

Ion Iliescu e, probabil, singurul președinte din lumea liberă care își formează o armată personală. E de-a dreptul curios că un om care câștigă zdrobitor alegerile și e, prin urmare, iubit de cea mai mare parte a populației nu se poate bucura de dragostea electoratului decât cu ajutorul câtorva mii de ortaci înarmați cu bâte. Există patroni ai unor echipe de fotbal care circulă însoțiți de două-trei gărzi de corp. Există vedete din lumea filmului care au bodyguarzi. Însă ideea de-a mobiliza o categorie profesională și de-a o transforma, fie și pentru două zile, în trupă de intervenție e o contribuție de neuitat la noțiunea de democrație originală.

Din iunie 1990 încoace, lucrurile se limpezesc treptat. Se elucidează câteva mistere pentru care, în febra întâmplărilor de atunci, lumea nu are ochi și vreme. Se acordă premiul pentru scenariu, regie și cel mai

bun rol secundar Securității, deși cei așteptați să ridice premiul, Nicolae Cămărășescu și Marin Condescu, nu se înghesuie să urce pe scenă. Se conchide că niște simpli mineri nu puteau să ajungă prin forțe proprii din Valea Jiului direct la adresa din cartierul Pajura a ziaristului Petre Mihai Băcanu sau acasă la Ion Rațiu și Corneliu Coposu. Și că motivul pentru care Gabriel Liiceanu a fost căutat la sediul Editurii Humanitas nu a ținut de politropia omului și a culturii, nici de chestiuni paideice sau peratologice. Se stabilește că organizațiile locale ale FSN-ului organizează în amănunt plecarea „spontană” a minerilor. Încet-încet, se adună tot mai multe mărturii, se pun lucrurile cap la cap și se ajunge la concluzia firească: barbaria din iunie 1990 a fost răfuiala unui șef de stat cu cei care, contestându-l, au refuzat să îngâne refrenul consensului.

Din acest punct de vedere, comportamentul post-mineriadă al lui Ion Iliescu este un exemplu de sfidare și cinism. La cinci, la zece și la cincisprezece ani de la atentatul la democrație din iunie 1990, de fiecare dată când este întrebat despre cele petrecute atunci, fostul președinte face exact ce făcea și înainte: falsifică adevărul, împrășcă venin și contestă dovezile chiar și când îi sunt servite pe tavă. Fuga din realitate și minciuna sunt aliații care-l susțin și în decembrie 1989, și în iunie 1990. „Emanația spontană” din 1989 rămâne emanație spontană, chiar dacă pe zidurile Facultății de Arhitectură rulează în primăvara lui 1990 o înregistrare

ușor tremurată, în care Petre Roman, Silviu Brucan, Nicolae Militaru și alți apropiați ai lui Iliescu discută despre viitoarea denumire a Frontului și în care Roman spune la un moment dat (curat spontan, coane Petrică!): „Păi, îi spunem Frontul Salvării Naționale, ce naiba, doar am stabilit acum șase luni.“

Pe de altă parte, intoxicările cu „bande de elemente turbulente, de esență legionară“, care vor „să reînființeze un stat fascist“, ies la fel de ușor din gura lui Ion Iliescu și în 1995 și în 2000, și în 2010. Minciuna ca instrument de lucru pare să obțină eficiența maximă în mâinile lui. Iliescu este omul capabil să se uite la Teatrul Național și să declare că nu există. Să țină în mână o portocală și să spună că e bleu cu picățele negre. Să desconsidere tot ce nu-i convine (manifestanții din Piața Universității sunt, din punctul lui de vedere, „niște marginali, niște vandali și niște anarhiști ordinari“) și să refuze, chiar și în ceasul de pe urmă, să-și admită vinovățiile. Sau măcar pe una dintre ele, la alegere.

Că este așa o dovedesc materialele stocate în arhive sau prezente pe site-uri, la care astăzi are acces, din fericiire, aproape oricine. La întrebarea „Dumneavoastră ați chemat minerii?“, pe care o formulează, pe rând, mai mulți ziariști, Ion Iliescu răspunde negativ. La întrebarea „Dumneavoastră i-ați trimis în Piața Universității?“, răspunsul lui e tot negativ.

Și-acum, banda, vă rog. Partea întâi: „Dragi mineri, mă adresez dumneavoastră de astă dată, mulțumim-

du-vă pentru răspunsul de solidaritate muncitorească pe care ȘI DE ASTĂ DATĂ (*majusculele mele, R.P.*) l-ai dat la chemarea noastră. Mulțumesc de asemenea tuturor celorlalte delegații din județe care au venit și s-au adăugat acestei forțe solidare a muncitorimii române.“

Pentru cine nu crede, inclusiv pentru Ion Iliescu, există arhive și există înregistrări pe YouTube.

Partea a doua (ceva mai lungă, dar merită osteneala): „Delegația de mineri, în frunte cu domnul Cozma, se va deplasa spre Piața Universității, pe care vrem să o reocupați dumneavoastră.“

Pause. După această frază, din rândul minerimii se ridică un prelung urlat mineresc ca un uragan al urii. Ortacii se dedau unui procedeu foarte apreciat de Iliescu: ovaționarea tovarășească. Acel „uraaaaa!!!!“ ieșit din piepturile minerilor cheamă dintr-o cută a memoriei ceva asemănător: uralele care însoțeau discursurile lui Nicolae Ceaușescu, întrerupte de cunoscutele scandări „Ceaușescu–PCR“. Cine e atent la reacția vocală a minerilor nu poate rata similitudinea. Iar asta duce spre una din următoarele concluzii: ori minerii ascultaseră cu sfințenie discursurile lui Ceaușescu, ori printre ei s-au aflat, *under cover*, o parte din agitatorii care însuflețeau mulțimea strânsă prin piețe și pusă să aplaude la mitingurile de dinainte de 1989.

Partea a doua, continuare: „Așa cum ați văzut, de astă dată avem de-a face cu elemente de-a dreptul fasciste, care ieri s-au dat la acte de vandalism. După

ce în cursul dimineții de ieri, 13iunie, forțe organizate de ordine publică au curățat Piața Universității – la propriu –, adică după ce au evacuat o serie de elemente care zăceau pe spațiul verde, au eliberat tot spațiul, s-au apucat de curățirea zonei pentru că a rămas mizerie în zona acestora, s-au apucat să curețe carosabilul, să-l spele, să-l pregătească pentru circulație; în după-amiaza zilei de ieri, grupuri organizate de elemente incitate, multe dintre ele drogate, înarmate cu diverse elemente contondente, cu bare, cu lanțuri, cu pietre, cu cărămizi, cu țigle, au atacat cordoanele de polițiști, înarmați cu sticle incendiare, au dat foc la autobuze, la mașini, și apoi s-au îndreptat în grupuri spre clădirea Poliției, pe care au incendiat-o, spre clădirea Ministerului de Interne. Spre seară, precum știți, au invadat și clădirea Televiziunii, care a trebuit să-și întrerupă emisiunea. În cursul serii, grupuri de muncitori, de polițiști și ostași au reușit să elibereze clădirea Televiziunii și apoi și spațiul din jurul acesteia. Peste noapte au fost de asemenea eliberate clădirile Poliției și ale Ministerului de Interne. Unii dintre ei [Drogați? Fasciști? Nu se precizează – *n.m.*] s-au întors în Piața Universității. Acum, spre dimineață, se pare că, din nou, au evacuat, au părăsit-o. Sunt acolo câteva formațiuni de parașutiști și polițiști. V-am ruga pe dumneavoastră, minerii, care sunteți grupați, organizați, să vă îndreptați în coloană, pe bulevard, până la Piața Universității și să o ocupați definitiv dumneavoastră. După care, în

conlucrare cu forțele de ordine, vă rugăm să asigurați paza Pieței Universității pentru ca să se efectueze lucrări de curățenie și de redare în circulație a acestui nod. Dumneavoastră să fiți paznici, în conlucrare cu forțele de ordine, ai acestui punct central din Capitală. Vă mulțumim foarte mult. Vă rugăm să facem totul pentru a elimina excesele, pentru a elimina actele sângeroase. Și dumneavoastră să asigurați paza necesară împotriva tuturor elementelor extremiste care și-ar mai face apariția în această zonă. Celelalte delegații rămân aici, pe loc, în Piață. Vom vedea dacă e nevoie să mai ajutăm în alte puncte din Capitală. Vă mulțumim foarte mult tuturor. Drum bun și cu bine. Succes!”

Și de data asta, pentru cine nu crede, inclusiv pentru Ion Iliescu, există arhive și există înregistrări pe YouTube.

Iar acum, câteva observații despre mesajul lui Ion Iliescu, preluat întocmai, fără nici un fel de intervenție. Ce frapează, ce atrage atenția în cuvintele lui?

În primul rând, felul în care-i etichetează Iliescu pe protestatarii din Piața Universității. Dacă nu i-ai ști, dacă n-ai sta de vorbă cu ei, ai crede că sunt ultimele scursuri, drojdia societății, niște pierde-vară fără rost pe lume, care protestează neștiind foarte bine împotriva cui și care pot fi atrași, pentru suma corectă, în sprijinul oricărei cauze. În plus, sunt niște creaturi care distrug, calcă în picioare și murdăresc tot ce ating – „întinează“, spre a folosi un verb drag lui Ion Iliescu.

Etichetele favorite pe care le lipește el pe fruntea nemulțumiților din piață sunt „golani“ și „vandali“, ceea ce-l plasează în siajul lui Nicolae Ceaușescu (pescuind în același heleşteu semantic, acesta îi făcuse „huligani“ pe insurgenții timișoreni din decembrie 1989). Doar în momentele lirice ale lui Ion Iliescu, protestatarii sunt numiți „ăia cu corturile, care erau adăpați, alimentați“. În realitate, printre manifestanții de la Universitate se numără actori, pictori, medici, profesori universitari, deținuți din motive politice sub comuniști, graficieni, scriitori, studenți, regizori de film sau de teatru, ziariști și mii de oameni fără contur public, pe care propaganda lui Ion Iliescu îi scârbește până la revoltă. Cine le cunoaște, de pildă, pe profesoarele Doina Motaș și Taina Duțescu-Coliban de la Facultatea de Limbi Străine din București, prezențe statornice în Piața Universității, știe fără îndoială că nu sunt nici vandale, nici golănci. A folosi asemenea cuvinte ca să vorbești despre oameni pe care nu-i cunoști arată cât dispreț și câtă ostilitate nutrește Ion Iliescu pentru cei care-i contestă nu atât orientarea, cât mai ales faptele.

Un alt cuvânt pe care Iliescu îl apreciază cu un soi de tenacitate bolșevică este „elemente“ („iar burghezii se arat-a fi / elemente tot mai dușmănoase“, vorba proletpoetului). Se cuvine observat că „element“ denumește atât persoane, cât și obiecte. La Ion Iliescu, dar nu numai. Țintele înfierărilor comuniste, din anii '50 până la finele anilor '80, sunt în general „elemente

declasate“, iar familia spirituală din care face parte sintagma reunește și alte delicatese ideologice, printre care „năpârcă“ și „bandit“. Ion Iliescu le povestește minerilor surescitați despre „o serie de elemente care zăceau pe spațiul verde“, despre „elemente extremiste“ sau despre „niște elemente de-a dreptul fasciste“. Pe de altă parte, „elementele incitate“ (oameni) sunt, *apud* Iliescu, înarmate cu „elemente contondente“ (lucruri). Sărăcia limbii de lemn tipică politrucilor trece în plan secund, fiindcă faptele cu adevărat grave nu țin de stilistica mesajelor, ci de manipulare, învrăjbire și incitare la violență. Cu toate acestea, trebuie observat cu câtă voluptate rostește Ion Iliescu vocabula „elemente“ și, de asemenea, câte sensuri stau ciorchine pe tija ei.

Ușurința cu care Ion Iliescu spune minciuni în acest miez de iunie nu se explică doar prin rutina dobândită în decenii întregi de fardare a realității. Conjunctura mediatică nu trebuie neglijată. La fel ca în decembrie 1989, echipa lui Iliescu controlează televiziunea, radioul și presa scrisă. Cu excepția *României libere*, ziarele sunt aservite puterii. În *Adevărul*, *Dimineța* și *Azi se minte* și se dezinformează sistematic. (Ceva mai târziu, un ziarist de la proaspăt înființatul săptămânal *Cațavencu* va propune fuziunea celor trei publicații sub numele de *Adevărul de azi dimineță*.) Aproape că nu există alte surse de informare decât cele ale FSN-ului. Și cum slujbașii din fostele vopsitorii ideologice ale

PCR-ului sunt în plină putere, Iliescu recurge fără remuşcare la serviciile lor. Mecanismul de dezinformare e acelaşi ca la Revoluţie, lipseşte doar Teodor Brateş. Dacă în decembrie 1989 teroriştii „trag din orice poziţie“, „otrăvesc apa, ne omoară copilaşii“ şi „atacă reactorul nuclear de la Cernavodă“, în iunie 1990 flăşnete de propagandă a lui Iliescu turuie despre drogaţii din Piaţa Universităţii, despre felul cum au grijă aceşti fanatici ai cocainei ca piaţa să se transforme într-un bordel în aer liber, despre agenţii ţărănişti şi liberali care vin în piaţă şi, pe lângă bani (o bună parte din ei falşi, abia scoşi din tiparniţele de la sediile partidelor istorice), împart substanţe psihotrope şi întreţin o atmosferă explozivă.

Tot la capitolul manipulare intră şi povestea autobuzului căruia i se dă foc în apropiere de Biserica Enei. Ion Iliescu afirmă că actul este opera aceloraşi vandali din Piaţa Universităţii – fie înainte de a-şi lua doza de halucinogene, fie după. În realitate, aşa cum se va dovedi ceva mai târziu, cel care pune focul este un poliţist din subordinea generalului Corneliu Diamandescu, aflat la rândul lui sub comanda ministrului de Interne Mihai Chiţac.

Însă arealul manipulării nu se limitează la Bucureşti. În Galaţi, oraş roşu vreme îndelungată, apare chiar atunci o ediţie specială a unei publicaţii intitulate *Foaia noastră*, în care stă scris cu litere suficient de mari ca să le vadă oricine:

„FRONTUL SALVĂRII NAȚIONALE. Președintele ales al ROMÂNIEI ION ILIESCU ÎN PERICOL. BANDELE LEGIONARE DEVASTEAZĂ BUCUREȘTIUL! GĂLĂȚENII PLEACĂ SPRE BUCUREȘTI! ÎNCERCARE DE ÎNTOARCERE SPRE DICTATURA FASCISTĂ! DE CE POLIȚIA NU-ȘI FACE DATORIA?”

Pe pagina următoare, un autor anonim compune un text cu titlul CINE SUNT INSTIGATORII?, în care detaliază, într-o bolșeviză fără fisuri:

„Ciocoi pribegi și înfumurați au venit să ne învețe democrația. Au venit și cu bancnote verzi, crezând că România e de vânzare. S-au găsit și vânzătorii de țară, intelectuali care până mai ieri îi cântau în strună lui Ceaușescu. Au apărut și profitorii de moment, unii extrem de bronzăți.

După încercarea de rebeliune legionară care urmărea să răstoarne președintele ales al României, ne punem întrebarea: asta să fie democrația pe care Rațiu, Câmpeanu și Coposu vor să ne-o impună? Concluzia e una singură: RAȚIU ȘI CÂMPEANU – AFARĂ DIN ȚARĂ!

La sediile FSN Galați s-au deschis registre pentru strângerea de semnături a celor ce doresc expulzarea din țară a lui Rațiu și Câmpeanu.”

(Pentru autorul anonim și pentru colectivul de redacție al *Foii noastre*, transcriu aici cuvintele care rezumă gândirea politică a lui Ion Rațiu și ce voia el să „impună“:

„Voi lupta până la ultima mea picătură de sânge pentru ca tu să ai dreptul să nu fi de acord cu mine.“)

Există, în dezlegarea la sălbăticie pronunțată pe 14 iunie 1990, o frază în care cinismul lui Ion Iliescu se situează peste cota obișnuită. E vorba de fraza „Să facem totul pentru a elimina excesele, pentru a elimina actele sângeroase“. Simți nevoia să-ți torni o găleată de apă rece în cap și să recitești. Dincolo de formula „să facem totul“ (preluată tot de la Nicolae Ceaușescu, autorul mirobolantului îndemn „Să facem totul ca să nu mai existe nici un județ sub media pe țară“), ideea pacificării prin violență sună preistoric. Așa stând lucrurile, nu e fără temei aprecierea celor care au văzut în atitudinea lui Iliescu din timpul mineriadei o coborâre în precambrianul politicii, al gândirii și al conștiinței. În același timp, cuvintele din fraza cu pricina au ceva profund pornografic. Minerii primesc de fapt un cec în alb pentru violarea metaforică a unuia dintre puținele orașe unde Iliescu nu este doar iubit, ci și detestat. Iar rezultatele sunt, după cum se știe, imediate și dezastruoase.

Intervievați mai târziu, unii mineri confirmă, fără să vrea, că sunt actori brutali într-un film scris de altcineva. În numărul din august 1990 al publicației *Express*, Traian Călin Uba reproduce declarația minerului Ioan Bucur din Petrița: „Și în Piața Universității erau droguri, praf, vărsat pe jos, în rigolă... Un praf cam ca detergentul, dar un pic mai galben.“ Reporterul devine

curios: „De unde știați că sunt droguri?” Ioan Bucur: „După miros.” Reporterul: „Până atunci ați mai mirosit droguri?” Ioan Bucur: „Eu nu, dar așa ziceau alții.” Reporter: „Cine?” Ioan Bucur: „Niște civili.” Reporter: „Și dumneavoastră nu v-ați întrebat cine puteau fi acei civili?” Ioan Bucur: „Acum mă gândesc serios că ar fi putut să fie teroriști. Dar atunci credeam că sunt oameni de treabă. Erau mulți infiltrați printre noi, care ne agitau și ne puneau să lovim.”

Kallós Zoltán, un tânăr miner din Aninoasa, își amintește și el de descinderea făcută la Universitate și la Facultatea de Arhitectură. Kallós nu are dubii că a nimerit în două lupanare, în două temple ale deșucherii ascunse după paravanul studiului și al seriozității: „O grămadă de bucureșteni ne spuneau că seringile conțin droguri. Ne-au arătat și o mașină de făcut bani falși. Și erau mereu aceiași care ne spuneau că la Universitate și la sediul liberalilor au fost găsite femei goale. Eu nu le-am văzut. La Arhitectură, când am intrat într-o sală, studenții desenau. Fetele erau așa de înnebunate, că nu puteau fi decât curve sau drogate.”

În fine, cu vreo patru ani înainte ca Brad Pitt, Antonio Banderas și Tom Cruise să turneze *Interviu cu un vampir*, un reporter fără instinct de conservare filmează o mică scenă din *Interviu cu un miner*. Iar minerul glăsuiește după cum urmează: „Am găsit la Penețeu droguri, armament, muniție, mașină de scris automată,

tipărit bani la Peneleu... Este în ziarul *Adevărul*.“ Când spune „mașină de scris automată“, ortacul dă impresia că a nimerit peste o armă de distrugere în masă. Singura problemă (măruntă, nu-i vorbă, mai ales că în dezordinea aceea nu mai are nimeni timp pentru detalii) e că din apropierea celui interviuat se aude un glas înfundat, care-i dictează cuvânt cu cuvânt ce să spună.

După cum se vede, ramificațiile manipulării se întind dinspre aparatul de propagandă pus în serviciul lui Ion Iliescu până la ultimul purtător de lămpaș. Urzitorii de scenarii sunt familiarizați cu unul dintre principiile de bază ale dezinformării: dacă vrei să se dea crezare minciunilor, ele nu trebuie să fie plauzibile, ci gogonate. Așa se face că prin București începe la un moment dat să circule zvonul că nu Iliescu i-a adus pe mineri și le-a conferit dreptul de-a chelfăni nepe-depsiți, ci Grupul de Dialog Social, în cârdășie cu Occidentul care vrea ca România să fie ținută la infinit în anticamera democrației. Zvonul este lansat de presa fidelă lui Ion Iliescu, în frunte cu *Azi* și *Dimineața*, pentru a căror prestație până și cuvântul „jalnic“ e un eufemism. Cine crede că Televiziunea este atacată de legionari, că Ion Rațiu tipărește bani falși la el acasă și că președintele țărănist Corneliu Coposu umblă cu traista de droguri prin Piața Universității va crede, cu siguranță (sau cu Securitate), că minerii nu sunt dirijați de Nicolae Cămărășescu și Miron Cozma, ci de Doina Cornea și Romulus Rusan.

Și-acum, un episod din zilele noastre. Pe 14 iunie 2013, în Liga 1 a campionatului de fotbal al României, Pandurii Târgu-Jiu joacă un meci oarecare. Nu contează adversarul, n-are importanță scorul. Moderatorul postului de televiziune Digi Sport, Radu Naum, discută afabil în studio cu invitații. La un moment dat, conform obiceiului, el e anunțat de producător că i s-a stabilit legătura prin telefon cu un interlocutor pregătit să vorbească despre meci. Este Marin Condescu, președintele Pandurilor și fost participant cu mari răspunderi la mineriadă. Până aici, nimic neobișnuit. Patronii, președinții de club, antrenorii și managerii generali discută frecvent în direct despre meciurile pe care tocmai le-au jucat echipele de care se ocupă. O face până și Miron Cozma, care ajunge să conducă Jiul Petroșani prin anii 1990 și să-i ardă, în această calitate, un ospitalier cap în gură fotbalistului dinamovist Dănuț Lupu, la marginea gazonului de pe stadionul municipal din Petroșani. Când i se spune că este în direct, Marin Condescu salută jovial (încă nu i se deschisese dosar pentru spălare de bani), așa cum o face la fiecare intervenție telefonică: „Noroc bun!“ Radu Naum își pierde cordialitatea și se înnegurează: „Nu, nu, vă rog mult, nu salutați așa. Lăsați. Măcar astăzi.“ Condescu insistă: „E salutul nostru mineresc.“ Naum ripostează: „Tocmai de-aia. E 14 iunie. Salutați-ne altfel, vă rog frumos.“

La sfârșitul mineriadei din iunie 1990, liniștea atât de dragă lui Ion Iliescu se lasă peste București. Prețul

ei se calculează în oase frânte, capete sparte, picioare și brațe rupte, creieri lipiți de ziduri, bătați sălbatic, lovituri de topor, de bătă sau de ciomag și – peste toate – în cadavrele care sunt îngropate la repezeală în Cimitirul Străulești 2, sub niște cruci simple, de lemn, pe care scrie NEIDENTIFICAT. Spiritul cavernei triumfă în fața spiritului orașului, prin mijlocirea Securității. Balconul Universității, din care vorbisera atât de răspicat Petru Creția, Ana Blandiana sau Nae Caranfil, se retrage în umbra istoriei. E balconul împodobit cu portretul din manuale al lui Mihai Eminescu, pe care, din motive de papion, două simpatizante ale lui Iliescu și ale minerilor îl confundă pe 14 iunie cu Ion Rațiu: „Și ce, dragă, pe ăsta vor să-l pună în locu' lu' domnu' Iliescu? Păi treabă-i asta?”

Mineriada începe la fel cum se termină: cu două-trei vorbe simțite ale lui Ion Iliescu pentru minerii care tocmai și-au astâmpărat setea de sânge și au transformat Capitala într-un oraș sub asediu. De data asta, Iliescu își strânge armata personală la Pavilionul Expozițional (actualul Romexpo), li se înfățișează ortacilor cu aerul unui comandant de oști și le spune: „Vă mulțumesc încă o dată tuturor pentru ceea ce ați demonstrat și în aceste zile: că sunteți o forță puternică (*sic*), cu o înaltă disciplină civică, muncitorească – oameni de nădejde și la bine, dar mai ales la greu. [...] Vă rog să transmiteți salutările noastre călduroase tuturor colegilor dumneavoastră de muncă, pentru

că știu că toți au fost cu inima alături de noi, să vă urez dumneavoastră, familiilor dumneavoastră, multă sănătate. Să ne vedem cu bine!” Minerii participă la coregrafia unei metafore cu bătaie lungă: au cu toții lămpașele aprinse, parcă pentru a le transmite celor care nutresc încă dubii cu privire la justetea misiunii lor că lumina dreptății vine din întunericul abatajului. Cât despre uralele care înecă frazele lui Ion Iliescu, ele sunt la fel de intense ca în scena de deschidere, semn că există totuși lucruri care nu se schimbă, oricât de puternice ar fi tăvălugul și vâlmășagul istoriei.

În fața acestei „forțe puternice”, zeci de mii de români se hotărăsc să plece din țară. Este încă unul dintre efectele catastrofale ale mineriadei. Oameni în care n-ai putea spune că palpită ideea aventurii preferă dintr-odată necunoscutul din străinătate cunoscutului din țară. Stau la coadă pentru viză, își fac bagajele, se suie în autocare, trenuri sau avioane și își găsesc de lucru unde văd cu ochii: în Spania sau Germania, în Cipru sau Israel, în Italia sau Turcia. Fenomenul nu pare să-l impresioneze în vreun fel pe Ion Iliescu, a cărui preocupare predilectă este conservarea puterii cu orice preț. Și în fond, de asta există democrație, pentru ca nemulțumiții să poată pleca. Mai mult, Iliescu are, într-un interviu acordat neobosiților Cristian Delcea și Mihai Voinea de la *Adevărul* (într-o variantă nouă, nebolșevizată), o ieșire resentimentară caracteristică față de cei care au abandonat dulcile

promisiuni ale liniştii şi consensului: „Au plecat numai cei care au săvârşit acte reprobabile. Nu există intelectuali care să fi plecat din cauza mineriadei. Asta e o prostie! Au plecat cei care se simţeau cu musca pe căciulă.“ Într-un fel, Ion Iliescu are dreptate. Intelectualii validaţi la Cotroceni erau, pe vremea aceea, cei din categoria Răzvan Theodorescu, preşedintele TVR care interzisese cu puţine luni mai devreme transmiterea unei manifestaţii de protest împotriva lui Ion Iliescu pe motivul că afară era ceaţă, deşi bucureştenii care se uitaseră pe geam constataseră că se bucurau de o vizibilitate perfectă.

Intervievat câteva zile mai târziu de italienii de la RAI, Iliescu nu se dezmente şi joacă tot cartea minciunii: „Nu există nici un mort provocat de mineri. Minerii au făcut şi lucruri bune. Ei au ajutat să fie curăţată Piaţa Universităţii de urmele vandalismelor din ajun şi pentru reluarea traficului.“ Altfel spus, doar ni se pare că minerii sunt cauza unor orori prezentate în buletinele de ştiri din toată lumea. În realitate, intervenţia lor a fost o simplă porţie de muncă în folosul comunităţii. Ion Iliescu evocă episodul ca şi cum n-ar fi vorba de o barbarie fără seamăn, ci de colaborarea, pentru o cât mai mentolată respiraţie a Capitalei, dintre serviciul de salubritate, Academia Horticolă (specializarea panseluţe) şi agenţii de circulaţie ai Poliţiei Rutiere. Iar dacă afirmaţia nu vi se pare îndeajuns

de scandaloasă, iată o alta, din aceeași sursă: „Minerii au înfăptuit un act de solidaritate civică.“

Felul cum legitimează Ion Iliescu mineriada din iunie 1990, la fel ca persistența dezinvoltă în minciună, par aproape neverosimile pentru cineva care aparține generației Smartphone. În ciuda caracterului de un primitivism sălbatic al evenimentelor, ele nu au loc nici în feudalism, nici în postpașoptism, ci în primul an fără Nicolae și Elena Ceaușescu. Este o vreme în care variantele de informare, de la Internet la televiziunile (veritabile) de știri, lipsesc. O vreme fără gadgeturi, fie ele laptop, tabletă, telefon mobil sau iPhone. O vreme în care minciuna se răspândește ușor fiindcă are cine s-o propage, dar nu are cine s-o demanteleze. O vreme în care cramponarea de putere a lui Ion Iliescu se măsoară în vieți omenești.

Traian Ungureanu rezumă impecabil cele petrecute, cu tot cu o punere în context, într-un dosar al mineriadei pe care revista 22 îl întocmește pe 15 iunie 2005, la cincisprezece ani de la invazia oamenilor cu lămpașe:

„Ion Iliescu încheie 60 de ani de practică politică asupra României cu un bilanț sinistru: participarea la trei lovituri de stat. În 1945–47 ca ucenic-asociat. În 1989, ca prim conspirator. Între 13 și 15 iunie 1990 ca șef de stat. De fiecare dată, statul român a fost transformat prin forță, iar schimbarea a fost legitimată prin mici războaie civile controlate. De fiecare dată, un grup

de șoc recrutat de o elită conspirativă a zdrobit o minoritate fără adâncime populară, sub privirile unei societăți slabe, nepregătite pentru riposta solidară. Însă ultimul dintre aceste războaie civile controlate, așa-zisa mineriadă din 13–15 iunie 1990 a avut trăsături distincte. Lovitura de stat din 1945 a fost ușurată de dezordinea și oboseala sistemelor democratice, la sfârșitul războiului. Armata sovietică a asigurat, la fața locului, deznodământul. În decembrie 1989, răsturnarea s-a sprijinit pe acordul general împotriva persoanei lui Ceaușescu și a fost ușurată, din nou, de contextul internațional, dominat, acum, de epuizarea sistemului sovietic. În schimb, mineriada din 13–15 iunie 1990 a fost o lovitură de stat fără context internațional. Nici un război în afară și nici un grup conspirativ intern nu au făcut necesar acest mic război civil controlat. Inițiatorul, Ion Iliescu, era șef de stat. Mineriada din iunie 1990 a fost sângeroasă, dar a lăsat, în primul rând, amintirea unui act de violență fără sens istoric.“

Singurul câștig al vijeliei abătute dinspre Valea Jiului spre București este de natură lexicală. În limbajul de zi cu zi apare un substantiv nou: „mineriadă“. Cuvântul se naște în iunie 1990, pe o formulă de sufix care produsese deja destule cuvinte în spațiul limbii române (Olimpiadă, Dinamoviadă, Balcaniadă, Spartachiadă, Daciadă, dar și ieremiadă, potemkiniadă sau țiga-

niadă) și care urma să producă și altele (cuponiadă, borduriadă, cancaniadă, baroniadă). După o perioadă de apatie, dicționarele declanșează formalitățile de înfiere. În prezent, „mineriadă“ se găsește și în Dicționarul Explicativ al Limbii Române, și în Dicționarul Ortografic, Ortoepic și Morfologic. Incursiunile ortocilor n-au avut, până la urmă, doar consecințe horticole, ci și filologice. Iată ce înseamnă să ajungi la Universitate când trebuie.

„V-a murit soțul. Cum vă simțiți?“

„Fiecare om când moare este împărat.“ Cadență de vers, percuție de axiomă. Iar pentru noi, românii, o frumusețe de alibi pentru enorme desfășurări în registrul excesului și, nu de puține ori, al farafastâcului caraghios. Asta mai ales după ce îngânăm justificativ, cu lacrima pândind în coada ochiului, cuvintele lui Diogene Laerțiu: „Despre morți numai de bine.“ Nu-i vorbă, e ușor de răstălmăcit un asemenea îndemn. Dovada? Fățărnicia de rit postum care însuflețește majoritatea ceremoniilor funerare de la noi din bățatură. Scenariul e repetitiv și nu se termină: cineva care-a fost o canalie, o brută sau un mediocru în viață devine sfânt după ce nu-i mai bate inima. În fața unei asemenea campanii de înălbire, bunul-simț te obligă să te întrebi: Dacă toți oamenii care părăsesc lumea asta („trec în neființă“, conform unui clișeu imbecil) se prezintă atât de bine, cum se face că lumea ca atare arată atât de rău?

Sobrietatea pe care-o presupun ritualurile săvârșirii cuiva din lumea pământească s-a pierdut de mult. Apetit pentru show funerar, isterie și *enkomion* crește de la o săptămână la alta. Paginile de necrologuri ale ziarelor stau mărturie pentru acest exercițiu de hiperbolizare multiplicat de sute de ori pe zi. Iar primul element de luat în discuție în cazurile de mutat la loc cu verdeață e stilistica ferparului. Anunțul trimis la ziar emană de cele mai multe ori o ipocrizie grețoasă și consfințește, cu o pioșenie jucată, falsificarea realității. Morții din ferpăre pot să populeze cea mai amplă utopie din istoria omenirii. Iar cel care judecă lumea doar după aceste texticule mustind de epitete elogioase și rafale de superlative conchide, bietul de el, că Pământul e o planetă a concordiei și nobleței, ai cărei locuitori sunt statui umblătoare, eroi de o puritate virginală, albatroși, nuferi și martiri.

Stilistica unui necrolog se întemeiază în destule situații pe un raport de proporționalitate inversă între profilul protagonistului pe când era viu și eco-ul lui postum. Mortul din ziar este opusul trăitorului din viață. E remarcabil felul cum un om devine propriul lui antonim din secunda când închide ochii pe veci. Nici nu mai are rost să-i spui celui care redactează un necrolog îmbibat de venerație că formula „despre morți numai de bine” nu trebuie percepută ca o obligație de a-i îmbrăca în laude pe ticăloși, sclerați și demenți doar fiindcă nu mai respiră. Nimeni și nimic

nu ne poate cere să croșetăm omagii la mormântul pedofililor, secăturilor, delatorilor sau ucigașilor. Pe de altă parte, chiar și în fața unei duceri fără întoarcere, când cel petrecut la groapă e cu adevărat un om bun, s-ar cuveni să rămânem cuviincioși. Or, asta nu prea se întâmplă. Fățărnicia de rit postum invocată mai devreme funcționează fără întrerupere, cu acel avânt inerțial pe care i-l conferă decenii, dacă nu cumva secole de exercitare. Ca să nu mai spun că există cazuri în care familii care și-au tratat cu indiferență diverși membri zeci de ani s-au sufocat de durere tipărită cu bold și chenar după ce le-au constatat decesul. Și n-a fost vorba de interese imediate (o moștenire, de exemplu), ci pur și simplu de alinierea în rândul altor prefăcuți.

Citind paginile de decese din ziare, ai spune că e în firea omului să-i înnobileze pe răposați. Indiferent cum stau lucrurile în alte țări, în România moartea e pașaportul spre onorabilitate și scurtătura spre soclu. Cu rare excepții (Nicolae și Elena Ceaușescu, eventual), defunctul e zugrăvit drept un ins fără pată, un bronz, o conștiință impecabilă, un înțelept senin. Și – mai ales – un om care n-a făcut rău nici unei muște. Viu, Vasile Popescu era hoț de buzunare. Odată ajuns pe lumea cealaltă, el se metamorfozează în „prieten neprețuit și om de aleasă sensibilitate”. Aici, Guță Vasilescu era turnător. La poposirea dincolo, el devine „dragul și iubitul nostru George, inimă largă și sprijin de

nădejde“. Prefăcătorie onctuoasă domină tabloul și se lasă mereu mobilizată pe buza gropii. Necrologul românesc e deopotrivă o găinărie tarifată și o formă de mințire și automințire. Un anunț sincer, de genul „Am scăpat în fine de Lenuța Micu, de nouăzeci și trei de ani, paraplegică din 2001, care ne-a mâncat zilele, nopțile, sănătatea, nervii și banii“, suportă o chirurgie perfidă, care-i conferă un conținut din care se prelinge patetismul: „După o îndelungată și cumplită suferință, draga noastră Ileana ne-a părăsit, lăsând în urmă un gol imens. Ne vom aminti mereu surâsul ei bun și ne vom șterge o lacrimă.“

Moartea vinde ziarul și programul de știri. Savanții tabloidismului autohton au făcut această descoperire cu vreo două decenii în urmă. Empatia funerară rentează, mai cu seamă când dispărutul se bucură de o anumită notorietate (și cu atât mai mult când e controversat). Există zeci de exemple ale acestui tip de dribling afectiv vecin cu escrocheria sentimentală. Există sute de situații în care moartea cuiva cunoscut trezește în noi impulsul de-a boci voinicește, cu speranța că vom fi percepuți drept campioni ai solidarității consolatoare. După cum există cazuri peste cazuri de oameni cu palmares public – de la Maria Cioncan la Șerban Ionescu și de la Florian Pittiș la Anca Parghel – cărora le-am acordat mai puțină atenție decât ar fi meritat pe când erau în viață, dar care declanșează în noi dorința recuperării postume. Intră

în joc aici o mizerabilă combinație de cinism și calcul de rating. Farsa continuă, în registrul unei gravități și dureri de cele mai multe ori contrafăcute. Deplângem dispariția unor oameni cărora n-am știut (sau n-am avut timp) să le apreciem valoarea când creau sub ochii noștri și credem că în felul acesta facem dovada sensibilității și a recunoștinței. Ba mai mult, uneori chiar așteptăm aplauze pentru condeiul nostru în care pulsează emoția, evlavia, talentul și recunoștința. În realitate, nu facem decât să jucăm un renghi care, în funcție de indicațiile din culise, poate ține cinci minute sau două săptămâni. România e doldora de identități neglijate care s-au preschimbat, prin injecția noastră cu ipocrizie, în răposăți iluștri.

Indiferent câtă literatură de ziar citești pe tema locului cu verdeață, concluzia e aceeași: toți cei care mor sunt sanctificabili. Renovarea postumă nu ocolește nici un ticălos, nici un delincvent, nici un depravat. Fără excepție, ei obțin legitimație de erou național, de familist *par excellence* sau de apostol al cucernicieii. În această situație, bunul Dumnezeu aproape că nu mai are ce și pe cine să ierte. Sigur, rămâne totuși o enigmă. Dacă toți cei care au părăsit lumea asta au fost boreali și imaculați, cum se face că avem în continuare trădări, războaie și pușcării? Întrebarea trebuie rostită apăsător, fiindcă formele și convențiile de reabilitare post-mortem din România par ineputabile, mai ales în ceea ce-i privește pe marii vinovați. Bestia

subumană, rebutul respingător care și-a schingiuit semenii în pivniță ani la rând se lasă drapat în falduri tricolore după ce se săvârșește din viață și devine patriot. Sigur, scenariul nu e greu de scris (iar de jucat, nici atât) într-o țară a cărei populație pare perfect echipată pentru potemkiniade, amnezii vinovate și acrobații de conjunctură.

În ceea ce privește omagierea unui dispărut celebru, lucrurile virează foarte ușor în nevroză și circ. Televiziunea are aici un aport decisiv și nu pierde nici un prilej de-a se face de râs pretinzând că informează. În țara *breaking news*-urilor care anunță găsirea unui fular în tramvai sau găurirea unui șoșon pe trotuar, moartea unei vedete – autentice sau de mucava – e mană cerească. Totul începe de la felul cum e avansat defunctul. Indiferent de vârstă, valoare sau talent, decesul îi asigură obligatoriu și fără șovăire statutul de maestru. (*Nota bene*: Într-o societate machistă cum e cea românească, nu trebuie să mire că doar morții de sex bărbătesc binemerită un asemenea titlu, bașca o avalanșă de superlative.) Nimeni dintre morții notorii ai ultimului deceniu n-a fost cruțat de delirul paras-tasului TV. Nici de monumentalizare. Și nici de emisiunile evocatoare unde sunt chemați participanți dispuși să-și închirieze verbul. Aproape că nu mai contează că o parte din acești participanți pot fi văzuți glosând pe orice temă, de la acceleratorul de particule la gripa aviară și de la foametea din Burundi la Tigrii

Tamili. Pretutindenari și omniscienți, ei nu-și permit să rateze prilejul de-a glăsui duios, ba chiar lacrimogen, despre ultimii chemați la Dumnezeu, fie ei Nicu Constantin, Adrian Păunescu, Florea Dumitrache, Ion Dolănescu, Iurie Darie, Teo Peter, Ion Lucian, Sergiu Nicolaescu sau Paula Iacob. Se prezintă disciplinat la întâlnirea cu publicul, reproduc câteva platitudini, își iau o expresie îndurerată și pleacă acasă încântați de prestație.

În afara acestui obicei păgubos, posturile de televiziune și ziarele plonjează împreună în ridicol când emit scremete pseudopoetice. Asta se întâmplă de fiecare dată când răposatului i se întocmește o metaforică foaie de parcurs pe lumea cealaltă. Acolo el este somat să se producă în registrul propriei sale meserii de pe pământ și să impresioneze asistența prezentă pe intervalele cerești. De exemplu, Nicolae Dobrin nu a încetat pur și simplu din viață, ci „a plecat să dribbleze printre îngeri”. La fel, Ion Dolănescu „doințește acum printre stele”, Gheorghe Dinică „își joacă rolurile în fața heruvimilor”, Adrian Păunescu „îi spune poezii lui Dumnezeu”, Anca Parghel „încântă oștile cerești cu vocea ei” și așa mai departe. E greu să treci prin toate aceste valuri de kitsch verbal fără un antivomitiv eficient. Și e la fel de greu să le explici artezienelor de banalități care scriu la ziar sau sunt amfitrioni TV că o asemenea tratare a morții unui om cunoscut nu e doar neizbutită, ci ofensatoare de-a binelea.

În ce privește volumul informațiilor despre disparuții celebri, media gafează fără jenă, perpetuând confuzia pe care o practică și la festivitățile de premiere, respectiv cea dintre valoare și popularitate. Altfel nu se explică diferența dintre emisiunile torențiale despre Sergiu Nicolaescu și tăcerea cvasitotală care a învăluit moartea lui Liviu Ciulei. Sau stupizenia de a-l unge pe Ion Dolănescu în postura de rege post-mortem al muzicii populare, în contrapartidă cu neglijarea golănească (era să scriu „dolănească”) a dispariției unor somități din lumea medicală (Dan Setlacec, Alexandru Pesamosca etc.). Sau liniștea care a însoțit stingerea unor oameni ca Tita Chiper, Magdalena Boiangiu, Ioan Lăcustă sau Matilda Caragiu Marioțeanu. Și mă înfior de pe-acum gândindu-mă la prestația realizatorilor de emisiuni TV în ziua când se vor muta la loc cu verdeață Florin Piersic, Răducanu Necula sau Dan Diaconescu. Lumea va fi mai tristă în ziua aceea, hotărât lucru. Dar asta nu doar fiindcă România va rămâne fără trei VIP-uri, ci mai ales din cauză că printre cei care le vor evoca amintirea se vor număra Florin „Vă pup pe suflet” Condurățeanu și Monica „Dați-mi voie, eu nu v-am întrerupt” Tatoi. Când te știi pândit de asemenea bocitoare, parcă ți-ai dori și mai abitir să fii veșnic. Sau cel puțin să le supraviețuiești.

Cam lungă introducerea, cam mare ocolul. De fapt, subiectul e altul.

E despre un gest. Și despre consecințele lui.

E despre un post de televiziune. Și despre metodele sale de-a face rating.

E despre un reporter. Și despre cât de puțin își merită poziția bipedă.

E despre felul cum am pierdut deprinderea de-a roși.

E despre derivă. Și despre ruptură.

ProTV se naște pe 1 decembrie 1995 („Bună seara, România! Bună seara, București!” salută Andreea Esca în sacoul ei roșu) și moare pentru prima dată pe 22 februarie 1996. Moare urât, din cauza unei boli despre care încă nu se știa că avea să devină contagioasă: comerțul funerar. ProTV vine pe lume la opt luni și o zi după catastrofa aviatică de la Balotești, rămasă în istorie drept Zborul 371. E vorba despre prăbușirea, pe 31 martie 1995, a unei aeronave Airbus A310, care decolează în jurul orei nouă dimineața cu destinația Bruxelles și cade ca un pietroi două minute mai târziu. Mor toți cei șaiszeci de oameni de la bord, iar tragedia declanșează, după valul inițial de compasiune, o serie de ipoteze dintre cele mai diverse, printre care atentatul terorist și asasinatul politic.

Pe 31 martie 1995, ProTV lipsește de pe baricadele dramelor consumate la cald. După mai puțin de trei luni de la inaugurare, postul se revanșează *di granda*, cum concurenței nici nu i-ar fi dat prin cap să facă. Pe 22 februarie 1996, un avion de calibrare AN 24 YR BMK se prăbușește în cariera Sfântul Ioan din Baia Mare peste doi muncitori pe care-i face una cu

pământul. În accident pier și cei opt oameni aflați la bord.

22 februarie 1996 e o zi pâcloasă și urâtă. Ceața îți atârână de haine, ți se prelinge de pe degete, îți intră pe gât. Gândul îți fuge la Dickens și la *Casa umbrelor*. Îți vine să implori primăvara în genunchi. După prânz, ceața începe să se ridice. De departe, ai impresia că asigști la încetarea treptată a unui asediu. Oastea fără contur începe să se retragă tăcut. E prea mult să ceri și-un strop de soare, dar bine măcar că nu-ți mai bagi degetele în ochi. Vălul de negură se destramă ca o iluzie. E-adevărat, nu după multă vreme începe să fulguiască.

Pe una dintre pistele aeroportului București-Băneasa, Corneliu Șuțiu (52 de ani) și Ioan Bibire (30 de ani), pilotul și copilotul avionului de calibrare, efectuează manevrele dinaintea decolării. Nu se gândesc la zborul de calibrare de la Arad, când același avion ratase aterizarea din cauze încă neelucidate, cu doar nouă zile mai devreme. Și cu atât mai puțin se gândesc la accidentul petrecut cu un an în urmă la Verona – tot cu un zbor de calibrare. Când ești la manșă, îți spui rugăciunea și treci la treabă. Ceea ce profanilor li se pare un ritual la limita paranormalului este, pentru piloți, un lucru aproape rutinier.

Corneliu Șuțiu și Ioan Bibire transportă șase oameni de la București-Băneasa la Baia Mare pentru activități de verificare a mijloacelor de protecție a navigației aeriene și pentru prelungirea autorizațiilor de

funcționare a radiofarurilor. Ei sunt Radu Brâncuș, Gheorghe Florescu, Ioan Stănilă, Bogdan Șindilar, Marcel Foca și Adinel Ciobănescu. Decolarea de la Băneasa are loc la 11.29,prăbușirea la 13.40.Înainte de începerea aterizării la Baia Mare, aeronava efectuează verificarea radiofarurilor de la aeroportul din Satu Mare, cu trei survolări la înălțimile de 1.500de metri, 900 de metri și 300 de metri.

Nu cu mult înainte de impact, echipajul primește de la operatorul radar informații noi despre condițiile meteorologice: plafonul inferior coboară de la 450 de metri la 240 de metri, iar cel superior cu acoperire totală se mută de la 2.400 de metri la 1.000 de metri. Suntem în avanpremiera tragediei, cu puține secunde înainte ca YR BMK să intre în picaj, să se prăbușească și să provoace moartea a opt oameni. În dosarul „investigării evenimentului de zbor“, finalizat pe 31.05.1996, stau scrise următoarele:

Avionul a retezat vârfurile copacilor de pe Dealul Crucii, situați mai jos de creasta acestuia (la cota de aproximativ 480-490 m), mai întâi cu vârful planului drept, apoi cu tot planul drept și cu partea inferioară a fuzelajului, cu coiful radiolocatorului, după care cu planul stâng. Părțile care au luat contactul cu copacii s-au rupt și s-au detașat pe rând, fiind împrăștiate în pădure.[...]

După ruperea planurilor extreme, fuzelajul, planul central, trenul de aterizare și motoarele au

continuat căderea, parcurgând o distanță de aproximativ 750-800 m, până la impactul cu solul în cariera de piatră Sf. Ioan, unde aeronava s-a distrus complet și a luat foc.

Aurel Radu și Virgil Cordea sunt cei doi muncitori aflați la locul nepotrivit în momentul nepotrivit. Ei ajung în cariera de la Sfântul Ioan cu o autobasculantă în care urmează să se încarce piatră. Partea centrală a aeronavei cade peste vehicul ca un pumn al sorții. Cu câteva ore înainte ca un Aurel Radu să moară la Baia Mare, un alt Aurel Radu scapă de la moarte la București. Acesta din urmă este directorul inginerului Radu Brâncuș și e așteptat la Baia Mare, unde trebuie să ia parte la o ședință, în calitate de membru în Consiliul de Administrație al aeroportului. Directorul își planificase zborul cu o cursă de linie, dar renunță la idee când află de deplasarea avionului de calibrare spre Maramureș. Parcă e mai bine să vii cu subalternii, pari mai popular. Însă cineva acolo sus e îndrăgostit lulea de Aurel Radu și-l face să leșine tocmai când se pregătea de îmbarcare. Directorul intră la idei – e primul leșin de când se știe – și, ratând avionul de calibrare, trebuie să revină la cursa de linie. Prilej cu care rămâne în viață.

Pentru prieteni și colegi, copilotul Ioan Bibire e „Bibi“. Pentru ProTV, același copilot e șansa unei lovituri pe care ciupercăria tabloidă de azi nu s-ar sfii s-o

califice drept „fără precedent”. Tocmai își face rodajul una dintre axiomele televiziunii comerciale: victimele sunt vandabile dacă sunt fie foarte tinere (pentru sinucideri, accidente și violuri), fie extrem de vârstnice (pentru crime, jafuri și, din nou, violuri). În vârstă de 52 de ani în ziua decesului, pilotul Corneliu Șuțiu e mai puțin tentant decât ajutorul lui, care are doar 30. După ce vestea tragediei ajunge la București, pe bulevardul Pache Protopopescu, un reporter ProTV (numele n-are importanță, gestul contează) află adresa de care are nevoie, se urcă fulgerător în mașină, cu operatorul după el, descinde acasă la familia Bibire – un apartament de bloc ca atâtea altele – și sună la ușă. Pe drum, operatorul e instruit să-și țină camera fixată în permanență asupra persoanei care va deschide și care, cu puțin noroc catodic, ar putea fi soția copilului. Și chiar ea este. Femeia se uită întrebător la străinul din cadrul ușii și mai ales la operatorul care, conform indicațiilor, o ține în căutarea camerei.

— Doamna Bibire? se interesează reporterul, nevrând să facă vreo confuzie.

— Da, eu sunt, răspunde femeia. Ce s-a-ntâmplat?

În vocea soției se ghicește teama. Când ești măritată cu un pilot, prezența unor străini la ușă nu poate fi semn bun.

— Ce știți de soțul dumneavoastră?

— Ce să știu? A plecat la Baia Mare, a avut un zbor acolo.

Reporterul inspiră adânc, sub imperiul emoției pe care i-o produce postura de trend-setter.

— Doamnă, am venit să vă spunem că soțul dumneavoastră a murit. Accident de avion. Sunteți văduvă.

(Reporterul se abține cu greu să adauge „Și sunteți în direct“. Își dă seama, până și el, că ar fi mai mult decât prea mult.)

— Ce... Ce ziceți? Dumnezeu! Cum? îngaimă femeia, sperând totuși să fie victima unui renghit de prost gust.

Însă nișa farselor macabre încă nu fusese descoperită de posturile TV. Va veni și vremea lor, nu peste multă vreme.

— Accident de avion. S-a prăbușit la Baia Mare. Deocamdată nu știm mai multe. Condoleanțe.

Tânăra se clatină sub lovitură și face eforturi să nu cadă. Se retrage în apartament, urmărită de reporter și de operatorul care înaintează cu pași egali și cu camera pe umăr. Nu e vreme pentru politețuri. Ce dacă n-au fost invitați înăuntru? Publicul trebuie să știe, să afle, să fie informat. Nu de asta există presă? Nu de asta au murit atâția oameni în decembrie '89? Păi ce facem, ne jucăm?

Soția pilotului se lasă să alunece moale pe un scaun. Reporterul se apropie de ea și-i face semn pe furiș operatorului să n-o slăbească. După care o întreabă, cu o empatie suavă și falsă ca bancnota de opt euro:

— Cum vă simțiți?

Femeia nu scoate o vorbă, chit că-i vine să urle. Tace ferecată în ea, vrând să nu mai vadă pe nimeni. Însă reporterul are o misie de la care nu poate dezerta. Publicul trebuie pus în posesia celor mai proaspete informații, *coûte que coûte*. Nici un sacrificiu nu e prea mare, nici o concesie nu trebuie ocolită. Stăpân pe sine și pe situație, el își dregă vocea și mai pune o întrebare.

— Vă pare rău pentru ce s-a petrecut?

Poate de data asta i se va răspunde. În fond, televiziunea te ajută să devii celebru. Toată lumea vrea să apară „pe sticlă”. De obicei, vin oamenii la televiziune să se afirme. Ei bine, uite că de data asta vine televiziunea la om acasă. Atunci ar fi bine ca omul să profite, nu-i așa?

Spre stupoarea reporterului, soția victimei găsește resurse să le arate ușa celor doi.

— Vreți un pahar cu apă? Putem să vă ajutăm cu ceva?

Femeia clatină din cap și tace mai departe.

— Chiar nu aveți nici un comentariu?

Privirea pe care i-o aruncă doamna Bibire reporterului ar putea scufunda un pachebot. Dar reporterul pare imun. A prins un post pentru care a fost bătaie și-a aflat că în fișa postului nu scrie nimic despre simțul măsurii, decență sau respect. Prin urmare, a se slăbi cu mofturile deontologice.

Sunt aproape douăzeci de ani de atunci. Sunt tot douăzeci de ani de când ProTV e postul de televiziune

cel mai urmărit din România. Îl urmărește și Ioana Bibire, fata copilotului ucis în accidentul de la Baia Mare. O face atât de sânguincios, încât se străduiește să obțină de la ProTV o copie a reportajului din 22 februarie 1996. Demersurile ei sunt infructuoase: un răspuns de complezență, o amânare, o eschivare, încă o amânare, iar pe urmă, tăcere. După îngroparea copilotului, se lucrează discret și tenace la îngroparea gafei TV. Îți vine în gând explicația unui medic renumit care, în tinerețe, a ezitat îndelung între pictură și medicină și până la urmă a ales medicina: „În pictură, greșelile rămân expuse vederii, în medicină sunt îngropate odată cu bolnavul.“

Una dintre legendele plămădite în jurul lui Adrian Sârbu, fondatorului ProTV-ului, spune că a premiat echipa care a filmat materialul inf(l)amant și a sancționat-o pe cea care a decis difuzarea lui pe post. Să fie oare aici o recunoaștere a faptului că informarea publicului nu se poate face călcându-se pe cadavre? Greu de spus. „Reportajul Bibire“ e făcut să dispară din conștiința publicului, fără ca ideea morții în direct să fie abandonată. Nu de alta, dar, am spus la început, negocul funerar e lucrativ. În aceeași perioadă, se organizează campanii de conștientizare și seminarii în care se discută despre limitele pe care trebuie să le aibă actul informării. ProTV participă cu aplomb, trimișii săi rostesc cu o dicție impecabilă clișeele deontologiei și procedează în continuare conform propriei agende.

E greu să te iei de piept cu un post atât de iubit, iar Ioana Bibire își dă seama și depune armele. Pentru ea, reporterul ProTV e autorul unui gest revoltător. Pentru mulți dintre semenii ei însă, ProTV împarte – „cu mânuțele-astea două” sau în alt fel – bani, cizme îmblănite, rechizite, premii, ajutoare și atenții. Jucăria media a lui Adrian Sârbu e un animal cu reflexe de tigru care visează la o reputație de delfin. Iar porecla fondatorului său nu provine din solidaritatea cu oamenii sărmani. Dacă ești un om ca toți oamenii, îți lași problemele pe hol, la intrare, deasupra galoșilor. Intri și te așezi. Te uiți și câștigi.

În ceea ce privește întrebările de tip „Cum vă simțiți?” sau „Vă pare rău pentru ce s-a întâmplat?”, ele inaugurează o lungă serie de rătăcirii la microfon ale reporterilor trimiși pe teren să culeagă declarații, impresii, gânduri, păreri, izbucniri, înjurături, oftături – în principiu, orice poate excita simțurile legumei de canapea din sufragerie, cu telecomanda sudată de podul palmei și ochii lipiți de ecran. Psihologul care a observat că microfonul TV măsoară gradul de paranoia al omului n-a lăsat nimic scris despre felul cum te poate trimite statutul de reporter în pauză corticală. În arhive se păstrează zeci, dacă nu sute de întrebări cu pendulare între Țopenie și cretinism. O domnișoară de la o televiziune de sport îl pândește pe Cristian Borcea, fost acționar al lui Dinamo, la ieșirea din lojă după un meci. Dinamo câștigă cu 1-0, Borcea coboară

anevoie treptele (are un picior în ghips), iar duduca i se insinuează în preajmă, întinde microfonul ca pe-o undiță și-l întreabă mioros: „V-a purtat noroc piciorul?” Chiar dacă nu se numără printre primele zece inteligențe ale planetei, Cristian Borcea ripostează: „Tu auzi ce-ntrebi?” Din același registru fac parte întrebările „Vă pare rău că nu v-ați calificat?”, pusă selecționerului Gheorghe Hagi după ratarea barajului cu Slovenia pentru turneul final al Campionatului Mondial din 2002, și „V-ați fi dorit ca fiul dumneavoastră să nu moară?”, azvârlită în obrazul săpat de lacrimi al unei mame care tocmai își înmormântase băiatul ucis în Afganistan.

Lumea e tentată să creadă, punând lucrurile cap la cap, că infamia din 22 februarie 1996 este moașa spirituală a *Știrilor de la ora 5*. Totuși, părintele ProTV-ului susține, în același interviu în care declară că a creat postul de televiziune din plictiseală, că *Știrile* sunt un instrument al bătăliei pentru audiență. Într-un interviu acordat Iuliei Bunea pentru *Pagina de media* pe 6 august 2014, Adrian Sârbu furnizează următoarea explicație: „Am descoperit că ne duceam direct în bot, direct la pierdere, pentru că se dezvoltă un concurent foarte puternic, populist, neocomunist, împins de Antena 1, care dispăruse după '95, și în acel moment am început să pierdem audiență. În televiziune, dacă pierzi audiență, mai bine închizi. Și atunci am fost pus în fața unei situații de tip antreprenorial. Eu aveam

niște investitori față de care aveam obligații, investiții de zeci de milioane, în ProTV. Iar audiența noastră începuse să scadă. Piața de publicitate nu exista, se năștea, noi pierdeam bani și puteam să ajungem în acel moment o televiziune de nișă sau să ne menținem pe ceea ce se numește *mainstream* și care era obligația ProTV-ului.[...] Atunci am luat o decizie, pe care azi pot să mi-o amendez axiologic, dar nu mi-o voi amenda niciodată din punct de vedere ontologic, al existenței ProTV și al contribuției noastre la ceea ce a urmat. Am luat o decizie de diversiune. *Știrile de la ora 5* sunt o mare diversiune. Dar și mutarea știrilor ProTV, care în anii '95-'96 aveau mai mult politic, și această diversiune s-a numit: hai să le arătăm oamenilor și partea pe care ei doresc s-o vadă, dar se feresc s-o recunoască.“

Prin urmare, mătușile șchioape violate de nepoți mirosind a mosc, toporiștile cu sânge și bucăți de creier pe lame, defenestrările, orgiile pedofile și punerea capului pe linia ferată fac parte dintr-un sistem salutar în plan ontologic (chiar dacă discutabil sub aspectul purei axiologii). Cadența mărturisirilor din emisiunile de azi ale lui Cătălin Măruță se datorează de fapt flerului antreprenorial al lui Adrian Sârbu. Suntem mântuiți și fericiți. Ne uităm în continuare și câștigăm, conform sloganului. Doar din când în când mai apare câte-un hâtru care leagă *Știrile de la ora cinci* de nocturnele deraiate ale lui Dan Diaconescu din perioada

OTV-ului și conchide, cu o vorbă care a făcut ocolul media, că „OTV e un PROTV fără PR“.

E simplu. Cocoțat în panteonul divinităților media, zeul Rating cere sacrificii pe bandă. Episodul februarie 1996e amintit ritualic la facultățile de jurnalism, fără să se recurgă vreodată la imagini. Nimeni nu mai știe unde e caseta buclucașă sau ce s-a întâmplat cu cheia fișetului unde era păstrată. Să ne mirăm? Mai degrabă nu. În fond, și în decembrie 1989s-a pierdut o cheie – cea a dulăpiorului unde fusese depusă caseta cu execuția soților Ceaușescu. Chiar așa, mai țineți minte cum îl cheamă pe operatorul care a filmat execuția? Of, mică mai e și lumea asta.

Mai e ceva de spus? Un singur lucru. Cercul deschis de gestul reporterului de la ProTV se închide cu un mic număr de ipocrizie. Dar pentru asta trebuie să treacă vreo cinci ani. ProTV lasă în urmă cazul Bibire și își consolidează reputația de post TV favorit al românilor. În această calitate, el impune un format și un ritm al știrilor de seară care țin concurența la distanță zi de zi și săptămână de săptămână. Cum însă capcanele cele mai urâte sunt cele pe care ți le întinzi singur, ProTV difuzează, la începutul lui octombrie 2011, un material în care ia la palme postul italian RAI 3 pentru ceva teribil de asemănător cu episodul din 22 februarie 1996. Din rechin, ProTV devine brusc fecioară. Mișcarea e atât de spectaculoasă, încât multă lume pleacă după fentă și uită că acuzatorul indignat de azi e

făptașul de ieri. Amnezia conjuncturală e boală veche în România, așa că năpârlirea ProTV-ului îi miră doar pe candizi.

În acea zi de octombrie, la RAI 3, Federica Sciarelli, moderatoarea emisiunii *Chi l'ha visto?* (*Cine l-a văzut?*), o anunță în direct pe o anume Concetta Serrano că fiica ei, Sara, care dispăruse de acasă de o lună, a fost violată și ucisă de un unchi. Timp de unsprezece minute, Concetta Serrano e filmată trecând de pe o treaptă pe alta a stuporii și a groazei, în timp ce RAI 3 difuzează, în recitarea moderatoarei, chiar și o parte din declarațiile unchiului pedofil și asasin. Moderatoarea își ia, ce-i drept, precauția de-a o întreba de câteva ori pe Concetta Serrano dacă dorește întreruperea emisiunii. Nu o face din cumsecădenie, ci pentru că, în felul ăsta, se pune la adăpost de sancțiuni, conform normelor procedurale din audiovizualul italian. Concetta Serrano acceptă să continue așa-zisul dialog, iar telespectatorii asistă siderați la grozăvie. Consecința comercială a emisiunii e o creștere a audienței cu patruzeci la sută. Asta chiar dacă plouă cu acuzații împotriva moderatoarei pentru cinism galopant, împotriva postului TV pentru atentat la deontologie și chiar împotriva familiei fetei pentru complicitate.

Ce face ProTV în acest caz? Ce să facă? Redescoperă intransigența și principiile. Crainicul știrilor de seară al celui început de octombrie împrumută ceva din vocea unui procuror al Tribunalului Revoluționar și

rostește apăsător: „Aceste dezvăluiri, în direct la televiziune, au provocat un imens scandal în Italia. Nu puțini au acuzat echipa televiziunii că a vrut să dea lovitura.“

Englezii au inventat, exact pentru acest tip de piruetă, expresia *It takes one to know one*.

Din pumnul meu de vedere

Lumea crede, pe nedrept, că fotbalul e doar un joc în care dai cu piciorul în minge. A privi lucrurile astfel e o probă de îngustime, de suficiență, de obtuzitate. Pe de o parte, se întâmplă uneori să dai cu piciorul în cinste și onoare în loc de minge. Pe de alta, fotbalul pune la treabă o sumedenie de energii colaterale, iar rezultatele sunt de o diversitate care năucește. Sigur, cine ține doar la contactul epidermic cu acest sport poate murmura din vârful buzelor două definiții atât de cunoscute, încât riscă să plictisească: una ironică („Fotbalul e un joc în care douăzeci și doi de oameni aleargă după o minge și la sfârșit câștigă nemții“, autor Gary Lineker), cealaltă cu pendulare spre filozofic („Spun unii că fotbalul e o chestiune de viață de moarte. Pot să-i asigur că e vorba de mult mai mult“, autor Bill Shankly). Ar fi însă nedrept să neglijăm potențialul comic al fotbalului și al celor care-l slujesc. E un potențial uriaș, indiferent dacă vorbim despre comicul

involuntar, ilustrat de boacănele de limbaj și gândire ale lui Francesco Totti, sau despre cel cu intenție, exemplificat prin părerea lui Tommy Docherty despre unul dintre antrenorii la modă ai planetei: „Dacă José Mourinho ar fi din ciocolată, s-ar linge singur.“

Fotbalul românesc nu stă grozav la ironie, dar recuperează la vervă polemică. Anii din urmă mustesc de dialoguri picante, care privilegiază truculența și vorbitul pe șleau. Vântul corectitudinii politice nu bate pe terenul de fotbal, nici pe marginea lui și nici în studiourile TV unde se desfășoară emisiunile de chibițareală. Unele schimburi de replici fac concurență emisiunilor de divertisment nocturn în materie de promiscuitate și grosolănie. Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării ar trebui să-și cvintupleze personalul dacă și-ar propune să țină pasul cu toate jignirile pe temeuri de rasă, etnie, religie sau orientare sexuală. Cât despre CNA, el adoptă în general tactica picotelii. CNA se înfurie și amendează când, în timpul unui meci, microfoanele de ambianță ale unui post cu profil sportiv captează chemarea pe care niște suporteri o adresează unui manager ostil („Băi, tu ăla-n blugi, / Vino să ne-o sugi“), însă tace adânc când în emisiunile TV un antrenor și un patron de echipă se fac albie de porci, fără ca moderatorul să aibă altă reacție decât surâsul resemnat. E cazul discuției pe care-o poartă, la între timp dispărutul GSP TV, fostul selecționar Victor Pițurcă și fostul patron al Politehnicii Timi-

șoara, Marian Iancu. Cei doi vorbesc și își răspund unul altuia telefonic, beneficiind de serviciile de centralist ale moderatorului. Iată un fragment:

MARIAN IANCU: Am o întrebare simplă.

MODERATOR: Îl auziți, domnu' Pițurcă, îl auziți?

VICTOR PIȚURCĂ: Da, da, da, da, da.

M: Spuneți, domnu' Iancu.

M.I.: Păi, îl întreb dacă-i homosexual.

(O pauză de câteva secunde. Tăcere deplină și în studio, și la telefoane. Moderatorul se uită duios și umed în cameră.)

M.I.: M-ați auzit?

M: Domnu' Pițurcă, l-ați auzit?

V.P.: Da, l-am auzit.

M.I.: Băi, spune dacă ești homosexual.

V.P.: Domne, înc-o dată, un garoi din ăștia, și ordinar, care stau în pat, care stau în pat și care poartă legal, o sută, două sute de kilograme de rahat în ei și mănâncă câte douăș cinci de plăcinte, câte douăzeci de șendvișuri, și vorbesc la televizor, și-au ajuns țigani din ăștia să facă emisiuni, ăsta este ultimul lucru care se putea întâmpla în fotbalul românesc.

M.I.: Băi, eu cred că ești homosexual.

V.P.: Garoiu' ăsta care stă așa, deasupra stâlpului, și nu i-au trecut petele alea și... alea de pubertate de pe față, să ajungă să vorbească în fața micului ecran, tiptil așa, cum o face el, țigănește, și se crede

intelectual... domne, am ajuns de râsul lumii. De râsul lumii am ajuns.

M.I.: M-am convins, ești homosexual.

V.P.: Să continuați să aveți un astfel de dialog cu țigani borâți din ăștia... și fotbalul nostru se va duce de râpă. Ascultați-mă pe mine.

M.I.: Dar să știi că în Europa acum e o virtute să fi homosexual.

V.P.: Deci, garoiu' ăsta umflat, de trei sute de kilograme, care-a ajuns să-l înjure pe președintele Federației, care-a ajuns să jignească președinți de club, echipe cu ani de istorie în spate, și care este băgat în seamă de voi, îmi pare foarte rău, dar numai fotbalul are de suferit.

M.I.: Eu cred că ești satanist.

V.P.: Și voi avea eu grijă de țiganul ăsta.

M.I.: Dar ești satanist?

V.P.: Să vedeți ce-a făcut în fotbalul românesc, când a furat jucătorii lui Național, de-a falimentat Naționalul. Și jucători de pe la Otopeni.

M.I.: Băi, ești Mefisto?

V.P.: Asta a făcut magraonu' ăsta de când a venit în fotbal și care se crede buricu' pământului.

M.I.: Băi, ești Mefisto?

V.P.: Crede că este și el... o fi bulibașa din fotbal.

M.I.: Da' ești satanist?

Dialoguri ca acesta se poartă cu sutele în fotbalul românesc din ultimii zece ani. Și există schimburi mult mai

suculente. În același studio, Ioan Becali, cu duioșia pe care i-o știe toată comunitatea fotbalului românesc, i se adresează patronului craiovean Adrian Mititelu cu (printre altele) „țaranule care ești, săracule care ești, nenorocitul care ești, bășinos bețiv și chelios“, pentru ca interlocutorul să-i transmită, cu aceeași grație, că este „un cretin irecuperabil“. După ce avera încetează, Ioan Becali se întoarce spre moderator, apoi spre ziaristul prezent la aceeași masă și toarce mulțumit: „Hai că ai avut un final de emisiune frumos.“ Adevărat. Camera Lorzilor ar fi fericită să-și poată însuși măcar o fărâmbă din stilul show-urilor fotbalistice din București.

Dresat cu bagheta măscărilor, publicul se deprinde cu ideea că distracția începe abia după ce meciul se termină. Există un cadril al dialogurilor mahalagești în care fiecare se răfuiește pe rând cu fiecare. Distribuția e fascinantă pentru orice explorator al subsolurilor: Dumitru Dragomir și Adrian Porumboiu, George Becali și Marian Iancu, Victor Pițurcă și Gheorghe Ștefan, Nicu Gheară și Cristian Borcea, Vasile Turcu și Miron Cozma. Din cuvinte nu ies vulpi, ca în versul poetului, ci căldări de zoaie. Unele replici devin repere ale suburbanului, ca de pildă mărturisirea lui George Becali: „M-am certat și cu Mitică Dragomir, dar fără jigniri. El m-a făcut oligofren, eu l-am făcut zdreanță, dar nu ne-am insultat.“

Mihai „Meme“ Stoica face parte din aceeași galerie, deși echipamentul lui intelectual diferă de al celorlalți.

Are grijă s-o declare singur și neîntrebat: „Nu m-am apucat de citit la cincizeci de ani. Am fost mereu șef de promoție, am intrat primul pe țară la facultate [mecanică – *n.a*], vin din altă lume.“ Când vorbești cu el, poți să-i ghicești multe lucruri, mai puțin originea ardelenescă (e născut la Sibiu). Chiar și atunci când discuția nu se poartă în contradictoriu, ai impresia că Meme Stoica a fost vopsit cu pastă de boia iute. Are limba ascuțită, debordează de arțag chiar și când nu-i nevoie, afișează o anume superioritate față de majoritatea interlocutorilor și nu rămâne niciodată dator. Cu toate acestea, nu e turnat din beton. Are sensibilități și puncte vulnerabile. Știe să înțepe, dar și să plângă. Sigur, nu-i exclus ca, la un vot național, cei care-l detestă să fie mai mulți decât cei care-l iubesc. Dar asta nu înseamnă mare lucru într-o lume unde primul succes te înalță pe acoperișul lumii și primul eșec te bagă sub șenila judecății populare.

Mapa profesională a lui Mihai Stoica e burdușită. Ca președinte al secției de fotbal, director executiv sau manager general, câștigă titluri de campion, Cupe ale României și participări în Liga Campionilor sau Cupa UEFA (actuala Europa League) cu trei echipe diferite: Oțelul Galați, Steaua București și Unirea Urziceni. Are ochi de *scouter*, chit că nu e (nici măcar el și nici măcar aici) infailibil. Vorbește câteva limbi străine, iar dacă-l pui, de pildă, lângă fostul acționar dinamovist Vasile Turcu, alias „Maglabesh“, alias

„Emenangită“, constăți că distanța dintre ei se măsoară în ani-lumină.

Două sunt lucrurile la care Mihai Stoica stă mai bine decât confracții lui: stilul abraziv și umorul. Uneori, cele două își dau mâna. Și să te ferească sfântul să fii țintă în poligonul în care trage Meme. O poate confirma Victor Pițurcă, renumit nu doar pentru familiarizarea cu jocurile de noroc și cu cazinourile, ci și pentru înapoiere tehnologică. După o discuție inflamată cu Mihai Stoica, acesta are parte, pe nepusă masă, de o scatoalcă scurtă și rea: „Pițurcă habar n-are ce-i ăla laptop. A văzut odată unul și s-a suit pe el, a crezut că-i cântar.“ Un arbitraj ostil al lui Sorin Altmayer îl face să exclame: „El Altmayer, eu alt fraier!“ În fine, campionatul național de fotbal în sală îi prilejuiește o nedumerire memorabilă: „Dacă fotbalului de sală îi spunem futsal, mă întreb cum trebuie să-i spunem fotbalului care se joacă în curte.“

Exaltat, ironic, violent, căpos, priceput, patetic, nedrept, abil, inconsecvent, provocator, inteligent, vulgar, inspirat, insolent, amuzant, coroziv, sentimental, scandalos. E greu de crezut, dar Mihai Stoica înseamnă toate aceste lucruri. Separat și împreună. În plus, Stoica nu calcă în străchinile limbii române, pe care o vorbește fără poticneli. E prieten cu gadgeturile, se îmbracă șic, nu are gusturi rele la parfumuri. Te scoate la o bere azi și te înjură mâine. Ți-e dușman joia și prieten sâmbăta. Ceea ce poate să însemne fie că nu ține ranchiună, fie că e instabil.

În viața oricărui om există întâlniri care-l modifică – în bine sau în rău. Fiecăruia dintre noi îi iese la un moment dat în cale cineva care își pune amprenta asupra lui. Cineva care îl educă, îl influențează, îl călăuzește sau îi schimbă reperele. Îi putem spune mentor, maestru, profesor de viață sau cum vrem. În 2004, la peronul pe care așteaptă Mihai Stoica oprește trenul roșu-albastru al Stelei București. Meme urcă, fericit să iasă din cercul strâmt al Galațiului și să plece de la conducerea unei echipe care își atinsese plafonul. La schimbarea de macaz contribuie, ce-i drept, și ruperea relațiilor de prietenie și colaborare cu actualul primar gălățean Marius Stan. Ajuns la București, Mihai Stoica se întâlnește cu George Becali, care preluase Steaua de un an și nutrea ambiții deopotrivă interne și europene. Becali nu are datele necesare pentru a fi mentorul, maestrul sau profesorul de viață al lui Mihai Stoica. Cu toate acestea, după întâlnirea cu Becali, Mihai Stoica devine altul.

Printre altele, el descoperă în loja stadionului Ghencea o instituție fundamentală: bodyguardul. Cerințe la angajare: ceafă ca fața unui shar-pei, tunsoare sport sau zero, biceps și tatuaje până la înnegrire, pumn de oțel, gabarit de stabilopod și fidelitate absolută. George Becali dispune de așa ceva. Cătălin Zmărandescu și Ștefan Dediu sunt doi rottweileri umani gata să dezmembreze pe oricine se apropie de șef fără ca șeful să-și dorească. Suporterii care nu-l înghit pe Becali îi

găsesc imediat primului dintre ei porecla „Smardoiescu“, rezervându-i celui de-al doilea un „Fane“ bont și lipsit de scânteie.

Asta contează mai puțin. Contează, în schimb, ce pot face bodyguarzii pentru tine sau, după caz, în locul tău. Mihai Stoica se convinge de utilitatea acestor conglomerate de mușchi într-o zi de iarnă când patronul George Becali, înfofolit în cojoc, discută aprins cu doi-trei contestatari în fața hotelului Marriott, unde se află la acea vreme birourile Stelei. Unul dintre ste-liștii nemulțumiți de Becali îi spune acestuia verde în față ce nu-i convine. Becali ia oful drept insultă și, după câteva oțăreli urzicate, face un pas înainte, îi arde una peste față impertinentului, iar pe urmă se ascunde în spatele bodyguarzilor, care se închid în fața lui ca ușile metroului. Mesajul patronului e simplu: „De-aici încolo e treaba voastră.“ Spre norocul lor, contestarii au idee despre limbajul nonverbal, calculează înțelept care ar fi rezultatul unei bătăi cu minigarda pretoriană a lui Becali și se retrag.

Nu e pentru prima dată că spațiul din fața hotelului Marriott e scena unor întâlniri neprotocolare. Pe data de 3 august 2004, Alecu Chitaru, pe atunci șef al filialei PNG Iași, vine la București să-și recupereze de la șeful cel mare banii cheltuiți în campania electorală. Discuțiile se soldează cu refuzul lui George Becali de-a înapoia suma. Chitaru procură o pancartă pe care scrie „Gigi Becali face politică la Iași pe datorie!“

și de data asta se bucură imediat de atenție. Mai precis, de un pumn ca barosul din partea bodyguardului Cătălin Zmărandescu. Urcat între timp în birou, George Becali asistă la execuție de la geam. Alecu Chitaru obține de la IML un certificat în care se constată „prezența unor leziuni traumatiche“, după ce trece printr-o examinare și la spitalul Bagdasar. La proces, Cătălin Zmărandescu susține că, în momentul incidentului, se afla la o competiție de arte marțiale la Timișoara. Ceea ce înseamnă fie că Zmărandescu are un braț lung de 559 de kilometri, fie că e de extracție divină, ubicuitatea fiind, se știe, privilegiul zeilor.

Mihai Stoica nu participă la eveniment, dar știe de el. După cum știe și de celelalte situații în care George Becali își rezolvă divergențele cu ajutorul hui-dumelor. Printre ele, scurtul meci de box pe care-l câștigă în noiembrie 2001 în fața congolezului Malonga Parfait, realizatorul emisiunii satirice *Fotbal la Maxx*. Patronul, flancat ca de obicei de bodyguarzi, îl surprinde pe realizator la ieșirea dintr-o clădire și socotește că momentul este *plus que Parfait*. Urmează clasică formulă de politețe (în acest caz, „Fir-ai a dracu' de maimuță!“), ceva între palmă și pumn care atinge figura lui Malonga Parfait și, conform ritualului, asmuțirea zăvozilor.

Încă neintegrat deplin în peisajul bucureștean, Mihai Stoica începe totuși să pună lucrurile cap la cap. La finalul unei prime analize, se conturează câteva

idei de bază: 1. E bine să ai bodyguarzi; 2. Dacă șeful nu pățește nimic fiindcă apelează la pumnii lor, logic e să nu pătesc nici eu; 3. Suporterilor le plac manifestările virile, nu politețurile și calambururile. Cu aceste gânduri în posesie, viața de înaltă oficialitate stelistă pare și mai frumoasă. Cu atât mai mult cu cât Steaua e favorită la câștigarea titlului de campioană.

Teoretic, și seara de 14 aprilie 2005 trebuie să fie tot frumoasă. Steaua joacă în Ghencea cu CFR Cluj și în mod normal nu poate să scape victoria. Avansat la funcția de manager general în august 2004, Mihai Stoica e prezent la datorie și ocupă un loc în loja oficialilor steliști. Oarecum surprinzător, soția Corina și fica Teodora nu stau lângă el, ci mai jos, la Tribuna 0. În schimb, i se află alături bodyguarzii, chiar dacă treaba lor e să asigure în primul rând paza și protecția patronului.

Meciul în sine nu are nimic epopeic. CFR Cluj dă uneori impresia că a venit la București ca să aibă de unde să se întoarcă acasă. „Ca să fie drumul cu oameni“, conform unei expresii care circulă prin tribune. Steaua joacă prost și totuși, la un moment dat, marchează. Greu, din penalty, dar marchează. Succesul se apropie, dar publicul nu e deloc încântat de ceea ce vede. Ca orice tifoserie latină, și cea a Stelei are obiceiul de a-și da uneori în petic și de a-și transmite nemulțumirea și spectatorilor neutri, care nu agită steaguri și eșarfe. De ce? N-are a face. Să zicem că din cauza unei campanii

de transferuri nu tocmai reușite. Sau din cauza jocului lănced al echipei. Sau din orice altă cauză. Cert este că seara frumoasă de primăvară începe să se urâțească sub asediul ritmat al tribunei. Înjurăturile își fac la rândul lor apariția și se multiplică furibund. „Ce vreți, dragii mei, e fotbal, nu e operă“, scuză Dumitru Dragomir, președintele de atunci al Ligii Profesioniste de Fotbal, mojițiile turbulenților.

La Tribuna 0, nu departe de Corina și Teodora Stoica, se uită la meci șoferul Ion Radu din București. Are treizeci și cinci de ani, deține un abonament cumpărat la începutul sezonului și pierde doar acele meciuri în timpul cărora e în tură și învârte volanul autobuzului. În seara de 14 aprilie 2005, cam prin minutul 75 al meciului, Ion Radu intră în corul numeros al nemulțumiților și începe să vocifereze. Nu-i place nici lui ce vede pe teren, unde Steaua se chinuie, nu glumă. Ba chiar se întoarce spre loja unde stă Mihai Stoica și-i bate obrazul. „Bre, ne iei la mișto, ce-i cu gloabele astea, se poate?“ Mihai Stoica se aprinde mai ceva ca torța olimpică, fiindcă, declară el ulterior, Ion Radu i-ar fi înjurat soția și fiica. Varianta e greu de crezut, fiindcă în clipa când vezi că un fotbalist nu știe să lovească mingea îl apostrofezi pe el, nu familia celui care l-a adus la echipă. În plus, de la distanța la care se află Mihai Stoica de Ion Radu, managerul general nu prea are cum să vadă ce-i iese pe gură suporterului.

Oricum, afrontul se cere răzbunat. Iar Mihai Stoica îl răzbună. Plecarea în cruciada reabilitării familiale se face abia după ce Stoica își lasă sacoul în lojă, pentru a avea ușurință în mișcări. În locul sacoului, managerul general îi ia cu el pe bodyguarzi, după metoda preluată de la patron. Ion Radu are ghinionul de-a sta pe un loc foarte apropiat de scările de beton pe care se urcă și se coboară. Mihai Stoica descinde în pas alergător, suplu și fiert de supărare. Se grăbește atât de mult, încât e gata să se împiedice pe scările de la masa presei. Ajunge în fine în fața lui Ion Radu, îi zice câteva de dumnezei și de morți, își bagă ce-i de băgat, iar pe urmă, tivit de gărzile de corp ale lui George Becali, îi pălește un pumn în figură. Lovitura e puternică și precisă, semn că Mihai Stoica a asistat la câteva antrenamente ale lui Cătălin Zmărandescu. Diferența dintre pumnul lui și cel al bodyguardului ține strict de forță. Dacă l-ar fi lovit Zmărandescu, Ion Radu și-ar fi cules dinții de pe jos. Așa, el rămâne în picioare, mai încăsează niște gunoi verbal de la agresor și abia pe urmă se uită mai departe la un meci care, mai cu seamă de-acum încolo, nu-i mai poate aduce vreo bucurie. Răcorit, Mihai Stoica urcă la loc în lojă, cu bodyguarzii după el. E satisfăcut și își poate pune sacoul pe el. Le-a arătat tuturor (și mai cu seamă și-a arătat sieși) că e bărbat, nu cârlig de rufe. Nimeni nu are inspirația să cerceteze chipurile Corinei și Teodorei Stoica, în căutarea adorației, a afecțiunii sau a solidarității.

La câteva zile după incident și după ce Ion Radu anunță că are de gând să-l acționeze în justiție pe Mihai Stoica, pe site-ul Onlinesport apare o declarație a celui agresat: „Sunt amenințat să fiu atent cum merg pe stradă. O persoană m-a sunat la telefon și mi-a spus aceste lucruri.” La rândul lui, Mihai Stoica se apără atacând. El spune că supporterul a înjurat un fotbalist al Stelei încă din primul minut, iar el, din înaltul tribunei, i-a făcut semn să se astâmpere. (O fi având Mihai Stoica defecte și scăpări, dar cu văzul stă nemaipomenit.) Există, desigur, și o declarație a lui George Becali: „Ăla lovit era, probabil, infiltrat de cineva.” Spre cinstea lor, bodyguarzii care-i asigură traseul lui Mihai Stoica de la și dinspre chipul lui Ion Radu nu afirmă că se aflau la Timișoara.

Cum însă românul e iertător dacă suma corespunde, Ion Radu renunță la proces și tratează condițiile împăcării la Marriott, cu agresorul și patronul echipei. Episodul e greșos ca orice negociere în care demnitatea se îneacă în noroi. Șoferul lovit cu pumnul de Mihai Stoica iese de la tocmeală numai lapte și miere. Vălul de confuzie i se ia de pe ochi și-l face să declare cu sufletul în palmă: „Meme e un băiat de nota zece, o persoană cu adevărat deosebită.” (Nimeni nu se îndoia, desigur.) Simți că Ion Radu se abține cu greu să adauge: „Dacă dai cât trebuie, șefu’, mă ofer singur pentru încă un pumn.” Și George Becali face o priuetă. Creștinește, căci așa e piesa. Ion Radu nu

mai e „ăla infiltrat“, ci devine „un supporter autentic“ al Stelei. Un om care, în plus, are o tablă de valori bine întocmită. „Mi-a plăcut ce mi-a zis Radu: «Nea Gigi, dacă luam un pumn de la matală îmi convenea, că știam de la cine l-am luat: de la o personalitate».“ Cum să nu lăcrimezi în fața unor asemenea exemple de puritate umană?

La final, banii trec dintr-un buzunar în altul. Patronul îl omenеște pe încasatorul pumnului (se vorbește că suma ar fi fost de 300 de milioane de lei vechi, dar nimeni nu poate prezenta dovezi), pe când Mihai Stoica achită contravaloarea în lei a 5.370 de euro și primește o suspendare din funcție de un an. Însă morala nu are legătură cu prețul onoarei, ci cu alte lucruri.

Primul este dubla măsură pe care-o folosește Mihai Stoica în aprecierea unor situații comparabile, dacă nu identice. Managerul general al Stelei se înfurie fiindcă un străin lezează, prin cuvintele rostite, urechile delicate ale Corinei și Teodorei Stoica (despre pudibonderia acestora din urmă ziarele și site-urile de scandal, precum și paznicii din cluburile de noapte oferă ulterior tone de informații care mai de care mai savuroase). În același timp, Mihai Stoica se consideră îndreptățit să jignească, să înjure și să bruscheze pe oricine fără să se i se întâmple nimic. Într-un fel, e explicabil. Omul a avut deja grijă să ne anunțe că „vine din altă lume“, ceea ce-i conferă libertatea de-a continua în aceeași stilistică a injuriei, a persiflării grosiere și a violenței.

Cei care cred cumva că amenda și suspendarea din cazul Ion Radu îl descurajează se înșală. Mihai Stoica își continuă reprezentațiile la Mediaș, la București, la Chiajna, în Austria, la Skopje sau pe oricare dintre stadioanele unde își însoțește echipa. Înaintea meciului din deplasare cu Vardar Skopje, în iulie 2013, el îi potopește cu înjurături pe Alexandra Tănăsescu și Viorel Molan, reporterul și operatorul ProTV care vor să filmeze câteva secvențe de la antrenamentul echipei (în condițiile în care ProTV este postul care transmite în exclusivitate meciul în România). În Ghencea, el se bucură de sprijinul și simpatia lui Gabi Safta, care, în calitate de crainic de stadion, instigă sistematic la violență și la manifestări rasiste. Când Rapid București vine să joace pe terenul Stelei, Safta, încurajat de exemplul patronului și al managerului general, pune mâna pe microfon și cere galeriei steliste să cânte din rărunchi o producție care începe cu „Am avut și vom avea mereu boală pe țigani“ și se încheie sensibil cu „Muie lui Rapid“.

În al doilea rând, stimulat de exemplul patronului, Mihai Stoica trece dincolo de coroziv în discuțiile publice pe care le poartă la televizor cu alți oameni din fotbal. Cu excepția lui George Becali, nu există om din fotbalul românesc care să fi avut certuri și conflicte mai multe și mai murdare. Deși școlit, Mihai Stoica nu pare-a ști că virulența și bunele maniere nu se exclud. În numele pasiunii pentru Steaua, el își

ratează majoritatea aparițiilor în fața publicului și furnizează spectacole pe care nu le poți privi fără resurse consistente de lămâie. Rând pe rând, Marian Iancu, George Copos, Ion Dumitru, Răzvan Lucescu, Adrian Porumboiu, Dumitru Dragomir, Cornel Dinu, Victor Pițurcă și alți oameni din fotbal fac cunoștință nu doar cu verbiajul managerului general, ci și cu bădărnăia lui frenetică. Insulte de care au parte cu toții sunt de fapt niște echivalente ale pumnilor în gură.

În al treilea rând, curajul de care dă dovadă Mihai Stoica acoperit de bodyguarzi (și care e de fapt o formă măloasă de lașitate) îl face să se îmbolnăvească de ceva complicat și greu de lecut: dorința de-a face și desface, de-a controla și de-a decide chiar și în zone unde nu are ce să caute. E adevărat, pentru așa ceva e nevoie de complici pe care să te poți baza, ceea ce Mihai Stoica descoperă fără să caute prea mult. Așa stând lucrurile, oprirea sau scoaterea de pe posturile TV a materialelor neconvenabile perechii Becali-Stoica, despre care va fi vorba și în capitolul următor, pare decupată dintr-un scenariu bielorus. De pildă, Sport.ro, fratele mai mic al ProTV, realizează un montaj în care mai multe apariții ale lui Mihai Stoica, inclusiv cea în care îi trage un pumn lui Ion Radu, sunt puse pe coloana sonoră a serialului *Băieți buni*, care tocmai rulse la ProTV. După două difuzări, Mihai Stoica intervine pe lângă unul dintre decidenții programelor pentru interzicerea montajului pe post de-acum încolo,

ceea ce – o notă de corigență pentru decident – se și întâmplă. Aceeași soartă o are cuvântul „memege-rul“, pe care jurnalistul Mihai Mironică de la ProTV și Sport.ro îl obține mixând „Meme“ și „manager“. Cuvântul e trecut la index sub amenințarea sancțiunilor. E semnul de pe urmă că, în plină libertate, Steaua se găsește sub controlul unui admirator al practicilor stalinist-orwelliene.

Fir de argint, saliva lui Giovanni

Nu mă iubesc într-atât încât să cad în patima autocriticii. Mi se pare totuși că parcurgerea sau reparcurgerea textului de mai jos poate fi utilă pentru acest al șaselea gest supus atenției și discuției. Textul a fost publicat pe 16 februarie 2009 în *Evenimentul zilei*, unde scriam două articole pe săptămână. Iată-l fără nici un fel de modificare:

Vineri seară [13 februarie 2009 – n.a.], la Sport.ro, Ioan Becali n-a trântit un scuipat pe obrazul lui Emanuel Terzian, ci pe fața întregii prese sportive. E nevoie de o batistă foarte mare pentru ștergerea urmelor. Terzian a pus mâna pe un șervețel și a înlăturat câțiva stropi de salivă, dar asta nu rezolvă mare lucru. Discuția trebuie dusă în alt plan și începută cu o întrebare simplă: cum poți să lichidezi un monstru pe care tu însuși l-ai creat în laborator? Căci Ioan Becali nu e doar un ins care se simte la fel în tavernă

și-n cavernă. Nu e doar un mafiot parodic. El e rezultatul apetenței naționale pentru bâlci, râgâit în public și mășcări. Iar detenta lui mediatică din ultimul deceniu spune o poveste tristă în primul rând despre noi și despre cei care i-au amenajat, lui Ioan Becali și altora ca el, platforma de exprimare.

Degeaba ripostăm prin citate din oameni fini. Degeaba îl invocăm pe Octavian Paler: „Nu mă tem nici de becalizare, nici de imbecilizare, ci de imbecalizare.“

E ca și cum ai trage cu ghiocei într-o batoză. Ioan Becali nu e un om care și-a pierdut cumpătul, ci exponentul unei categorii obișnuite să timoreze, să insulte, să amenințe și să folosească flegma pe post de argument. Amintiți-vă de episodul Cartianu, amintiți-vă de prelegerea despre foloasele capului în gură, susținută mai demult la Nașul, amintiți-vă de promisiunea răcnită în urechea ziariștilor: „Vă fac de la brâu în jos!“ Cine vede în Ioan Becali doar un coleric pitoresc e fie orb, fie rău intenționat.

Și totuși, întrebarea rămâne: cum scăpăm de monstrul pe care l-am zămislit? I se adaugă, parșiv, o a doua: Chiar vrem să scăpăm de el? Invitat la explicații de Vali Moraru, Manolo Terzian a răspuns: „Cei care îl critică pe Ioan Becali n-ar fi putut s-o facă dacă nu l-am fi adus la emisiuni.“ Corect. „În plus, e bine ca asemenea oameni să știe că abuzurile lor sunt văzute“, a adăugat Manolo. Iarăși corect. Însă pentru formarea unei păreri nu trebuie să-l vezi pe Ioan

Becali de o sută de ori. Ajunge o dată. Dincolo de asta, nu mai e treaba noastră, ci a justiției.

În alte țări, lumea se înghesuie în tribune pentru Ronaldinho, Robinho sau Fernandinho. Prin contrast, românul instalat la televizor va pânde mai departe istericalele lui Flegminho. De-acum încolo, cu umbrela alături.

Și poate că acest decupaj din trecut va fi valorificat mai bine dacă-i voi pune alături un al doilea text, publicat sub forma unei scrisori colegiale tot în *Evenimentul zilei*, la data de 4 august 2008. Întâmplător sau nu, agresorul face parte din aceeași familie. Întâmplător sau nu, victima provine tot dintre ziaristi. Iată textul:

Dragă Costin Ștucan,

Ești într-o postură ingrată: trebuie să faci emisiuni cu audiență. Sunt într-o postură comodă: am deplina libertate a preferințelor și părerilor. Tu te miști în ochiul furtunii, eu cârcotesc în tihna unui apartament de bloc. Unul dintre lucrurile care ne apropie e pasiunea pentru fotbal. Unul dintre lucrurile care ne despart e felul cum îi tratăm agenții patogeni. Din motivul ăsta îmi permit să insist asupra emisiunii tale de miercuri, după meciul F.C. Vaslui–Steaua, când ai decis să testezi înțelepciunea populară și să vezi pe propria piele ce se întâmplă când te amesteci în tărâțe. Ai văzut – în direct și fără anestezic.

Iar dacă o să-mi spui că ziaristul bun e cel insultat, o să-ți răspund că depinde cine te insultă. Însă problema e alta și n-are legătură nici cu GSP TV, nici cu foamea noastră de scandal. Problema e felul cum te predai, seninătatea cu care consimți în fața violului verbal. Poți accepta umilirea dacă în schimbul ei salvezi o viață. Te poți lăsa călcat în picioare dacă știi că sacrificiul tău mărunț înlesnește un bine viitor. Istoria chiar a livrat exemple de trădare igienică, de compromisuri salvatoare. Însă concesiile pentru o zecime de punct de rating sfârșesc prin a te împovăra. Căci vine un moment când rămâi singur cu tine și te întrebi: merită? Chiar rentează să-ți castrezi mândria și să îngenunchezi în fața unei brute? Chiar rentează să sorbi dintr-o cupă cu scuipat și să pretinzi că e ambrozie? Nu mă îndoiesc că știi răspunsul, Costin. Și tocmai de aceea mi-ar plăcea să te văd tăind macaroana injuriilor. Nici un pachet salarial nu poate include obligația de-a te lăsa bălăcărit de-o țoapă cu parale. A întoarce și obrazul celălalt nu înseamnă a-i mulțumi unui marțafoi gângav că te face prost sau dobitoc.

Mark Twain a spus cândva că omul e singurul animal care roșește sau măcar s-ar cuveni s-o facă. Dă-i crezare, Costin. Smulge buruienile care amenință să năpădească și grădina voastră. Și nu uita că dacă agăți fotbalul la butoniera celor care nu-l merită, îl vei umple de praf și de bale. Urmărești așa ceva? Sunt

convins că nu. Dar trebuie s-o arăți și desueților care mai cred că sportul ăsta nu înseamnă să dai cu piciorul în onoare, ci în minge.

Trebuie lămurite câteva lucruri, fiindcă lectura necontextualizată le poate da cititorilor o imagine incompletă sau derutantă. Emanuel „Manolo“ Terzian și Costin „Bafana“ Ștucan sunt ziariști și oameni de presă valoroși și talentați. Chiar împătimiți. Ard amândoi la flacăra meseriei. Terzian e tobă, printre altele, de fotbal german sau englez și comentează dezinvolt nu doar meciurile din aceste două campionate, ci și marile tururi cicliste ale Europei. Ștucan a rămas în presa scrisă, unde dezgroapă istorii urât mirositoare ale sportului (printre care lumea pariurilor din fotbal sau partidele aranjate) și încă speră că demersul lui va produce, la un moment dat, efecte. Cu ani în urmă, realizau amândoi emisiuni TV la canale de sport diferite și erau siliți la concesiile pe care vor fi avut, desigur, motive să le regrete. Concesia majoră era invitarea, în platou sau telefonic, a unor oameni deprinși să trăiască în voluptatea înjurăturii. A unor inși care măsurau totul în funcție de grosimea portofelului, fără să le pese – ba chiar afișând o anume mândrie – dacă ieșea la iveală că era la fel de mare ca grosimea obrazului.

Scrisoarea către Costin Ștucan este rezultatul unui cocteil de tristețe, revoltă și scârbă. Ea vine după ce Ștucan se lasă insultat la telefon minute în șir în

propria lui emisiune de patronul echipei Steaua București, fără să aibă alt răspuns decât niște mulțumiri rostite pe tonul unei afabilități prefăcute. Patronul își declamă jignirile ambalându-se de la sine, pe când moderatorul ascultă cu un surâs excedat și, din când în când, mulțumește. Nimeni nu l-ar fi acuzat pe Ștucan dacă ar fi întrerupt legătura și l-ar fi lăsat pe patron să vorbească singur. Toți l-au acuzat, în schimb, ca și pe alți moderatori, că s-a închinat zeului Rating și a făcut loc în emisiune unor oameni care infestază spațiul public din secunda când deschid gura. E vremea când talk-show-urile pe teme de fotbal, la fel ca emisiunile de tabloidie nocturnă, sunt însoțite cvasipermanent de cuvinte ca „vidanță“, „tomberon“ sau „cloacă“.

Vineri, 13 februarie 2009, Emanuel Terzian nu bănuiește că *Informația*, emisiunea pe care-o realizează de câteva luni la Sport.ro, se va termina urât. Pe ecranul minții i se perindă cifre, detalii și neconcordanțe care nu-i dau pace. De aici nerăbdarea de a-și perpelii invitatul la focul câtorva întrebări iscoditoare. Are curajul celui care, deja vechi în breaslă, deține un palmares peste care adie răsufarea orgoliului personal. O declară singur, căznindu-se să evite fanfaronada: „Sunt mândru că Fabrizio Ravanelli și Giuseppe Giannini, oameni cu care am realizat emisiuni interesante, încă îmi răspund la telefon. Mă mândresc că Johan Cruyff, Fabio Capello, Franco Baresi, Fatih Terim și Giorgio Tosatti mi-au răspuns la întrebări.“ Dacă de legitimare

are nevoie Emanuel Terzian, aceasta vine ușor. Pentru cei care n-au dat niciodată biblioteca pe tribună, să spunem că numele invocate sunt echivalentele fotbalistice ale lui Erasmus, Calvino, Buzzatti, Pamuk și Eco.

Nici lui Radu Banciu, mobilizat pentru a face „vocea a doua” în emisiunea lui Terzian în acea zi de 13februarie, nu-i trece prin cap că-l despart șaptezeci de minute de o grosolănie cu miros de vespasiană. Cu atât mai puțin îi trece prin minte că nu peste foarte multe luni emisiunea *Pe bune*, pe care-o realizează la Sport.ro cu Mihai Mironică, va fi scoasă de pe post la dispoziția unui ins care nu suporta ironia și cunoștea drept unică metodă de ripostă suprimarea.

Mai trebuie spus că suntem în plină domnie a bunului-plac? Un telefon sau o amenințare lasă un om fără pâine și o familie fără mijloace de subzistență. Puterea se manifestă exact ca în panseul lordului Acton: absolută fiind, corupe absolut. În fotbal e la fel ca în politică și, de fapt, ca peste tot: se trag sfori, se impun oameni de casă, se regizează conivențe, se încheie târguri și se plivesc tulpinile colindate de gândul răzvrătirii. Procedeu nu are o rată de succes de sută la sută (mai sunt în sport și ziariști verticali care scapă neevacuati din peisaj – nu și neamenințați), dar încercarea trebuie făcută. Ziaristul incomod e o vietate care dăunează mediului – interlop sau nu. Mironică și Banciu nu sunt singurii luați pe fâraș la ordin. Corealizator al emisiunii *Contraatac* de la GSP TV, Decebal

Rădulescu sare din schemă după ce, înainte de negocierea drepturilor de transmitere a meciurilor din Liga 1, conducerea administrativă a postului primește un telefon de la președintele de atunci al Ligii Profesioniștilor de Fotbal, Dumitru Dragomir. „Vreți să ne-nțelegem? Scăpați-mă de nenorocit. Mă mușcă întruna, scormonește-n tot felul de rahaturi și mi-a ajuns.“ La proxima emisiune, când să cânte onor publicul de sport „Și unu-i Decebal cel harnic“, ia-l pe ziarist de unde nu-i.

Emanuel Terzian își ocupă locul obișnuit în platou (în dreapta, cum te uiți la televizor) în acea după-amiază de februarie 2009. În stânga se află Radu Banciu, iar la mijloc, Ioan Becali. Planul de bătaie va duce la un moment dat discuția spre o serie de transferuri pe care moderatorul (și nu numai el) le consideră suspecte. Invitatul face parte din categoria celor care acceptă că un ziarist poate să se mire la auzul anumitor lucruri, cu condiția să nu le investigheze. Terzian e, dimpotrivă, adeptul teoriei după care fumul n-are obiceiul să iasă singur.

Iar subiectul pe care se pregătește să-l atace nu e ales la întâmplare. Se împlinesc, în acel miez de iarnă din 2009, trei ani de când transferurile dubioase stau în atenția presei sportive. Totul începe pe 6 februarie 2006, în *Gazeta Sporturilor*. Pe prima pagină se întinde un titlu mare și sec: **Tun Becali & Popescu!** Deasupra, o echivalare: „FOȘTII IMPRESARI AU LUAT

APROAPE CÂT RAPID LA VÂNZAREA LUI BRATU.“ Iar dedesubt, o cifră care arde circuitele românului de rând: 2.000.000 de dolari. Și explicația: „Atât au încasat Ioan Becali și Gică Popescu în urma transferului lui [Florin] Bratu de la Rapid la Galatasaray în 2005.“ Articolul care face lumină se întinde pe paginile 2 și 3 ale *Gazetei* și poartă semnătura lui Marius Mărgărit, Decebal Rădulescu și Viorel Tudorache. Sunt doar trei dintre exploratorii subteranelor care leagă centrii nervoși ai fotbalului prin bani, acte măsluite, comisioane mascate, tăinuiri și complicități. Li se alătură, pe durata a aproape opt ani de investigații, uși trântite, replieri, dezmințiri și timorări, Cătălin Tolontan, Gabriel Berceanu, Răzvan Luțac, Costin Ștucan, Cristian Scutariu și Justin Gafiuc.

Fotografia care deschide *Gazeta Sporturilor* din 6 februarie 2006 merită și ea un paragraf. Avem sub ochi un cadru de cântec, joc și voie bună – o secvență de la unul dintre sutele de chefuri organizate de, cu sau pentru căpeteniile fotbalului. (Opinia publică încă îl așteaptă pe cercetătorul dispus să susțină un doctorat pe tema relației dintre șpriț și stabilirea campioanei din Liga 1 în anii '90.) Gică Popescu stă pe scaun, Ioan Becali i se sprijină cu mâinile de umeri și tocmai îi spune ceva de un haz nebun. La costum și cravată, Popescu își acoperă ochiul drept cu palma și hohotește. Rămas într-o cămașă albă, cu nasul aproape împungând urechea fostului căpitan al naționalei, Becali pare

surprins în postura ocrotitoare care i-a definit relația cu seria Hagi–Popescu–Petrescu și i-a adus un profit atât de dolofan. Cei doi meseni se abandonează veseliei cu lipsa de griji a celor care știu că nu are ce să li se întâmple. Cine-a petrecut măcar o săptămână în lumea lor recunoaște în această fotografie ceva care se cheamă conștiința impunității. Asta fiindcă fotbalul românesc e o mixtură de castă și buncăr. Un loc unde pătrunzi greu și ești aruncat ușor, după ce nu mai e nevoie de tine sau când miști în front. Are conducători de tip *caudillo* și reguli impregnate de parfum mafiot. Tentativele de asanare au fost dejucate în doi timpi și trei mișcări. Ministrul liberal Sorin Stănescu își amintește, probabil, de aplombul cu care a anunțat, odată instalat la Ministerul Sportului și Turismului, curățenia generală din fotbal, cu începere, desigur, de la Federația Română de Fotbal. E de sperat că fostul demnitar ține minte și ce s-a ales de promisiunea lui, mai cu seamă după ce a fost invitat de președintele FRF Mircea Sandu în avionul naționalei de fotbal care pleca la un turneu de pregătire în locuri cu farmec și indice turistic ridicat.

Textul de pe prima pagină a *Gazetei* ponderează veselia protagoniștilor. La stânga lor stă scris după cum urmează: „Culisele afacerii au ieșit la iveală după ce Rapidul a reclamat Galata la UEFA pentru neplata ultimei rate, de 600.000 de dolari, din totalul de 2.750.000 stipulați în contract. [...] Somați de UEFA, turcii au prezentat acte prin care dovedesc că ar fi

achitat Rapidului întreaga sumă, 2.750.000 dolari. În plus, ei au scos la vedere și trei extrase bancare din care reiese că ar fi plătit în conturile lui Becali și Popescu alte două milioane de dolari, reprezentând comisioane de transfer. “ Dacă, printr-o scamatorie, prietenii impresari ar fi putut citi ce scria lângă ei, probabil că nu le-ar mai fi ars să râdă.

Cam așa arată lucrurile când Ioan Becali acceptă invitația la emisiunea lui Emanuel Terzian. Nu e clar dacă agentul de jucători ține minte că ziaristul se numără printre cei care lucraseră la Dosarul Transferurilor, însă e de presupus că da. În orice caz, întrebările și curiozitățile pe tema asta nu pot să provoace decât reacții urzicate din partea lui. Terzian o știe, dar își încearcă norocul. În fond, fiecare ziarist visează la o exclusivitate menită să schimbe, să clatine sau chiar să dărâme totul din temelii.

Discuția se desfășoară cât de cât onorabil până când Emanuel Terzian toarnă o întrebare despre câteva firme olandeze: Tierney International Ltd, Star Advisors SA și, mai cu seamă, Phoenix B.V. din Rotterdam, care intermediază transferul lui Paul Codrea de la Dinamo București la Genoa. Ioan Becali îl privește cu afecțiunea celui care descoperă o muscă în ciorbă, după care rostește, cu un început de enervare: „Sunteți prea deștept pentru emisiunea asta.“ „Nu sunt prea deștept“, se scuză Terzian, dar degeaba. Fitulul a ars până la capăt, iar procuratorul se dezlanțuie, având

grijă să-și retrogradeze mai întâi interlocutorul în registrul tutuielii, după modelul „Dansați, domnișoară, sau nu vă lasă mă-ta?": „Bă, că te dai atât de deștept, fratele meu, încât, știi, ți-a pus Borcea capac și-ți pun și eu un capac acuma. Că văd că te dai prea deștept. Eu am prezentat una-două dintre firmele astea, nu pe toate. Nu fi tu atât de deștept, că te dai atât de deștept, că te caci pe tine de deștept ce ești. Băi, te caci pe tine, bă, prostule. Că ești un prost. Ești un prost ce n-am văzut de când sunt. Că de-aia te iau toți la ladă – și Gigi, și Borcea, și toți. Că ești un prost care vrei să te dai deștept. Măcar el (Radu Banciu – *n.m.*) tace. Tu vrei să te dai mai deștept decât procurorii. Și-atunci ești un fraier (începe să-și scoată lavaliera), ești un bagabont și cu asta basta.“ „Dar de ce vă enervați, domnu' Becali?“ îndrăznește Terzian, indulgent cu gramatica interlocutorului. „De-aia“, îl edifică impresarul. „Fiindcă ești și procuror, și aia. Că ești un fraier, bă, du-te dracu' de prost de-aici!!! ”Te dracu' de prost de-aici!!! ”Te dracu' de prost!!!“

Odată scăpat de lavalieră, musafirul azvârle cu ea de două ori după gazdă. Școala de bune maniere Becali și asociații obligă. Terzian se ferește cu un amestec de stupeoare și amuzament, după care emisiunea se întrerupe și pe ecran curg niște reclame. Între timp, departe de ochii publicului, agentul FIFA se ridică în picioare, se apropie de Terzian și, neștiind că o cameră de filmat a rămas totuși fixată asupra lui, pentru a-i immortaliza

o dată în plus distincția și sofisticarea, îi repetă „Ești prost, bă, asta ești!“ și-i arde un scuipat ca în colocviile de rigolă din Ferentari. Înainte de a-și face ieșirea din platou, înaltul oaspete mai aruncă din vârful buzelor: „Hai că-nțeleg că dacă te bat, mă dai în judecată.“

Descusut ulterior cu privire la emisia de injurii și salivă, Ioan Becali recurge la ceea ce trece drept umor printre cei aidoma lui și dă drumul următoarei explicații: „Am strănutat și l-am scuipat din greșeală.“ Fraza face valuri, însă doar în cadrul trustului unde lucrează Emanuel Terzian. *En solidarité*, postul de televiziune Sport.ro anunță, pe tonul care vestește de obicei despărțiri, că: *„Ieșirea lui Ioan Becali a fost comentată pe Internet de zeci de mii de oameni. Mulți dintre ei au criticat prezența în emisiunile TV a unor astfel de personaje. De azi încolo, fostul agent Ioan Becali, inculpat în Dosarul Transferurilor, nu va mai apărea în nici o emisiune televizată din Grupul MediaPro.“* Cel care redactează anunțul are grijă să apese pe cuvintele care-l dor cel mai rău pe agresor: „fostul agent“ și „inculpat“.

Cu totul, scena în chestiune durează câteva zeci de secunde. Însă ea conține două adevăruri valabile de vreo douăzeci și cinci de ani. Unul dintre ele e lipsa deplină a solidarității de breaslă. A doua zi după ce Sport.ro pronunță condamnarea la exil, GSP TV îl preia pe Ioan Becali în direct și-l găzduiește telefonic aproape treizeci de minute. Pe chipul moderatorului nu se deslușește nici măcar umbra unei păreri de rău.

În glas i se aude liniștea celui care a aflat de mult că, la fel cum scopul scuză mijloacele, salariul scuză lipsa de decență. În loc să profite de ocazie pentru a institui cordonul sanitar cuvenit, rivalii întru rating ai postului Sport.ro jubilează: „Ce proști! De-acum o să avem o felie mai babană din tortul mizeriei. Să nu uităm să cerem linguri mai mari.“

Nu e singura dată când ideea boicotului (una din puținele metode plauzibile de igienizare) e expedită la coș. Breasla refuză să creadă că se poate descurca fără zoaie și lături. Gesturile de solidarizare sunt rare și întâmpinate fie cu indiferență, fie cu bănuieli nedemne. Peste batjocura de tip Ioan Becali se așază batjocura opiniei publice, în a cărei minte ideea de cavalerism nu prea prinde cheag. Când Costin Ștucan a plecat de la GSP TV în semn de protest pentru mazilirea lui Decebal Rădulescu, reacția precumpănitoare a publicului a fost miștocăreala ieftină. Când am decis (știu, nu-i frumos să mă pun în fașon) să-mi întrerup pentru o vreme prestațiile publice în câmpul sportului, ulcerat de felul cum ajunseseră să arate emisiunile de profil, comentariile cele mai apăsate ale forumiștilor care mi-au citit articolul de despărțire au fost „L-au dat ăia afară“, „A plecat la bani mai mulți“ și „Nu-l mai lasă Liiceanu“. De fiecare dată când cineva din interiorul breslei a făcut apel la solidaritate, altcineva i-a râs în nas și și-a frecat mâinile: „Dacă voi aveți principii, foarte bine. Eu o să am exclusivitate.“

Să fie țesutul nostru moale de vină? Foarte posibil. Teoria maioreșciană a „celulei valahe“ explică, fără să justifice, anemia etică și lipsa de ripostă în fața abjecției. Într-o țară bine așezată, Ioan Becali ar fi fost sancționat de două ori: o dată conform legilor care pedepsesc ultrajul, a doua oară prin ignorare totală și definitivă de către presa și publicul de sport. (Evident, răspunsul reflex la afirmația precedentă este că, într-o țară bine așezată, Ioan Becali n-ar fi apărut pe scena publică sau, dac-ar fi apărut, nu și-ar fi permis în veci derapajele pe care și le-a îngăduit în România.) Într-o țară ca a noastră, înfășurată în faldurile excesului, ca în orice loc de pe lume unde filozofia surdinei s-a practicat timp de câteva decenii, o bună parte a publicului simte nevoia patologică de promiscuitate și jeg. Preocuparea pentru solidaritate devine pentru mulți un capriciu, un moft prisoselnic, o goangă fără fond. Din această cauză, presa sportivă se mărginește să anunțe abuzurile, fără să facă nimic concret împotriva lor.

Să recapitulăm. Radu Banciu și Mihai Mironică rămân fără emisiunea *Pe bune* după somația unui alt Becali, George. Breasla îngăduie, chiar dacă nu binecuvântează. Decebal Rădulescu este îndepărtat de la *Contraatac* la dorința lui Dumitru Dragomir. Breasla, cu onoranta excepție a lui Costin Ștucan, se uită în altă parte. Același Ștucan pierde și *Ora de ProSport* după ce Mihai Stoica intervine în acest sens pe lângă decidenții de la Sport.ro. Breasla e în pauza de masă.

Laurențiu Reghecampf, fost antrenor al Stelei, anunță în emisiunea *Fotbal club* moderată de Radu Naum la Digi Sport că nu mai e dispus să intre în legătură telefonică atâta timp cât Andrei Vochin e păstrat printre invitații permanenți ai moderatorului. Breasla dă din umeri. (Noroc că postul în cauză e, cum poate că-și amintesc Sorin Alexandrescu și Dan Voiculescu, impermeabil la șantaj.) Solidaritate? Eventual în Polonia. Nu la noi și nu acum. Acum, în România e vremea rechinocerilor.

Al doilea adevăr care sigilează perioada de tranziție a sportului și-a presei sportive derivă din primul. Lipsa de solidaritate și de front comun deschide drum bunului-plac. Cei cu bani fac ce vor întrucât cei cu bani mai puțini nu fac (aproape) nimic. Cocalariatul cu mașini tunate și lanțuri de closet la gât își găsește o sursă de inspirație în primitivismul gureș și în gesticulația patronilor din fotbal. Marian Iancu îl scuipă pe reporterul ProTV Ovidiu Oanță lângă una dintre ieșirile Parchetului General, convins că are acest drept în temeiul conturilor bancare și al statutului de plan-tator care angajează negri cu ziua. Dumitru Sechelariu amenință un arbitru cu pistolul la Hemeiuși, știindu-se protejat de propria lui imagine de distribuitor de sarmale și cârnați pentru mulțimea din Bacău cu ocazia zilei de naștere.

Lista exemplelor e, desigur, mare și cuprinde mulți oameni în urma cărora reporterii de teren nădușesc

pentru un „cum comentați?” rostit cu răsuflarea tăiată, cu microfonul întins vânătorește și cu speranța unui răspuns coroziv și licențios. Transformarea acestor inși în monumente vorbitoare e una dintre cele mai grave cedări ale presei – sportive și nu numai. Patronii descoperă că prezența gudurătoare a ziariștilor le place și le masează stima de sine. Ieșirile în decor ale perechii Ioan Becali–George Becali (Victor, fratele primului, e incomparabil mai ponderat și mai urban) se numără cu sutele. Se inaugurează oficial gherțoisumul de lojă, un curent comportamental pe care cei doi îl slujesc impecabil la fiecare apariție televizată. Dictatura bunului-plac merge braț la braț cu trufia parveniților. De la înălțimea propriilor lor postamente, Ioan și George Becali nu-și aleg mijloacele. Împotrivirile sunt rare și trebuie să se petreacă tot în registrul grobianismului pentru ca împrecinații să le dea atenție. Răzvan Ioan Boanchiș poate fi citat aici pe lista scurtă a rebelilor. Băiat de medic, obișnuit să jongleze la fel de bine cu pahare, metafore, mășcări și cărți, iubitor de frâncușă și de Michelangelo, Boanchiș are tupeul să-l înfrunte pe George Becali cu arme din rastelul acestuia. Și victoria lui, deși uitată astăzi, rămâne în arhive. Majoritatea însă tace, vâra capul între umeri sau râde mânzește. Nimeni nu se ridică împotriva formelor de dedublare în care același om se închină pravoslavnic la prânz și deșartă, câteva ore mai târziu, tone de înjurături falocentrice în capul oricărui ziarist care-l tulbură cu vreo

întrebare neconvenabilă. YouTube e un arhivar operat de pudoare. În memoria lui stau, ca pe fundul mîlos al unui lac, ore întregi de invitații la sex oral adresate la telefon de George Becali, atlet al împăratului Cristos, celor care nutresc curiozități de natură juridică în legătură cu afacerile dumisale.

În ce-l privește pe Ioan Becali, trebuie spus că râvna mimetică îi joacă feste. Agresorul salivar al lui Emanuel Terzian își propune să fie un mafiot dâmbovițean capabil să se situeze la înălțimea celor din filmele cu Pacino și De Niro. Să le devină omolog. Autoreclama pe care și-o face la diverse emisiuni TV e sugestivă. Ioan Becali vrea o vilă ca a protagonistului din *Scarface*, pentru că visează să moară aidoma personajului din film. Rezultatul strădaniilor lui e însă mai degrabă mediocru. Cu tot apetitul lui pentru violență, cu întreaga arhitectură a timorării pe care o pune în operă, Ioan Becali nu reușește să fie mai mult decât – repet formularea – un mafiot parodic. Trecerea lui din familie în *famiglie* se blochează definitiv în clipa când rezumă onoarea mafiotă la capacitatea de-a mitui un polițist ca să-l lase să parcheze unde n-are voie. Sau când scuipă un om din cauza unei întrebări. Sau când vorbește astfel despre o ziaristă de la ProSport: „O să-mi fac timp și o să-i arunc niște flegme. O să am grijă de nenorocita asta! E o nenorocită de pe centură! Să vină aici, în Pipera, că e aproape de centură!”

Pentru cine e interesat, site-urile de sport țin la dispoziție un autoportret semnificativ, pe care Ioan Becali îl cioplește din vorbe la microfonul Antenei 1. El sună astfel: „Eu sunt mafiot că sunt mafiot prin modul meu de-a mă comporta. Parchez mașina, dau un milion la șpagă. Mă duc la ospătar, face șapte milioane, dau două milioane la șpagă. Nu vorbesc cu oricine. Nu bag în seamă pe oricine. Păi eu sunt Giovanni Becali milionarul, șmecherul, mafiotul. Cum să bag în seamă pe oricine? Cum să n-am prestața mea? Când cobor dintr-un Rolls-Royce sau dintr-un... ăăă... Rang... cum dracu' îi spune? Rover... Cum să glumesc cu voi, hahaha, caterincă, păi ce mai sunt eu dacă stau la dispoziția voastră? O glumă se face, dar să devin papagalul presei nu se poate. Eu sunt Giovanni Becali. Nu m-a chemat și pe mine Măruță, ălălaltu', Capatos, «hai bă, Giovanni»? «Băi, Dane, pe mine mă cheamă Giovanni Becali, tu ești nebun la cap, păi vrei să vin eu să stau cu cracii goi acolo, în țâțele lu' aia, cutare, poate-mi plac și mie țâțele, cracii goi și cutare, da' nu așa, pe față, ca tine. Cum să vin eu, Giovanni Becali? Vin papagalii la tine, care vor să apară, să-și facă un nume. Eu n-am nevoie de nume.» *Voilà*. Am spus că vin la ora unu și-am venit la unu fără zece? Asta înseamnă demnitate de om, de șmecher, de mafiot, de ce vrei. ăsta-i mafiotu' de azi. Mafiotu' de azi nu mai împușcă, nu mai rachetează bani, nu mai recuperează bani. Nuuu. Mafiotu' de azi face bani de unde

nu știe nimeni și se comportă ca un domn. De-asta i se spune mafiotu', nașu', că e respectat. Corect sau nu?"

Hm. Nu neapărat. Mafioții autentici nu se comportă chiar așa. Iar asta înseamnă că Ioan nu are cum să devină Giovanni. El poate fi cel mult Nelu.

Quo Vadim, Domine?
(cu pătrățul roșu în chenar negru)

Paula Daniela Șomâldoc este executor judecătoresc. Corneliu Vadim Tudor este gazetar, istoric, cronicar sportiv, sociolog, poet, pamfletar, patriot, tribun, realizator TV, președinte de partid, șef de revistă etc. Raporturile sunt flagrant inechitabile. Avem un slujbaş mărunț față în față cu o personalitate torențială. Un pitic față în față cu un colos. O moviliță față în față cu un vulcan. Un anonim față în față cu o vedetă. *Mrs. No Name meets Mr. Fame*. Nu există dezechilibru mai mare. Și nici cale mai sigură spre dezastru. De o parte, un omuleț care se achită de răspunderile profesiei. De cealaltă, un uriaș drapat în falduri tricolore, care își adoră țara, iubește oamenii, dă de mâncare săracilor, protejează câinii și își pierde din ochi familia. Micul funcționar *versus* marele român. Meciul nu are voie să se joace, din cauză că inferioritatea unuia dintre combatanți sare în ochi. Iar dacă totuși se va juca, va

trebui să vină cineva și să arunce repede prosopul, întru salvarea victimei.

Sigur, se cuvin câteva nuanțări și lămuriri. Ca poet, de pildă, Corneliu Vadim Tudor are două perioade de creație: osanalele scârboase dedicate Cabinetelor 1 și 2 până în decembrie 1989 și versurile de brigadă sâtească de după moartea cuplului Ceaușescu. Între ele se insinuează scandalul *Saturnaliilor*, volumul publicat de Vadim Tudor în 1983 și retras din librării la două luni după apariție, din cauza unei poezii care, conținând un atac la persoană cu nuanțe antisemite, declanșează furia și protestele rabinului-șef Moses Rosen. Poezia se cheamă, acoperitor, *În apărarea lui Eminescu*:

*Trist cartofor, tu, monument de ură,
Satyr drapat în giulgiu vișiniu,
Cum vii să faci tu ordine-n cultură?
Mai bine-ai vinde nasturi și rachiu!*

*Mici echimoze-s ochii tăi de fiară,
Rânjești ca râia, hâd, cu colții răi,
Mefiboșet gângav și fără țară,
Răufăcător ești tu, cu toți ai tăi!*

*Nu îți lipsea nimic, aveai de toate,
Stăteai pe roze-n caldul tău bârlog,
Și totuși, te mânca în fund și-n coate,
Și ai sărit la creastă, pintenog,*

*Să răstignești o nouă sanctitate
La care eu, de-un secol, mă tot rog.*

Ultimul vers îl informează pe cititor că, la scrierea acestor versuri, autorul lor depășise binișor suta de ani, dar asta e lucrul cel mai puțin important din toată afacerea. Important e motivul pentru care Corneliu Vadim Tudor – penalizat cu o interdicție de semnătură publică timp de șase luni și cu expedierea volumului la topit, dar consolată prin trimiterea într-o călătorie de refacere spirituală în Italia – decide să-l apere pe Mihai Eminescu de Moses Rosen. Iar motivul e protestul oficial al rabinului-șef pe lângă autoritățile române după publicarea unui volum din *Operele* lui Eminescu în care se găsesc o serie de remarci și considerații antisemite. Nu e primul protest al lui Moses Rosen. Cu trei ani înainte de apariția/dispariția volumului *Saturnalii*, Corneliu Vadim Tudor publicase în revista *Săptămâna* un articol cu titlul „Idealuri”, plin la rândul lui de afirmații antisemite. La citirea textului, rabinul-șef își amintise de calitatea lui de membru al Marii Adunări Naționale și încercase, fără succes totuși, pedepsirea vinovatului.

Revenind la poezia *În apărarea lui Eminescu*, ea merită citită în principal fiindcă întredeschide ușa spre depozitul de mășări și vorbe grele din care Corneliu Vadim Tudor se aprovizionează cu aplomb în deceniile următoare. Nu trebuie să ai îndrituiri de critic

literar ca să știi că formula „te mânca în fund“ nu are ce să caute într-o poezie. Nu trebuie să fii un cunosător exigent al genului liric ca să-ți dai seama că versurile lui Corneliu Vadim Tudor trăsesc a rigolă. Trebuie, în schimb, să observi că toate aceste mizerii sunt publicate într-un timp al cenzurii cvasitotale, când cărțile sunt puricate vigilent, iar excesele, îndepărtate. Apar o mulțime de opere castrate (printre ele, romanele lui D.H. Lawrence) din care sunt scoase pasajele care nu convin unei puteri fals pudibonde și fără idei despre rostul sau frumusețea unei cărți. Suntem în plină perioadă de împodobire a statuilor nud cu frunze de viță care acoperă ceea ce nu se cuvine a fi văzut. Suntem, în același timp, în plină perioadă de tabuuri vizuale și semantice. Orice scenă de film în care apare un sân de femeie e tăiată fără milă la vizionare. (Excepție face *Șatra*, unde Svetlana Toma izbuteste să ducă până la capăt un număr de striptease gipsy fiindcă regizorul Emil Loteanu, venit pe filiera marelui frate de la Răsărit, se bucură de indulgența cerberilor de la Comitetul pentru Cultură și Educație Socialistă.) Orice ivire în text a cuvintelor „Dumnezeu“ și „Crăciun“ e tratată cu foarfeca. Și totuși, în aceste timpuri când sita cenzurii cerne tot, de la Umberto Eco la André Pieyre de Mandiargues, versurile lui Corneliu Vadim Tudor sunt lăsate să treacă, purtând în cuvinte doze de puroi fără egal în epocă. Or, dacă barocul insultelor vadimiste se desfășoară cu

o asemenea amploare în vremea surdinei, mârلăniile și deversările de dejecții de după 1989 nu au voie să mire pe nimeni. Pe lângă ungerea cu fulgi și catran a unui rabin-șef cu o alonjă politică redutabilă pe vremuri, insultarea unei deputate, a unei scriitoare, a unei starlete de divertisment tabloid sau a mamei sale e o nimica toată.

Să nu rămănem totuși în cadrul îngust al unei poezii antisemite. Să mărim unghiul și să revenim la cele două perioade de creație poetică din opera lui Cornelii Vadim Tudor: pre- și post-decembrie 1989. Prima dintre aceste perioade infirmă zvonurile despre comportamentul mojić și uneori brutal pe care-l are Vadim Tudor cu femeile. Sigur, depinde și de femei. Cu unele Vadim Tudor se poartă mios, hipercurtenitor și, când îi vine bine, omagial. De exemplu, cu Elena Ceaușescu, așa cum o dovedesc câteva înșiruiuri de vorbe ridicate fără temei la rang de versuri:

*Elena Ceaușescu, omul ce-ntruchipează pe vecie
Femeia acestei nații, atât de plină de virtuți,
Mândrie, cinste, frumusețe și monument de hărnicie,
Pentru acestea toate, iată, tu dreapta țării o săruți.*

*E mamă plină de iubire și om politic cu renume
Și e savantul pentru care nici o izbândă nu e grea,
Ea duce faima științei noastre și-a țării în întreaga lume,
Iar patria o proslăvește și se mândrește azi cu ea.*

*Această nobilă plămadă e un destin și o conștiință,
Tovarășă e de o viață eroului național,
Iar existența lor de luptă, o glorioasă biruință,
Pe drumul răscolit de patimi, sub arcu țării triumfal.*

N-ați avut emetiral la îndemână? Iertare, greșeala mea.
Am uitat să vă previn.

Firește, în funcție de perioada istorică și interes, comportamentul lui Corneliu Vadim Tudor față de femei se schimbă. Cădelnițarea uleioasă face loc avalanșei de jigniri. Puțini sunt oamenii publici care se simt atât de bine în nămolul injuriilor. Există o voluptate a ofensei care trece dincolo de norme și cutume, și căreia Corneliu Vadim Tudor i se abandonează atât în scris, cât și verbal. Omul care scrie basculante de ode pentru Elena și Nicolae Ceaușescu e unul și același cu cel care compune, convins de ștacheta înaltă a umorului, *Balada Oanei Zăvoranu*. Doar un fragment, vă rog, pentru edificare:

*Eu sunt Oana Zăvoranca,
Satanista și golanca,
Curva de țigani și poama
Ce-a vrut să-și omoare mama.
Făceam noaptea vrăji pe lac,
Strigam ca rața: mac-mac
Și mă închinam la drac,
La mine în pat îl chemam,
Doar pentru mine să-l am.*

*Făceam spume verzi la gură
Ca șerpîi pe arătură.
Am vîndut mașini, covoare,
Să dau bani la vrăjitoare.
M-am pus gaj la cămătari
Ca să fac rost de dolari.
I-am dat lui Satana birul
Să moștenesc cimitirul
Mamei ce m-a procreat
Cu un bișnițar bogat.[...]
Cînd tata era-n pârnaie,
Eu mă tăvăleam prin zoaie.
Fie arșiță sau frig,
Mă plasa Fane Cârlig.*

Am ales, recunosc, părțile mai „soft“. A nu se crede totuși despre Corneliu Vadim Tudor că e doar un producător industrial de insanități și toxine. Nu, nici vorbă. El își folosește dotarea lirică și pentru meditații ironic-subtile despre timp și spațiu („Măi, soldate de la Marathon, / Nu puteai să dai un telefon?“), pentru exprimarea compasiunii față de disponibilizați („Trec rînduri-rînduri muncitorii / Să ia pomeni compensatorii“), pentru patosul unor drame rurale („Ah, cînd vom scăpa de rușinea asta, / De țăranul care își bate nevasta?“), pentru dezolarea în fața străinului mișel („Ne-au lăsat în pielea goală, / Hoardele de stîrpituri, / Ne-au luat apa minerală, / Petrol, aur și păduri“) sau

pentru zugrăvirea condiției precare a anumitor semeni („Să nu te pui cu omul primitiv, / Că-ți crapă capul fără de motiv“). Diferența dintre poetul Corneliu Vadim Tudor și poetul Miron Cozma („Astăzi este sărbătoare, / Inima-n piept ne tresare, / Cântec, dans și voie bună, / Mirii-ncep viața-mpreună“) e mai mică decât își închipuie profanii în ale poeziei. Și oricum, Miron Cozma știe mai mult despre poezie decât știe Corneliu Vadim Tudor despre minerit.

E greu de estimat cât cunoaște executorul judecătoresc Paula Șomâldoc din aceste lucruri. E la fel de greu de ghicit dacă Paula Șomâldoc a citit măcar un număr din *România Mare* și *Tricolorul*, cele două eșafoduri ale maculării pe care Corneliu Vadim Tudor îi suie, săptămână de *Săptămâna*, pe cei care nu-i sunt pe plac, de la regele Mihai la Ana Blandiana, de la Ion Rațiu la Doina Cornea și de la Andrei Pleșu la Corneliu Coposu. Altele sunt lecturile executorului judecătoresc, în biroul său de lângă Piața Unirii. Printre ele se numără Legea nr. 188/2000, cu tot cu regulamentul de aplicare, OMJ nr. 2550/2006 și Hotărârea UNEJ nr. 2/2007. Atribuțiile Paulei Șomâldoc compun o fișă de post câtuși de puțin romantică. Te uiți peste ele și nu simți nici un fior: *punerea în executare a dispozițiilor cu caracter civil din titlurile executorii; notificarea actelor judiciare și extrajudiciare; comunicarea actelor de procedură; recuperarea pe cale amiabilă a oricărei creanțe; aplicarea măsurilor asiguratorii dispuse*

de instanța judecătorească; constatarea unor stări de fapt în condițiile prevăzute de Codul de procedură civilă; întocmirea proceselor-verbale de constatare în cazul ofertei reale, urmate de consemnarea sumei de către debitor, potrivit dispozițiilor Codului de procedură civilă. Dacă nu ești din domeniu, ai impresia că ai fost atras într-o ambuscadă semantică. Executări directe și indirecte. Urmărirea mobilă și imobiliară a creanțelor. Întocmirea protestului de neplată a cambiilor. Cuvinte glazurate cu plasticul jargonului, cuvinte seci, mohorâte, fără culoare și explozie. Cum s-ar spune, gri cu nuanțe cenușii. Deh, nu suntem toți poeți.

Marțea sunt trei ceasuri rele și fără să trebuiască să-l evacuezi pe Corneliu Vadim Tudor. Când ai de făcut una ca asta, marțea se urâtește fără veste. Iar când calendarul te anunță că ești în data de 4 ianuarie, te ia cu frig și la propriu, nu doar la figurat. Numai că meseria e meserie. Marți, 4 ianuarie 2011, Paula Șomâldoc ajunge la sediul din strada Émile Zola al Partidului România Mare. E însoțită de polițiști și are în geantă ordinul de evacuare. Știe că n-o să fie o treabă simplă. Evacuările înseamnă frustrări, injurii, gesturi violente, amenințări, tentative de intimidare, lacrimi, blesteme și șantaj sentimental. Fiecare eveniment de acest tip are o doză de imprevizibil pe care n-ai cum s-o micșorezi, oricât de bun ai fi la capitolul simț de anticipație. Paula Șomâldoc trage nădejde să nu iasă circ, chiar dacă omul pe care urmează să-l

scoată din imobil, cu partid cu tot, are reputație de descreierat și manifestări pe măsura reputației.

În copilărie, când Paula Șomâldoc se joacă de-a polițistul sau de-a doctorul, binele ia chip de fetiță și învinge mereu. În viața adultă, lucrurile se complică. Victoria binelui nu e obligatorie, iar răul are unelte parșive. Paula Șomâldoc urcă scările care duc la etajul unu al clădirii din strada Émile Zola și încearcă să-și păstreze cumpătul. Și vocea. În clipa când îi aduce la cunoștință interlocutorului de ce a venit, trebuie să vorbească limpede și fără tremur. Altfel, e mâncată. Paula Șomâldoc se îmbărbătează cum poate. Își spune că evacuările sunt doar o parte din rostul ei profesional. Și că nu va avea în față un clan mafiot sau o familie de țigani gata să toarne benzină pe ei dacă nu sunt lăsați în treaba lor, ci un ditamai europarlamentarul și președintele de partid. În plus, un bărbat. Un poet. Un cap de familie, cum el însuși asigură în stânga și-n dreapta la televizor. Ce mai, nu e dracul chiar atât de negru.

Ba bine că nu! În dimineața lui 4 ianuarie 2011, dracul e platinat prin comparație cu președintele PRM. Când Paula Șomâldoc se prezintă și își motivează prezența în imobil, Corneliu Vadim Tudor devine o combinație de flăcări, chili, sos arrabbiata și jalapeño. Executorul judecătoresc nu apucă să încheie prima frază și din gura poetului țâșnește, cu neputință de oprit, un torent de ocări. Vadim Tudor se află într-un salon

de vilă, dar se comportă ca în peșteră. Cu prisosul salivar care-i acompaniază de obicei crizele de nervi sau de isterie, omul politic se uită la Paula Șomâldoc ca la o târâtoare și-o mitraliază nemilos, fără să-l intereseze că e filmat și că reportajul va face deliciul programelor de știri.

Cu macaroana tăiată din clipa când își spune numele, Paula Șomâldoc nu găsește mijloace de ripostă. Și poate că e mai bine așa. În fața unui uragan de mâr-lănie nu-ți rămâne decât să aștepți. Iar executorul așteaptă. Inutil, căci președintele PRM continuă, cu o bătaie de pumn în masă:

— Nu faci dumneata ordine la mine la birou! Escroaca! Șomâldoaca-escroaca!!!

Deh, poetul tot poet.

— Faci dumneata ordine?! Vii cu poliția aicea?! Vii cu gorilele peste Vadim Tudor?! Te trimite Băsescu la furat! Hoților! Hoăto! Hoăto!

Paula Șomâldoc încearcă să-și facă datoria și să respecte procedura. I-ar plăcea să fie oriunde, numai aici, nu. Însă vocea ei, cu sau fără tremur, se pierde sub urletele lui Vadim Tudor, care tocmai a început să vorbească despre sine la persoana a treia, ceea ce e un simptom cu nimic liniștitor.

— Dai tu afară presa din sediul unui partid! Și voi [însoțitorii executorului judecătoresc – *n.m.*] ce căutați aicea? În numele cui vorbiți voi?

— Domnule Vadim... mai încearcă o dată femeia.

— Hoațo! Hoațo! răcnește cu un început de răgușeală Vadim Tudor.

— Ascultați-mă...

— Vei înfunda pușcăria! promite congestionat europarlamentarul.

— E rușinos...

— E rușinos că te-au trimis la furat Băsescu și cu Videanu! Derbedeii ăștia! Eu îi bag în pușcărie! Și pe tine la fel!

— Pe numele dumneavoastră, domnule Vadim...

E momentul când din dreapta lui Corneliu Vadim Tudor apare un bărbat cu costum, ochelari și cravată roșie, care-i împinge sub ochi o hârtie executorului judecătoresc.

— Doamnă, aici este biroul europarlamentarului Vadim. Uitați contractul.

— Aici e biroul meu, iar dumneata nu ai dreptul să vii! întărește ofuscat Vadim Tudor.

— Uitați-l, doamnă, uitați-l, continuă bărbatul cu ochelari și cravată roșie, agitând mai departe hârtia. Păi nu-l vedeți, vă trebuie ochelari? Puneți-vă ochelarii.

— V-a trimis la furat Videanu! I-a raportat lui Băsescu! tună de alături Corneliu Vadim Tudor, livid și cu ochii roată, parcă nemulțumit că îndrăznește cineva, fie el și aliat, să-l disloce din postura ofensatorului principal.

— Vă rog frumos să luați la cunoștință. Luați la cunoștință, doamnă! Nu țineți cont nici de acte? ridică tonul bărbatul din dreapta lui Vadim Tudor.

Încurajat de aceste cuvinte, intră în scenă unul dintre avocații poetului, pregătit pentru o dispută pe teme legislative. Numai că, spre surpriza lui, executorul judecătoresc îi recită dintr-o răsuflare legea în temeiul căreia se pregătește să efectueze evacuarea, precum și lăturirurile juridice de care PRM și președintele lui s-au folosit până atunci pentru a ocupa abuziv imobilul din strada Émile Zola.

— În acest moment, rostește Paula Șomâldoc, cu fața spre camera de televiziune care se fixează într-un târziu asupra ei, cele două contracte de comodat...

— Da, sunt nule, c-ai hotărât-o tu, escroaca-Șomâldoaca! strigă Vadim Tudor, simțind totuși că pierde teren și că strategia timorării se dovedește păguboasă.

— Numai instanța le anulează, doamnă, nu dumneavoastră, nu sunteți instanță! adaugă bărbatul cu ochelari și cravată roșie.

Formula e ambiguă, așa că Vadim Tudor găsește de cuviință să înlăture echivocul:

— Nu tu, pitica dracului!!! Pitică nenorocită!!! Uită-te-n oglindă!!! Cine ești tu, fă, proasto? Ministrul Justiției? Eu am făcut legi în țara asta!

— Din acest moment, vă rog să părăsiți imobilul, li se adresează Paula Șomâldoc jurnaliștilor, cu o remarcabilă capacitate de-a face abstracție de cascada de insulte venite dinspre Vadim Tudor.

— Nu dai tu afară presa! Ieși tu afară! Ieși tu afară! Nu pleacă presa! E sala conferinței de presă și biroul meu, da!

Executorul încearcă să mai spună ceva, dar Vadim Tudor își continuă recitalul.

— Pune mâna pe mine, escroaco! Folosești forța cu presa în biroul meu? 'Taci dracu' din gură, căteia turbată! Taci dracului din gură, vită-ncălțată! Faci tu ordine în partidul meu? Dai presa afară? Nu pleacă nimeni! Ce faceți, dom'le, folosiți forța cu presa? Nu pleacă presa din sală!

Lucrurile se precipită, oamenii prezenți în sală, așijderea. Se creează o busculadă, în timp ce personajul cu ochelari și cravată roșie îi spune executorului judecătoresc că nu are habar de Constituție. Nu și-a ales bine omul. Paula Șomâldoc nu e doar un slujbaș cu șira spinării, ci și un om care știe carte. Însă nu apucă nici de data asta să spună mai mult de câteva cuvinte. După o pauză de câteva secunde, Corneliu Vadim Tudor revine în centrul atenției, hotărât să-și desființeze interlocutoarea.

— Du-te dracului de-aici, imbecilo! Marș în mă-ta de curvă! răcnește el, aplecat peste masă în tentativa de a-și pocni vizitatoarea.

Cum însă distanța e prea mare, Vadim Tudor ia un pahar cu apă de pe masă și i-l aruncă în obraz femeii. O face cu dexteritatea și precizia unuia care nu e la prima manifestare de acest tip. Flexarea sigură a încheieturii trădează rutină și arată celor prezenți o mișcare de *backhand* desprinsă parcă din jocul de pe fundul terenului al lui Roger Federer. Paula Șomâldoc primește

paharul în plină figură. Apa îi intră în ochi, îi stropește părul, îi udă cojocul. Miroase a paradox de doi lei: cel răcorit nu e cel pe care se oprește apa, ci cel care-o aruncă din pahar. Iar Corneliu Vadim Tudor își propune să nu rateze nimic din ritualul umilirii. Poate că tocmai din această cauză nu-și dă seama că, la sfârșitul piesei, *el* este cel umilit, necum executorul judecătoresc. Ce ironie. Să fii un munte de om, să ai în față o minionă fără aura faimei, s-o acoperi cu jeg verbal („îți mut dinții la ceafă“, „cățea turbată“, „te arunc în canal, hoțo!“, „femeie cu nume de șobolan de câmp“, „handicapată“ etc.) și să constăți că te-ai întors de bunăvoie în grotă.

— Nu ți-e rușine?! Dai presa afară?! Hoților! Hoților! Hoților! Folosiți poliția la furat! se zborșește într-un ultim efort Vadim Tudor din spatele mesei, curtând apoplexia.

Aceasta a fost scena, așa a arătat gestul. Ce dovedesc ele împreună? Mai multe lucruri, toate grave și neplăcute. Primul dintre ele ține de conștiința impunității. Și în fața Paulei Șomâldoc, și cu alte ocazii, Corneliu Vadim Tudor face figură de exceptat și cere să fie tratat în consecință. Sloganul lui este „Păi știi tu cine sunt eu?“. Pe lângă asta, el crede că demnitatea publică îl poate scuti de demnitate, convingere pe care o nutresc și alți ocupanți ai scenei politice, sportive, financiare sau de divertisment. Mai mult, Vadim Tudor se consideră îndreptățit la o formă de imunitate de natură să-l ferească de neplăceri, indiferent de derapajele

comise. Asta înseamnă că poate să înjure, să calomnieze, să insulte și în general să facă absolut tot ce vrea fără să dea vreodată socoteală. Iar când mânjește în scris, se folosește de alibiul pamfletului, un termen care, citit în această logică, se traduce prin dezlegare la invective și lături.

Al doilea lucru pe care-l scoate la iveală episodul Paula Șomâldoc este perseverența în mitocănie și în violență verbală a lui Corneliu Vadim Tudor, mai cu seamă când are de-a face cu femei. Există dovezi peste dovezi ale acestui tip de comportament psihanalizabil. Se prea poate ca fanfaronada lui copulatorie („am avut peste o mie de femei, cădeau ca muștele sub ghiulelele din tunul meu”) și umorul lui de autobază („dacă nu veneai singură, te posedam sălbatic”, o întâmpină el în pragul casei pe Oana Zăvoranu) să izvorască tocmai din rateu erotic și confuzie hormonală. Însă indiferent cum stau lucrurile, spectacolele pe care le oferă în studiourile, dar și în parcările televiziunilor nu pot fi privite fără jenă și dezgust.

Iată un exemplu. Unul singur. Dar unul care stăruie, fără îndoială, în memoria amatorilor de tabloidism. El se consumă în creierii unei nopți încinse, când Corneliu Vadim Tudor ia foc la apariția în platou, neanunțată de moderator, a unei tinere care se recomandă „Anca Cârceu, deputată PRM de Bistrița-Năsăud”.

— Băi, nu intră nimeni cu scandal aici! se războiește Vadim Tudor. Scotеți-o (*sic*) din platou, că o calc în

picioare. Scoteti-o din platou. Baietii mei, garda mea. Scoateți cioara asta borâtă din platou.

— Dar de unde-a apărut? se miră moderatorul, nederanjat câtuși de puțin de vocabularul invitatului.

— Scoateți cioara borâtă din platou. Dacă nu, am plecat eu din emisiune, se decide Vadim Tudor și se ridică de pe canapea. Cum se intră, băi, la voi? Ca la Gara Obor?

— Dar poate o să ne-nțelegem... glăsuiește Anca Cârțu, neștiind ce face.

— Ei, du-te-n morții mă-tii de curva dracului! Nu ți-e, fă, rușine? („Aoleu, aoleu!“ se aude inutil vocea moderatorului.) Te trimite SRI-ul să mă provoci pe mine? Uite cum arăți, în morții mă-tii de curvă!!!

La un semn al moderatorului, emisiunea se întrerupe și pe post intră, la fel de neanunțate ca Anca Cârțu în platou, un calup de reclame. E momentul în care publicul își face timp să se întrebe dacă mia de cuceriri ale ghiulelelor și tunului lui Corneliu Vadim Tudor au fost tratate la fel, cu aceeași curtoazie și eleganță. Există, desigur, și oameni care speculează pe seama felului cum se comportă Vadim Tudor acasă, în familia la care ține atât de mult, dacă așa se prezintă în fața camerelor de televiziune.

Al treilea lucru pe care-l scoate la lumină scena din imobilul de pe strada Émile Zola ține de apatia profundă a justiției și a Consiliului Național al Audiovizualului în ceea ce-l privește pe Corneliu Vadim Tudor.

Faptul că un asemenea personaj poate porcăi nepe-depsit pe oricine la televizor atâția ani fără un val de procese pentru ultraj e revoltător și suspect. Pe de altă parte, inerția și impotența CNA transformă această instituție într-un ornament caraghios și inutil. Într-o țară normală, Vadim Tudor ar fi îngropat în amenzi, laolaltă cu moderatorii emisiunilor în care își face mendrele. În România, el își permite să înjure, să scuipe, să jignească și să amenințe în direct fără să i se întâmple nimic.

În fine, al patrulea lucru care merită câteva vorbe este contrastul dintre cele două imagini ale lui Corneliu Vadim Tudor: cea fabricată și cea naturală. Imaginea fabricată înfățișează opiniei publice un om smerit, cu frică de Dumnezeu, înduioșat de câinii fără stăpân, familist fără pată, bun creștin, cititor al Bibliei și îmbunătățit în fibra lui intimă de audiența obținută cândva la Papa Ioan Paul II. Imaginea naturală e a unui huligan isteric, pentru care nu există stavilă. A unui ins incapabil de autocontrol și dispus să-și consume viața împroșcându-și semenii cu noroi. A unui om care izbutește să rămână la același nivel de scârboșenie și în versificările slugarnice pe adresa Elenei Ceaușescu, și în flegmarea cu martori și camere TV a unei femei trecute de șazeci și cinci de ani.

Mai e ceva de spus? Da, două lucruri.

Primul ține de o ironie simplă. Este vorba de obsesia balamucului, care-l cutreieră pe Corneliu Vadim

Tudor de mai bine de un deceniu. În toate scenele purulente cu femei pe care le scaldă în injurii, ultima lui replică e o trimitere la balamuc. Indiferent dacă femeia în chestiune este Rona Hartner, Anca Cârçu, Mariana Moculescu, Paula Șomâldoc, Oana sau Mărioara Zăvoranu, finalul e tras la indigo: „Du-te (variantă: Marș) la balamuc, acolo-i locul tău.“ La fel ca fâloșirile lui sexuale, și această invitație e psihanalizabilă.

Al doilea ne readuce în apropierea bărbatului cu costum, ochelari și cravată roșie care apare în apropierea lui Corneliu Vadim Tudor ca să-l ajute în lupta cu executorul judecătoresc. E momentul să-i divulgăm identitatea: Marius Marinescu, senator PRM, după un traseu politic pe care personajul înșiră, în vârtejul inițialelor și acronimelor, PDL, PSD și PC, „ca tot românul imparțial“. Numai că între Marius Marinescu și Corneliu Vadim Tudor există afinități mai mari decât cele ideologice și doctrinare. Legătura dintre ei are limpezimea apei. Nu din izvor, ci din pahar. Mai țineți minte?

Pe 27 noiembrie 2008, în toiul campaniei electorale, Marius Marinescu, de data asta reprezentant al Partidului Conservator, se întâlnește cu deputata PDL Anca Constantinescu în platoul emisiunii *Șase, vine presa* de la B1TV. Moderatoarele Mbela Nzuzi și Livia Dilă sunt pregătite pentru o discuție încinsă, dar nu au prezența de spirit să se instaleze între cei doi adversari, preferând să-i încadreze. În emisiune nu se înfruntă

doar doi oameni de partid, ci și două porecle. Anca Constantinescu e cunoscută drept „Ciocul mic“, din ziua când le spune de la obraz oponenților „Ciocul mic, de-acum suntem noi la putere“. Marius Marinescu se bucură de porecla „Bideu“, după o scenă de antologie a burlescului. Deținător al unei afaceri cu obiecte sanitare, omul dotează pe banii lui sediul PDL-ului (unde îl găsim dacă ne întoarcem în timp). Cum însă favorita lui, o anume Cristina Mara, nu poate candida singură la funcția de vicepreședinte al comisiei pentru IMM-uri din cadrul partidului, Marius Marinescu își face o ieșire furtunoasă din sediu, pradă revoltei, și părăsește clădirea cu bideul în brațe.

În emisiunea moderată de Mbela Nzuzi și Livia Dilă, Marius Marinescu are, coincidență, tot cravată roșie. E masiv și hotărât să câștige runda de dezbateri, indiferent de temă. Mbela Nzuzi le explică invitaților că mefiența și absenteismul electoratului provin din faptul că oamenii din partide nu știu să-și prezinte programele și intențiile. Sau cel puțin asta încearcă. Invitații vorbesc concomitent, se răstesc ofițerește și se acuză unul pe altul de tot felul de malversațiuni. La un moment dat, Anca Constantinescu îi întoarce spatele lui Marius Marinescu și evocă, privind în cameră, incidentul de pe vremea când făceau parte din același partid: „Ne-ați furat bideul și tot noi suntem hoți“. Om cu manierele și cuvintele la el, Marinescu răspunde prompt: „Aveți o față de bideu ce nu se poate,

doamnă. Sunteți un om atât de mărunț... “Anca „Cio-cul mic“ se întoarce la loc și răstoarnă, ca din greșeală, jumătate din conținutul unui pahar cu apă pe masă și pe costumul invitatului. Marius „Bideu“ ia vitejește celălalt pahar și i-l aruncă în față fostei colege de partid, spre uluirea materializată în onomatopee a Mbelei Nzuzi, care se convinge, o dată în plus, că televiziunile din România găzduiesc ieșiri în decor care n-ar fi cu puțință în Congoul natal. Livia Dilă face ochii mari și, preț de un minut, tace excedată. Singurele cuvinte pe care izbutește apoi să le rostească sunt „Nu pot să cred“ și „Am rămas fără replică“, dar asta abia după ce Marius Marinescu prezintă scuze și observă judicios: „Vreau să vă spun că atâta mojicie câtă există în politica asta și atâția oameni care trag fonduri de la bugetul de stat și tot timpul au curaj să iasă prin presă eu n-am văzut și este ceva ieșit din comun.“ Nu-i de coala să-i arunci un pahar cu apă în față unei femei și imediat după aceea să deplângi mojicia semenilor. Faptul pare pasabil, chit că Anca Constantinescu își întreabă gazdele: „Îl mai țineți pe acest domn în emisiune?“ Sigur, Mbela Zuzi și Livia Dilă nu au nici curajul și nici puterea de a-l evacua pe Marius Marinescu din studio. Acesta, în schimb, sesizează impasul și vrea să închidă cazul printr-o intervenție care mimează pacifismul: „Îmi cer scuze. Nu s-a întâmplat nimic. S-a vărsat un pahar de apă pe hainele mele, după cum vedeți și dumneavoastră.“ Atât. Nimic mai mult. Totul

e în regulă. Suntem în politica românească, în fond. La ce v-ați fi așteptat?

Gestul lui Marius Marinescu la adresa Ancăi Constantinescu îl anticipează la milimetru pe cel al lui Corneliu Vadim Tudor în fața Paulei Șomâldoc. Dar nici măcar asta nu e tot. Vadim Tudor și Marinescu ies de mână din mantaua lui Vladimir Jirinovski, mentorul lor în materie de ultranaționalism și proaste maniere. Sunt cunoscute cel puțin două episoade în care Jirinovski își împoașcă adversarii cu apă din pahar: o dată într-o ședință a Dumei de Stat, a doua oară într-un studio de televiziune, cu prilejul unei discuții față în față cu un adversar politic. Văzând acest trio la lucru, nu poți decât să regreti că apa care de obicei spală și curăță ajunge uneori să aibă proprietăți poluante.

Cuprins

<i>Argument</i>	7
„Îți trag palme, mă-nțelegi?“	13
A roși. A nu roși. Roșianu	35
Iliada și Mineriada (un memento, măi dragă)	69
„V-a murit soțul. Cum vă simțiți?“	95
Din pumnul meu de vedere	119
Fir de argint, saliva lui Giovanni	139
Quo Vadim, Domine? (cu pătrățul roșu în chenar negru)	161

RADU PARASCHIVESCU
MAIMUȚA
CARPATINĂ

HUMANITAS

Radu Paraschivescu
Maimuța carpatină

ISBN 978-973-50-4245-5
256 pp, 2013

În cele treizeci de texte din *Maimuța carpatină*, Radu Paraschivescu încearcă să găsească explicații pentru câteva fenomene care ne colorează strident viața de zi cu zi: voluptatea excesului, tabloidizarea zonelor pe care le credeam necontaminabile, triumful antimodelelor, comportamentele papuașe etc. Cu toate acestea, *Maimuța carpatină* nu e scrâșnetul unui ciufut, ci mai degrabă expresia unei speranțe. Acea că normalitatea va înceta – nu se știe când și nu se știe cum – să aibă statut de excepție.

Radu Paraschivescu
*Muște pe parbrizul
vieții: Nou catalog
de perle*

ISBN 978-973-50-4460-2
184 pp, 2014

„Când sunt prost dispus, ceea ce mi se întâmplă destul de des, din varii motive, răsfoiesc culegerile de perle de tranziție ale lui Radu Paraschivescu. Comicul enorm, la limita dezastrelui (logic, lexical, gramatical, cultural), al acestui monument de brambureală și impostură valahă are efectul paradoxal de a mă întrema. Avem, carevasăzică, resurse de umor (fie și involuntar), avem încă resurse de vitalitate animală din care, cine știe, vor răsări, cândva, și florile gingașe ale normalității!”

Andrei Pleșu